

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Veronika Potočnik

**Ilegalne migracije in ilegalni prehodi na področju Policijske
uprave Maribor**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Veronika Potočnik

Mentor: asist. dr. Svete Uroš

Somentor: red. prof. dr. Anžič Andrej

**Ilegalne migracije in ilegalni prehodi na področju Policijske
uprave Maribor**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

*Če ti preostane samo še en dih,
ga porabi zato, da rečeš hvala.
(Pam Brown)*

Zahvaljujem se:

Mentorju in somentorju,
za strokovno pomoč in prijetno sodelovanje.

Atiju in mamici,
ker sta me naučila verjeti vase in me brezpogojno podpirata.

Sestri,
*ker bom le zaradi nje vedno mlajša sestra z vsemi pravicami, dolžnostmi in ugodnostmi, ki temu statusu
pripadajo.
Hvala, da si pred mano »preorala prenekatero njivo«.*

Starim staršem,
za vso podporo med časom študija.

Gospodu Karo Janezu
in njegovim sodelavcem v Sektorju uniformirane policije,
za vedno dobrodošel sprejem na Policijski upravi v Mariboru, vse pogovore in pomoč pri literaturi.

Sari Rabič, univerzitetni diplomirani literarni komparativistki in profesorici slovenščine,
da je moje delo dobilo slovnično pravilno obliko.

Klavdiji, Mateji, Roku in Tadeji,
za pot, ki ste jo v letih študija prehodili z mano.

Marcelu,
*ker sem se od tebe naučila, predanosti tistemu, kar te dela srečno.
Hvala, da si vedno ob meni.*

ILEGALNE MIGRACIJE IN ILEGALNI PREHODI NA PODROČJU POLICIJSKE UPRAVE MARIBOR

Varnostni koncepti sodobnih držav dajejo velik poudarek nevojaškim virom ogrožanja, med katerimi je tudi nenadzorovano in množično priseljevanje prebivalstva. Področje mednarodnih migracij postaja vedno bolj globalno in ne zgolj nacionalno vprašanje. Ilegalne migracije so v mednarodni skupnosti vse pogostejše predmet resne varnostne razprave. Očitno je tudi, da nove varnostne situacije ni mogoče pojasniti z običajnimi termini in koncepti iz časa hladne vojne. Prihodnja varnostna tveganja in grožnje je težko predvidevati, saj postajajo celovitejša in težje zaznavna. Z vstopom v schengensko območje je na Slovenijo padla velika odgovornost, saj slovenska policija opravlja mejno kontrolo in varovanje zunanje meje Evropske unije za vse države članice. Republika Slovenija izvaja številne ukrepe za preprečevanje nezakonitih migracij. Število ilegalcev je od leta 1998 naraščalo in je leta 2000 doseglo višek. V Sloveniji je bilo leta 2000 obravnavanih rekordnih 35.892 prepovedanih prehodov, na območju Policijske uprave Maribor pa 9.818. Po letu 2000 je zaznan trend upadanja. V letu 2008 je bilo na področju Slovenije ugotovljenih le še 1.186 prepovedanih prehodov državne meje in 224 na področju Policijske uprave Maribor. Razlogi za zmanjšanje števila prepovedanih prehodov državne meje so učinkovitejše varovanje državne meje s Hrvaško in spremenjeni tokovi ilegalnih migracij preko drugih držav članic.

KLJUČNE BESEDE: ilegalne migracije, policija, varnost, Slovenija, Policijska uprava Maribor.

ILLEGAL MIGRATIONS AND ILLEGALLY CROSSING AT MARIBOR POLICE DIRECTORATE

Security concepts of modern states place considerable emphasis on nonmilitary sources of threats, which among others include unsupervised and mass migrations of the populations. Nowadays international migration is getting more global and not only national issue. Illegal migrations have therefore become a matter of serious security discussions. It is also becoming more obvious that the new security situation can not be explained using ordinary terms from the cold war period. Future security risks and threats are extremely difficult to anticipate, as they are becoming more complex and difficult to identify. By entering Schengen states the Slovenian police is dealing with big responsibility because it is performing border controls and protecting the outer border of the entire European Union. From year 1998 the number of illegal migrations has increased, until it has reached its peak in year 2000. The same year Slovenian police has dealt with 35,892 foreigners who managed to illegally cross Slovenian border, among those 9,818 foreigners in Maribor Police Directorate. After year 2000 the trend of illegal migrations has declined. In year 2008 there were only 1,186 illegal crossings detected in Slovenia, 224 foreigners in Maribor Police Directorate. The reasons for reducing the number of illegal crossings of the borders are more efficient protection of state border with Croatia and altered flows of illegal migration through other Member States.

KEY WORDS: illegal migrations, police, security, Slovenia, The Maribor Police Directorate.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR	9
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJA PREUČEVANJA	9
2.2 HIPOTEZE	9
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	9
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	10
3.1 VARNOST IN NACIONALNA VARNOST	10
3.2 POLICIJA	13
4 ILEGALNE MIGRACIJE V REPUBLIKI SLOVENIJI	15
4.1 USKLAJENOST SLOVENSKE MIGRACIJSKE POLITIKE Z ZAKONODAJO EVROPSKE UNIJE	26
4.2 UVELJAVLJANJE SCHENGenskega NADZORA PRI VAROVANJU ZUNANJE MEJE EVROPSKE UNIJE	28
5 PROBLEMI V ZVEZI Z ILEGALNIMI MIGRACIJAMI	32
5.1 VARNOSTNI PROBLEM	34
5.2 HUMANITARNI PROBLEM	38
5.3 ZDRAVSTVENI PROBLEM	40
6 ILEGALNE MIGRACIJE NA OBMOČJU POLICIJSKE UPRAVE MARIBOR	40
6.1 STATISTIČNI PREGLED ILEGALNIH PREHODOV V REPUBLIKI SLOVENIJI MED LETOMA 1998 IN 2008	44
6.2 STATISTIČNI PREGLED ILEGALNIH MIGRACIJ NA OBMOČJU POLICIJSKE UPRAVE MARIBOR MED LETOMA 1998 IN 2008	54
6.3 ORGANIZACIJSKI, PRAVNI, OPERATIVNI IN DRUGI UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE ILEGALNIH PREHODOV DRŽAVNE MEJE IN ZUNANJE MEJE EVROPSKE UNIJE	63
7 VLOGA IN NALOGE POLICIJE	67
7.1 UKREPI IN NALOGE NA MEJNIH PREHODIH	68
7.2 VAROVANJE ZELENE IN MODRE MEJE	75
7.3 SPECIALIZIRANA ENOTA ZA NADZOR DRŽAVNE MEJE IN IZRAVNALNI UKREPI	76
8 ZAKLJUČEK	79
9 LITERATURA	82

KAZALO SLIK, GRAFOV IN TABEL

<u>Slika 6. 1:</u> Policijske uprave v Republiki Sloveniji	41
<u>Slika 6. 2:</u> Policijska uprava Maribor	42
<u>Slika 6. 3:</u> Policijske postaje na področju Policijske uprave Maribor	43
<u>Graf 6. 1:</u> Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo leta 2000 po državljanstvu	45
<u>Graf 6. 2:</u> Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1999–2001 v Republiki Sloveniji	46
<u>Graf 6. 3:</u> Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1998–2008 v Republiki Sloveniji	54
<u>Graf 6. 4:</u> Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1999–2001 na območju Policijske uprave Maribor	58
<u>Graf 6. 5:</u> Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1998–2008 na področju Policijske uprave Maribor	62
<u>Graf 6. 6:</u> Število tujcev vrnjenih od tujih organov, število tujcev vrnjenih k tujin organom in število ilegalnih prestopov državne meje med letoma 1998 in 2008 na področju Policijske uprave Maribor	63
<u>Tabela 6. 1:</u> Število tujcev vrnjenih od tujih organov, število tujcev vrnjenih k tujin organom in število ilegalnih prestopov državne meje med letoma 1998 in 2008 v Republiki Sloveniji	54
<u>Tabela 6. 2:</u> Število tujcev vrnjenih od tujih organov, število tujcev vrnjenih k tujin organom in število ilegalnih prestopov državne meje med letoma 1998 in 2008 na področju Policijske uprave Maribor	62
<u>Tabela 6. 3:</u> Naraščanje ali zmanjšanje števila prepovedanih prehodov državne meje glede na prejšnje leto (Republika Slovenija in Policijska uprava Maribor)	63

1 Uvod

Preseljevanje je fenomen, ki nas spremlja že vso zgodovino. Pojavne oblike¹ selitev so se nenehno spreminjale, vzroki za selitve pa bolj ali manj ostajajo enaki – želja po boljšem življenju ali iskanju obljubljenе dežele².

Zaščita nacionalnih interesov je možna le, če preučimo grožnje, ki bi utegnile ogroziti nacionalno varnost. Zato mora država možne oblike ogrožanja nacionalne varnosti natančno opredeliti. Grožnje se spreminjajo iz dneva dan, lahko so latentne ali realne, zato je vrednotenje posameznih oblik ogrožanja izjemno pomembno in kompleksno opravilo. Nacionalna varnost Slovenije je lahko med drugimi grožnjami ogrožena tudi preko naraščanja mednarodnega in organiziranega kriminala, kamor spadajo ilegalne migracije in z njimi povezana kazniva dejanja. Mednarodni kriminal je sodoben družbeni pojav in je grožnja razvoju demokracije. Dejstvo je, da se večja število kriminalnih skupin, ki pri delovanju presegajo nacionalni okvir. Kriminalne skupine se med seboj povezujejo, delujejo ne samo v eni državi, ampak tudi na več kontinentih. K temu pa nedvomno pripomorejo razlike med razvitimi in nerazvitimi državami, hiter razvoj telekomunikacijskih in elektronskih sredstev, lažji načini potovanj, odprtost meja. S tem problematika mednarodnega kriminala kot možnega ogrožanja nacionalne varnosti tudi v Sloveniji prihaja vedno bolj v ospredje. Problematika zato potrebuje pravočasno in učinkovito zoperstavljanje, hiter in učinkovit pretok informacij, predvsem pa globalni pristop k reševanju problemov.

Ilegalne migracije so družbeni pojav, ki ga neizogibno spremljajo najrazličnejša kazniva dejanja, kjer nezakoniti migranti nastopajo bodisi kot žrtve bodisi kot storilci kaznivih dejanj. Ilegalne migracije prinašajo s seboj mnoge negativne posledice in možnost nastajanja specifičnega kriminala. Organizirane mednarodne združbe, ki se ukvarjajo z ilegalnimi migracijami, si s tihotapljenjem ljudi, ponarejanjem potnih listin in vizumov, z nastanitvijo, s posredovanjem zaposlitev na črno in z izrabljanjem

¹ Oblike preseljevanja v zgodovini so bile različne, od premikanja nomadskih plemen, do množičnih priseljevanj.

² Iz Sv. pisma; stara zaveza: Odhod Izraelcev iz Egipta in iskanje obljubljenе dežele pod vodstvom Mojzesa.

žensk za prostitucijo ustvarjajo velike dobičke. Gre za obliko kriminala, ki ga storilci izvršujejo z močno izraženimi koristoljubnimi motivi, izkoriščajoč stisko ljudi. Številni tujci, ki se znajdejo na območju Republike Slovenije, velikokrat postanejo tudi sami storilci še drugih prekrškov in kaznivih dejanj in tako s takšnim opozarjanjem nase vnašajo v slovenski prostor še dodatno politično, nacionalno in versko nestrpnost. Policija ugotavlja, da številni ilegalni migranti v Sloveniji zagotavljajo logistično podporo določenim kriminalnim organizacijam v Sloveniji in v tujini.

S problemi, ki so vezani na ilegalne migracije, se soočajo vse evropske države in razvitejše države po svetu. Slovenija se s svojim geopolitičnim položajem in z ugodno prometno lego uvršča med države z izredno velikim prometom potnikov in blaga čez državno mejo.

Nekontrolirano priseljevanje povzroča varnostne probleme in ustvarja družbene nestabilnosti. Veliki migracijski tokovi, ki se usmerjajo preko Slovenije v države zahodne Evrope, so z demokratizacijo vzhodnoevropskih držav in z zaostrenimi družbenopolitičnimi ter vojnimi razmerami na območju Balkana dobili povsem nove razsežnosti. Slovenija predstavlja za številne vzhodnoevropske in afroazijske migrante, ki se v svojih državah srečujejo s težavnimi družbenoekonomskimi razmerami, predvsem tranzitno državo, v katero prihajajo zato, da kasneje od tod pobegnejo v druge evropske države. Za migrante iz kriznih območjih nekdanje Jugoslavije pa postaja Slovenija zanimiva tudi kot ciljna – imigrantska država.

Pri ilegalnih migracijah gre za dve strani delovanja, ki imata za seboj popolnoma različno razmišljanje in s tem povod za delovanje. Na eni strani stiska ljudi, ki se odpravijo »s trebuhom za kruhom« zaradi različnih vzrokov, med iskanjem »boljšega jutri« se zatekajo h kriminalu ali se povežejo z izkoriščevalskimi kriminalnimi združbami in na drugi strani ljudje, ki skušajo za varnost države te migracijske tokove uravnavati in jih urejati.

2 Metodološko – hipotetični okvir

2.1 Opredelitev predmeta in cilja preučevanja

Ilegalne migracije ali nedovoljene migracije so postale eden glavnih varnostnih problemov tako razvitih kot nerazvitih držav in so globalni problem. Ob tem pa je zaskrbljujoče dejstvo, da postajajo nedovoljene migracije vse bolj področje delovanja organiziranega kriminala. Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004 nase prevzela vse odgovornosti članstva, med katerimi je bilo tudi vzpostavitev ustreznega schengenskega režima. Z vstopom v schengensko območje je Republika Slovenija odpravila mejni nadzor na mejah z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, obenem pa okrepila nadzor na meji s Hrvaško.

2.2 Hipoteze

H1: Ilegalne migracije predstavljajo varnostno grožnjo Republiki Sloveniji, saj imajo negativen vpliv na gospodarstvo, socialne razmere, kulturne vrednote in povečujejo organiziran kriminal.

H2: Naraščanje in upadanje števila ilegalnih migrantov med letoma 1998 in 2008 na področju Policijske uprave Maribor je podobno naraščanju in upadanju ilegalnih migracij na področju celotne Slovenije med letoma 1998 in 2008.

2.3 Uporabljena metodologija

Pri izdelavi svoje diplomske naloge sem uporabila naslednje metode družboslovnega raziskovanja:

(1) **Metoda zbiranja primarnih in sekundarnih virov**, ki je predpogoj za uporabo nadaljnjih metod. Podatke in vire sem zbirala preko osebnega računalnika s pomočjo interneta in v knjižnicah. Največ literature sem našla v Osrednji družboslovni knjižnici Jožeta Goričarja, v Knjižnici Fakultete za varnostne vede, v Univerzitetni knjižnici Maribor in na Policijski upravi v Mariboru.

(2) **Deskriptivna metoda**. Z njo sem opisala pojme, ki so pomembni za razumevanje moje diplomske naloge.

(3) **Metoda analize in interpretacije primarnih virov**. S pomočjo te metode sem raziskala uradne dokumente, pravne akte in zakonodajo.

(4) **Metoda analize in interpretacije sekundarnih virov.** Na podlagi te metode sem predelala in analizirala strokovne publikacije, kot so knjige, članki, zborniki in druga raziskovalna dela v tiskani kot tudi v elektronski obliki.

(5) **Analiza statističnih podatkov,** s pomočjo katere sem obdelala podatke o ilegalnih prehodih v Sloveniji in na območju Policijske uprave Maribor. Podatke o prepovedanih prehodih državne meje, med njimi tudi število državljanov, število vrnjenih tujcev iz in v Republiko Slovenijo, sem med seboj primerjala in vključila v grafe in tabele, s katerimi sem pokazala nihanja med števili prepovedanih prehodov državne meje v Sloveniji in na območju Policijske uprave Maribor med letoma 1998 in 2008.

(6) **Metoda zgodovinske analize.**

Pomemben vir podatkov pri nastajanju mojega diplomskega dela je bil internet, kjer so na spletni strani Ministrstva za notranje zadeve dostopni zakoni, na strani Policije statistike in sporočila za javnost, na spletni strani Uradnega lista vsi drugi dokumenti, resolucije in poročila, ki so bila ključna pri pisanju moje diplomske naloge.

3 Opredelitev temeljnih pojmov

3.1 Varnost in nacionalna varnost

Da lahko nedovoljeno prehajanje državne meje ogroža nacionalno varnost, je razvidno iz sklepa, ki ga je Vlada Republike Slovenije sprejela 18. 1. 2001. »Vlada Republike Slovenije ocenjuje, da nedovoljeno prehajanje državne meje, kot izhaja iz informacije, ogroža stabilnost notranjih razmer in če se bo takšno stanje nadaljevalo ali poslabšalo, bi to lahko pomenilo ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije« (Travner 2002, 34).

Po Grizoldu, je varnost stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen, fizični, duhovni, duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave (Grizold v Anžič 1997, 35).

Nacionalna varnost se vedno nanaša na samostojno in suvereno državo, ki prevzema odgovornost za lastno varnost, pa tudi odgovornost za globalno varnost (Anžič 1997, 36).

V Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije³, ki je temeljni dokument na področju nacionalne varnosti, je navedeno, da se »Republika Slovenija zaradi svoje lege sooča s transnacionalnimi grožnjami v obliki organiziranega kriminala, ilegalnih migracij, trgovanja z belim blagom, trgovanja z mamili, ilegalne trgovine z orožjem in materiali, terorizmom in pranjem denarja« (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 3.3.).

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV) navaja, da se je bipolarna svetovna ureditev preoblikovala v manj pregledno stanje in s tem v mednarodne odnose prinesla nove izzive, tveganja in vire ogrožanja.

»Tranzicijski procesi v nekdanjih socialističnih državah, posledice globalizacije svetovnega gospodarstva ter tehnološko in socialno okolje v manj razvitih evropskih, afriških in azijskih državah vplivajo neugodno tudi na Republiko Slovenijo. V Jugovzhodni Evropi je za Republiko Slovenijo še vedno prisotna določena stopnja varnostnega tveganja. Varnost Republike Slovenije je posredno odvisna od stanja v regiji. Zato si Slovenija, posebej v odnosih z državami, ki so nastale na območju nekdanje SFRJ, prizadeva za politično reševanje vseh odprtih vprašanj skladno z mednarodnim pravom« (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 3.1.).

Na splošno raven varnosti Republike Slovenije vplivajo vse pojavne oblike kriminalitete, zlasti splošna in gospodarska kriminaliteta, migracije, rasno, etično in religiozno motivirana dejanja, protiglobalistična in druga ekstremna gibanja in organizacije ter obveščevalno delovanje proti Republikli Sloveniji (Vojaška doktrina 2006, 12).

Doktrinarno je Republika Slovenija opredelila nacionalno varnost Republike Slovenije kot stanje, v katerem je zagotovljeno uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, uravnotežen gospodarski in socialni in kulturni razvoj ter uresničevanje drugih življenjskih interesov, delovanje demokratične, pravne in

³ Resolucija o strategiji nacionalne varnosti opredeljuje nacionalne interese, varnostna tveganja in vire ogrožanja države, njenih institucij, državljanov in državljanov. Zagotavljanje varnosti Republike Slovenije izhaja iz nacionalnih interesov ter spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, upoštevajoč ustavo, zakonodajo, načela pravne države, načela mednarodnega pravnega reda ter obveznosti države, sprejete z mednarodnimi pogodbami (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 1.).

suverene ter ozemeljsko enotne in nedeljive države Republike Slovenije (Resolucija o izhodiščih nacionalne varnosti Republike Slovenije 1993, 1.2.).

Vse pomembnejša je tudi humanitarna razsežnost evropske varnosti. Imigranti, begunci in iskalci zatočišča oblikujejo nove »umetne« manjšine. Ogrožanje varnosti se kaže v novem valu ksenofobije in rasizma, nasilje nad manjšinami pa je postalo način sproščanja protestov zaradi neuresničenih pričakovanj ljudi (Sauerwein v Grizold 2005, 47). Varnost se nanaša tako na družbo, na državo, kot tudi na mednarodno skupnost.

Zoran Kanduč v svojem prispevku navaja, da je varnost večplasten pojav, ki ga je mogoče v najbolj grobem razčleniti na dve temeljni razsežnosti: »objektivno« in »subjektivno«. Pravi, da se najbrž ni pretirano težko strinjati z oceno, »da je varnost v pozno modernih družbah precej ogrožena dobrina« (Kanduč 2000).

Franci Jazbec (2003) ugotavlja, da bi z vidika nacionalne varnosti nedvomno lahko govorili o soodvisnosti med varnostjo nacionalne države oziroma mednarodne skupnosti ter imigracijskimi tendencami v smislu obvladovanja različnih nadzorov, vrednot, kulture, običajev različnih etičnih skupin znotraj nacionalnih meja. Migracije, najsi bodo iz ekonomskih ali kakršnih koli drugih razlogov (npr. azilnih), spreminjajo strukturo družb v sociokulturnem, ekonomskem in političnem smislu, kar med drugim ustvarja nove pogoje za nastanek drugačnih odnosov med državljani določene države in priseljenci. Ti odnosi lahko povzročajo konflikte, ki izvirajo iz različnih želja oziroma potreb in navad posameznikov in skupin. Če torej govorimo o varnosti v tem smislu, je te razlike potrebno upoštevati, prav tako pa tudi dejstvo, da lahko nacionalna država z represivnimi sredstvi takšne konflikte samo delno omili (Jazbec 2003, 8–11).

V literaturi najdemo veliko različnih definicij varnosti. Večini je skupno, da lahko varnost obravnavamo v povezavi ali samostojno kot stanje, organizacijo ali funkcijo. Tako Marjan Kranjc navaja, da varnost kot stanje pomeni določeno stopnjo zaščitenosti posameznih dobrin, vrednot in pridobitev družbe. V nadaljevanju pa omenja, da je varnost kot funkcija neločljiv atribut države, ne glede na političen sistem ali obliko oblasti (Kranjc 2000, 133).

Malešič navaja, da se je razumevanje fenomena varnosti skozi čas in družbeni razvoj bistveno spreminjalo. Tako so se tradicionalnim, vojaškim pogledom na nacionalno varnost pridruževali modernejši koncepti, ki so predhodne razširjali in nadgrajevali. Varnostna paradigma se je posledično razširjala, predvsem pa v večji meri vključevala nevojaške vire ogrožanja, kamor uvrščamo tudi varnostne implikacije množičnih migracij (Malešič 2000/2001, 226–227).

Ko Prezelj navaja večdimenzionalnost ogrožanja nacionalne varnost, med temeljne dimenzije uvršča tudi migracijsko dimenzijo, kjer je ključna grožnja visoka stopnja ilegalnih migracij. Skladno z globalnim naraščanjem povezanosti sveta narašča tudi globalna povezanost med grožnjami. Ocene ogrožanja nacionalne varnosti morajo torej biti čim bolj celovite in kolikor se da natančne, proces celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti pa mora biti brezpogojno večdimenzionalno zasnovan in v tem smislu multiorganizacijske narave (Prezelj 2007, 4–13).

3.2 Policija

Nacionalnovarnostna politika Republike Slovenije⁴ je uravnotežena celota dejavnosti, programov in načrtov države za doseganje ciljev nacionalne varnosti. Cilj nacionalnovarnostne politike mora biti tudi varovanje in ohranjanje nacionalne identitete (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 4.). Republika Slovenija zagotavlja notranjo varnost z zaščito ustavne ureditve, demokratičnega političnega sistema, človekovih pravic in temeljnih svoboščin in drugih ustavnopravno varovanih vrednost ter z vzdrževanjem notranjepolitične stabilnosti. Republika Slovenija preko subjektov varnostnega sistema in njihovih funkcij poskuša obvladovati varnostno okolje na različnih področjih človekovega dela in življenja, družbe ter države. Za uspešno zagotavljanje notranje varnosti je zelo pomembno delovanje subjektov, kot so policija, obveščevalne in varnostne službe, državno tožilstvo, pravosodni in inšpekcijski ter drugi nadzorni organi. Njihova preventivna in kurativna dejavnost je usmerjena tako v zagotavljanje notranje varnosti, kot tudi v prevzemanje ustreznega dela odgovornosti za globalno varnost. Ključna naloga Republike Slovenije je učinkovit nadzor in varovanje meja Republike

⁴ Sestavljajo jo zlasti zunanja politika, obrambna politika, politika zagotavljanja notranje varnosti, gospodarska politika, politika varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter politika varovanja in ohranjanja okolja in prostora, ob upoštevanju demografskih, socialno-zdravstvenih, znanstvenih, informativnih, tehnoloških in drugih vidikov.

Slovenije na kopnem, morju in v zračnem prostoru (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 4.3.).

Z Zakonom o policiji, ki je začel veljati 18. julija 1998, je policija postala organ v sestavi Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije. V skladu s 3. členom Zakona o policiji (Zakon o policiji 2006, 3.čl.) policija med drugim opravlja tudi naslednje naloge, ki so pomembne pri obravnavani temi moje diplomske naloge:

- preprečuje, odkriva in preiskuje kazniva dejanja in prekrške, odkriva in prijema storilce kaznivih dejanj in prekrškov, druge iskane osebe ter jih izroča pristojnim organom;
- varuje državno mejo in opravlja mejno kontrolo;
- opravlja naloge, določene v predpisih o tujcih (Policija).

Slovenska policija kot ena izmed nosilk nacionalne varnosti zagotavlja visoko stopnjo notranje varnosti vsem prebivalcem Republike Slovenije tako, da ščiti ustavno ureditev, demokratični politični sistem, človekove pravice in temeljne svoboščine ter druge ustavnopravne vrednote. Delovanje policije temelji na uveljavljanju in spoštovanju pravnega reda, evropskih konvencij in priporočil, etičnosti in strokovnosti ob doslednem spoštovanju človekovih pravic in temeljih svoboščin (Ministrstvo za notranje zadeve).

Organiziranost:

Na državni ravni za usklajeno, strokovno, učinkovito in zakonito delo uniformirane policije skrbi **Uprava uniformirane policije**⁵ (Policija).

S problematiko, ki jo obravnavam v svoji diplomski nalogi, se ukvarja **Sektor mejne policije**.

Sektor opravlja naloge na področju varnosti državne meje, nedovoljenih migracij in tujcev. Tako načrtuje, organizira in nadzoruje naloge enot pri nadzoru nad prehajanjem čez državno mejo, varovanju državne meje, preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov na državni meji ter mejnih incidentov, pri preprečevanju nedovoljenih

⁵ Upravo uniformirane policije sestavljajo: sektor splošne policije, sektor prometne policije, sektor mejne policije, sektor za varnostno načrtovanje in mirovne misije, sektor za organizacijo in razvoj uniformirane policije, Center za tujce, letalska policijska enota, policijski orkester (Policija).

migracij in v zvezi z zakonodajo o tujcih. Na drugi stopnji tudi odloča v zvezi s prehajanjem čez državno mejo in usmerja ter usklajuje delo centra za tujce.

Pod pristojnost Sektorja mejne policije spadajo:

1. Oddelek za državno mejo
2. Specializirana enota za nadzor državne meje⁶

Na območju Republike Slovenije opravlja policijske naloge, za katere so poleg splošnih potrebne tudi posebne veščine ali znanja ter specialna oprema ter jih je potrebno v celoti izvajati usklajeno.

3. Oddelek za nedovoljene migracije in tujce
4. Oddelek za izravnalne ukrepe (Policija).

4 Ilegalne migracije v Republiki Sloveniji

Migracije (latinsko: migratio) pomenijo selitve, preseljevanje ljudi. Preseljevanja so lahko znotraj države ali med državami. Z migracijami kot svetovnim pojavom in enim najbolj perečih problemov sodobnega sveta, razumemo predvsem preseljevanje izven meja države, kar pomeni, da gre za mednarodne migracije (Debelak in Rakočević 2006, 59).

Debelak in Rakočević navajata, da so migracije bodisi izseljevanje (emigracija⁷) iz določene države bodisi priseljevanje (imigracija⁸) v določeno državo. Nadalje govorita tudi o migrantih – to so priseljenci ali izseljenci, ki se iz različnih vzrokov za stalno ali pa vsaj za daljši čas selijo iz svoje države v drugo. Za migrante pa ne štejeta oseb, ki iz različnih vzrokov za krajši čas obiskujejo drugo državo, npr. turistični ali poslovni obiski in podobno (Debelak in Rakočević 2006).

Migracije lahko razumemo kot posledico neprimernih in neakovostnih eksistenčnih razmer, dejavniki, ki povzročajo in spodbujajo množično preseljevanje pa so velikokrat med seboj prepleteni (Malešič 2000/2001, 227).

⁶ Izvaja nadzor državne meje z optoelektronskimi sistemi in preglede prevoznih sredstev z elektronskimi in s fiberoptičnimi napravami; opravlja poostrene in v naprej načrtovane ciljne nadzore na državni meji, na obmejnem območju in v notranjosti države za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje čezmejne kriminalitete, ilegalnih migracij, tihotapstva mamil, orožja, streliva in ukradenih vozil ter uporabe neveljavnih in ukradenih listin; sodeluje pri pripravi in izvedbi usposabljanja za posebne veščine in znanja s tega delovnega področja; skrbi za vzdrževanje, racionalno uporabo in preizkuse materialno-tehničnih sredstev za delo enote; opravlja naloge prekrškovnega organa v skladu s predpisi; sodeluje pri pripravi sistemizacije in standardizacije ter načrta nabave materialno-tehničnih sredstev za delo enote (Policija).

⁷ Emigracija (lat. emigrare) – izseliti se; izseljevanje ali beg v tujino.

⁸ Imigracija (lat. imigrare) – priseliti se; priseljevanje; vseljevanje v kako deželo, in sicer za stalno.

Loescherjeva opozarja tudi na politično razsežnost migracij, ki je tesno povezana z njeno varnostno razsežnostjo. Migracijski problemi lahko po njenem mnenju postanejo izrazito politični, kadar množične selitve prebivalstva ustvarjajo notranjepolitično nestabilnost, meddržavne napetosti in ogrožajo mednarodno varnost (Loescher v Malešič 2000/2001, 227).

Običajno se mednarodne migracije delijo na:

- zakonite (svobodne migracije posameznikov);
- prisilne (ljudje bežijo iz strahu pred preganjanjem in zaradi kršenja človekovih pravic);
- nezakonite (ilegalni prehodi meja in nezakonito bivanje v tuji državi).

Nezakonite (ilegalne) migracije so migracije, pri katerih tujci vstopajo in prebivajo v državi v nasprotju z njenimi predpisi. Države skušajo nezakonito vstopanje in priseljevanje v državo preprečevati.

Slovenski pravni red je podobno kot pravni redi drugih držav članic Evropske unije in pravo Evropske unije do imigracij relativno nenaklonjen (Travner 2002, 34).

Države, ki so migracijsko privlačne (države članice Evropske unije, Združenih držav Amerike, Kanada, Avstralija, Južnoafriška republika in še nekatere), se skušajo pred priseljevanjem tudi zavarovati⁹.

Zaradi zapiranja možnosti legalnega priseljevanja pa je vedno več tudi tistih, ki se kljub temu odločajo za pot in ki bi jim lahko rekli, da »gredo s trebuhom za kruhom«. Kljub velikim razlikam v kvaliteti življenja pa vsakdo, preden se odloči za emigriranje, pretehta razloge za in proti ter dobro razmisli o možnih poteh, da bo svojo obljubljeno deželo našel. Pri izbiri poti ima odločilno vlogo ponudba organiziranih kriminalnih združb, ki praviloma že v izvornih državah zbirajo svoje stranke in podobno kot turistične agencije (včasih tudi legalno) ponujajo svoje usluge. Ravno pri tem tehtanju pa se prvič pojavi vloga represivnih organov (in sicer vloga represivnih organov izvirne države, tranzitnih držav in ciljnih držav), ki lahko znatno vplivajo na posameznikovo odločitev (Travner 2002).

V devetindvajsetem poglavju (Kazniva dejanja zoper javni red in mir) Kazenski zakonik v 308. členu definira **Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države:**

⁹ V svoje pravne sisteme vgrajujejo razna varovala, ki množična priseljevanja prepovedujejo. Predvidevajo pa tudi razne kaznovalne in druge sankcije.

(1) Kdor nasilno prekorači državno mejo Republike Slovenije ali oborožen nezakonito vstopi na njeno ozemlje, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do treh let ali z denarno kaznijo.

(2) Enako se kaznuje tujec, ki nima dovoljenja za prebivanje v Republiki Sloveniji, če se na način iz prejšnjega odstavka zadržuje na njenem ozemlju ali se upre zakoniti odstranitvi iz njega.

(3) Kdor se ukvarja s tem, da tujce, ki nimajo dovoljenja za vstop v Republiko Slovenijo ali prebivanje v njej, nezakonito spravlja na njeno ozemlje, jih po njem prevaža ali jim pomaga pri skrivanju ali kdor skupino dveh ali več takih tujcev za plačilo nezakonito spravi čez mejo ali ozemlje države, se kaznuje z zaporom do petih let in denarno kaznijo.

(4) S kaznijo iz prejšnjega odstavka se kaznuje uradna oseba, k z zlorabo uradnega položaja ali pravic omogoči tujcu nezakonit vstop na ozemlje Republike Slovenije ali nezakonito prebivanje na njem.

(5) Če storilec z dejanji iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena sebi ali komu drugemu pridobi nesorazmerno premoženjsko korist ali priskrbi brezpravno delovno silo ali povzroči nevarnost za življenje ali zdravje ljudi ali taka dejanja stori kot član hudodelske združbe, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let in z denarno kaznijo.

(6) Kdor pridobiva ali zbira ljudi za nezakonito preseljevanje, jim preskrbuje ponarejene dokumente ali prevoz ali kako drugače organizira nezakonito preseljevanje, se kaznuje z zaporom do petih let in denarno kaznijo.

(7) Prejšnji odstavki se uporabljajo tudi za kazniva dejanja, storjena v tujini, če je država, v kateri so bila storjena, enako kot Republika Slovenija sprejela skupno mednarodnopravno obveznost preprečevati taka kazniva dejanja, ne glede na to, kje so storjena, ter je dejanja v svojem zakonu ustrezno enako določila kot kazniva dejanja. Če je bilo kaznivo dejanje storjeno na območju Evropske unije, se državljani njenih članic pri uporabi drugega, tretjega, četrtega in petega odstavka ne štejejo za tujce (Kazenski zakonik 2008, 308. čl.).

Trgovina z ljudmi in tihotapljenje ljudi

V nasprotju s trgovino z ljudmi protokoli k Palermski konvenciji ločijo tihotapljenje ljudi (smuggling of migrants), kjer gre za prehajanje državne meje, medtem ko gre pri trgovini z ljudmi (trafficking of persons) za elemente prisile ter lahko tudi za gibanje

oseb znotraj državnih meja. Pri tem je pomemben predvsem shengenski pravni red ter kontrola zunanjih meja (Oberstar 2002, VI).

Standardizirana definicija trgovine z ljudmi je podana v Protokolu za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroci, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu iz leta 2000 in v tretjem členu pravi:

»Trgovina z ljudmi« pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti ali dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, služabništvo ali odstranitev organov (Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroci, ki dopolnjuje konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu 2004, 3. čl).

Kljub različnim definicijam se pojem trgovanja z ljudmi pogosto uporablja izmenično s pojmom tihotapljenje ljudi. Definicija slednjega je podana v Protokolu proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju ali zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu in pravi (tretji člen): *»Tihotapljenje migrantov« pomeni posredovanje pri nezakonitem vstopu osebe v državo pogodbenico, ki ni njen državljan ali nima stalnega prebivališča v njej, zaradi pridobitve neposredne ali posredne, finančne ali druge premoženjske koristi (Zavratnik Zimic in Pajnik 2004, 119).*

Tihotapljenje ljudi se nanaša na nelegalni transport migranta ali migrantov čez mednarodne meje, pri čemer takšen akt tihotapcem prinaša finančne koristi. Glavni element je dobiček, ključna razlika s trgovino pa je v tem, da pri tihotapljenju ne gre od vsega začetka za izkoriščanje. Predpostavka, da zloraba in izkoriščanje nista osrednji motiv tihotapcev ljudi, pa hkrati ne pomeni, da migranti v teh procesih niso soočeni z izkoriščanjem in s kršenjem človekovih pravic. Prav nasprotno, poročila o posameznih primerih, na podlagi policijskih, nevladnih virov, tudi po poročanju medijev, kažejo, da so pri tihotapljenju migranti pogosto izkoriščani, neredke so tudi poškodbe in smrtni primeri. Trgovanje z ljudmi od samega začetka spremlja izkoriščanje prodane osebe, torej žrtve (Zavratnik Zimic in Pajnik 2004, 119–120).

Področje tihotapljenja ljudi je pri nas urejal 311. člen KZ RS (KZ-UPB1 2004), ki je sankcioniral nezakonito prehajanje državne meje. Kot kvalificirano obliko tega kaznivega dejanja je določal tudi sodelovanje v organizirani združbi (Oberstar 2002, VI). Sedaj to področje ureja novi kazenski zakonik iz leta 2008 (KZ-1), ki **Trgovino z ljudmi** definira v 113. členu štirinajstega poglavja (Kazniva dejanja zoper človečnost) (Kazenski zakonik 2008, 113. čl.).

Srečko Šalomon v svojem članku ugotavlja in potrjuje, da trgovina z ljudmi v Republiki Sloveniji obstaja že kar nekaj let, predvsem pa se je razširila s pojavom masovnih ilegalnih migracij. Dobički, ki pri tem nastajajo, so ogromni. Lahko so oprani in uporabljeni za financiranje drugih kriminalnih dejanj ali za podkupovanje uslužbencev organov pregona (Šalomon 2005).

»Tihotapljenje emigrantov je področje, ki je povezano tudi z nadaljnjim izkoriščanjem pretihotapljenih ljudi. Emigrantom se omogoči nastanitev in delo v novi državi, vendar s tem za vedno ostanejo vezani na svojega varovalca« (Dobovšek 2000, 259).

Anželj navaja, da se v zvezi s prehajanjem čez državno mejo tudi v Sloveniji že nekaj let srečujemo z organiziranim kriminalom, podprtim s podkupovanjem in povezovanjem z različnimi dobička željnimi družbami in s številnimi dejavniki, ki iščejo svoj zaslužek v zbiranju migrantov, transportiranju, ponarejanju dokumentov zanje, nastanitvi, posredovanju zaposlitev (Anželj 2004).

Tihotapljenje ljudi predstavlja grožnjo nacionalni in mednarodni varnosti že odkar sta ti dve bili vzpostavljeni. Tihotapci izkoriščajo praznino, ki nastane med odprtostjo državnih mej na eni strani in zaprtostjo oziroma kontrolo na drugi. Države in razne organizacije poskušajo tihotapljenje omejiti z različnimi preventivnimi in represivnimi ukrepi. Da bi lahko bili uspešni, morajo poznati vzroke, motive, metode in trende tihotapljenja (Prezelj in Gaber 2005, 1).

V Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije je geostrateški položaj Republike Slovenije opisan kot enkraten, saj je na njenem ozemlju stičišče treh geostrateških in geopolitičnih prostorov, in sicer srednjeevropskega, južноеvropskega in jadransko-sredozemskega. Čez ozemlje Republike Slovenije potekajo najkrajše kopenske povezave, ki zahodno Evropo in osrednji del južne Evrope povezujejo s Podonavjem in Balkanom ter prek njih z vzhodno Evropo in Malo Azijo, obenem pa čez slovensko ozemlje vodijo najkrajše in najugodnejše

povezave iz srednjeevropskih celinskih držav do obale Jadranskega morja in Apeninskega polotoka (Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije 2001, 3.2.).

Varnostno okolje Republike Slovenije je v Vojaški doktrini opisano kot dinamično in spremenljivo ter neločljivo povezano z negotovostjo in nestabilnostjo v državah znotraj in zunaj evroatlantskega območja. Nekatere države so soočene z resnimi ekonomskimi, družbenimi in s političnimi težavami. Na regionalno nestabilnost lahko vplivajo etična in verska nasprotja, teritorialni spori, humanitarne katastrofe, neustrezne ali neuspešne ekonomske ali politične reforme, neurejeni odnosi med novimi državami, zlorabe človekovih pravic ter razpad političnega sistema držav. Tudi v prihodnje bodo izzivi in tveganja povezani z mednarodnim terorizmom, množičnimi migracijami, organiziranim kriminalom, trgovino z drogami, korupcijo, z etičnimi in verskimi nasprotji, nestabilnimi režimi, s teritorialnimi spori in spori okoli naravnih virov, z rastjo ali upadom prebivalstva, epidemijami in vdori ter zlorabami informacijske infrastrukture (Vojaška doktrina 2006, 11).

Geografski položaj Slovenije – na skrajnem zahodnem robu Balkana in na najbolj severnem delu Sredozemskega morja – gotovo vpliva na stanje in razvoj kriminalitete pri nas. Že dolgo poznana je »Balkanska tura«, katere pot se je med spopadi na območju bivše SFRJ pomaknila proti severu – do Prage, zdaj pa se vrača na ustaljene tirnice. Po tej poti so včasih tihotapili predvsem prepovedane droge, zdaj pa enako pomembni postajajo tudi ilegalni migranti (Kos 2000, 188).

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je Slovenija postala ne le tranzitna država pri legalnem in nelegalnem preseljevanju ampak tudi ciljna država migracij z vzhoda proti zahodu in z juga proti severu. Slovenija kot majhna srednjeevropska država leži na območju, kjer potekajo prometne in kriminalne poti med zahodno in jugovzhodno Evropo. Za razvoj kriminalitete so okoliščine velikega pretoka ljudi na majhnem prostoru zelo ugodne. Glede na geografski položaj, vplive socialne napetosti, brezposelnosti in vojne na območju nekdanje Jugoslavije je bilo naraščanje organiziranega kriminala, kot ga predstavljajo begunci in emigranti, pričakovano. Na varnost Slovenije vplivajo procesi družbene tranzicije in lastninjenje družbenega premoženja, brezposelnost, tokovi mednarodnega kriminala, razširitev EU območja,

vojna na Balkanu in povečanje tranzita preko Slovenije. Vse to se odraža v naraščanju ilegalnih prestopov državne meje (Dobovšek 2000, 255–265).

Države skušajo na različne načine zajezi nedovoljene migracijske tokove in zato sprejemajo različne ukrepe za njihovo zmanjševanje. Na mejah pa se kljub temu srečujejo z velikim številom oseb, ki poskušajo za vsako ceno priti v državo. Tako se na mejnih prehodih¹⁰ srečujejo z velikim številom zavrženih oseb z območja bivše Jugoslavije in vzhodnoevropskih držav oziroma z velikim številom ilegalnih pobegov preko državne meje. Poskusi nedovoljenega vstopa v državo se kažejo med drugim tudi v uporabi najrazličnejših ponarejenih, prenarejenih in tujih dokumentih, vstopanju v državo kljub prepovedi. V notranjosti policisti ugotavljajo naraščanje zaposlovanja na črno, ne prijave prebivališča, predolgo zadrževanje v državi (Batis 1999). Vedno večji pritiski državljanov iz tretjih držav, ki skušajo ilegalno prestopiti državno mejo, pomenijo za slovensko policijo dodatno angažiranje pri varovanju državnih meja.

Po poročanju Dela se imigranti na pot v zahodno Evropo podajajo po štirih glavnih vpadnicah:

- prva se začne v Maroku in se nadaljuje preko Gibraltarske ožine naravnost v Španijo;
- druga smer se prične na levantinski sredozemski obali in nato vodi preko Turčije, Grčije in Albanije v južno Italijo;
- tretja smer vodi iz Rusije in Ukrajine in se na Poljskem razcepi na dve poti. Ena na Nisi prečka mejo z Nemčijo, druga v široki fronti meje Madžarske, Slovenije ter predvsem Slovaške in Češke z Avstrijo ter
- četrta pot, katere glavna vrata predstavlja armensko mesto Van, iz katerega velika večina migrantov potuje v Istanbul, od tam pa bodisi po kopenski poti čez severni Balkan ali po morski poti v Grčijo, nekdanjo Jugoslavijo in neposredno v Italijo (Delo 2002, 14).

Balkansko tihotapsko pot omenjata tudi Prezelj in Gaberjeva, ko pravita, da jo sestavlja kompleksno omrežje kriminalcev, organiziranih kriminalnih skupin in drugih kanalov, preko katerih se tihotapi blago in ljudje. Balkanska tihotapska pot naj

¹⁰ Po podatkih Policije so največji migracijski pritiski na mejnih prehodih z Republiko Hrvaško in Republiko Madžarsko.

bi se večinoma uporabljala za tihotapljenje dobrin in ljudi v smeri proti državam Evropske unije, torej iz revnega juga proti bogatejšemu severu in iz vzhoda na zahod. Prav tako pa je bilo ugotovljeno obratno, ko se je balkanska pot uporabljala za tihotapljenje orožja v času vojne in kriminalcev v smeri iz Evropske unije (Prezelj in Gaber 2005, 15).

V največji meri so **načini ilegalnega** prehoda državne meje storjeni kot:

- organizirano prehajanje državne meje proti plačilu in v skupinah,
- neorganizirani prehodi v skupinah,
- posamezni prestopi,
- organizirani prestopi brez plačila.

Večina ilegalnih prebežnikov prehaja zelene meje peš, posamično ali v skupinah, pri tem pa jim kot tihotapci oziroma vodniki pomagajo ilegalno prestopiti državno mejo v Republiko Slovenijo prav slovenski državljani, v nekaterih primerih tujci, ki živijo v Republiki Sloveniji (zakonito ali nezakonito). Državne meje prestopajo izven mejnih prehodov (pa vendar v bližini mejnih prehodov), preko travnikov in gozdov, po strmih pobočjih, preko težko prehodnih terenov in preko rek. Ilegalno prestopajo državne meje peš ali v nekaterih primerih s prevoznimi sredstvi (največkrat osebnimi avtomobili). Vse pogostejši pa so primeri, ko pri pobegih sodelujejo slovenski, hrvaški in drugi vodiči in organizatorji, ki ilegalce pripeljejo (s tovornjaki, z avtomobili in dostavnimi vozili) v bližino mejnih prehodov, od koder preko zelene meje ti sami prečkajo državno mejo. Za vodenje in organizacijo potovanja ilegalci plačajo večje količine denarja. Organizatorji so z vodiči zelo dobro povezani in natančno poznajo teren, preko katerega vodijo ilegalne prebežnike. Pri svojem delu uporabljajo različna vozila, najsodobnejša sredstva za nočno opazovanje in komuniciranje in si tako preko njih hitro izmenjujejo informacije in se dogovarjajo za posel.

Z radijskimi postajami prisluškujejo komuniciranju policije in na ta način ugotavljajo morebitne zasede in lokacije policijskih enot. Pri vodenju ilegalcev prevozniki uporabljajo več vozil. Pri tem organizirajo predhodnice, ki z vozili prevozijo predvideno traso ilegalnega vodenja ljudi in ugotavljajo postavitve policijski enot. Ugotovljeni so bili tudi primeri, ko so takšne predhodnice z vozili očitno namerno povzročile prometni prekršek in s tem poskušale zamotiti delovanje policistov, medtem ko so ostali neopazno peljali dalje. Ali primeri, ko so vodiči lažno obveščali o

prometnih nesrečah in drugih dogodkih in s tem preusmerjali pozornost policije. Posluževali so se tudi različnih taktik pri tihotapljenju. Pri tem so celo namerno žrtvovali manjšo skupino ilegalcev, da jih odkrije policija, glavnino pa so voščiči spustili šele v primerih, ko so se policijske enote umaknile (Batis 1999).

Ilegalni prebežniki velikokrat uporabijo pri svojem prebijanju skozi državno mejo območja, kjer potekajo cestne oziroma železniške povezave, kot pomožne točke pri orientaciji pa jim služijo reke, nočna osvetljenost večjih naselij, daljnovodi, plinovodi. Po uspešnem nezakonitem prehodu zelene meje omenjeni tihotapci na slovenski strani ponovno priskrbijo nadaljnji prevoz ilegalnih migrantov v notranjost države. Pri tem se poslužujejo predelav¹¹ različnih prevoznih sredstev za tihotapljenje ljudi, na primer avtobusov, tovornih prostorov na tovornih vozilih, cistern za prevoz goriva ali drugih nevarnih snovi, počitniških bivalnikov. V teh prenaprejenih vozilih so narejeni posebni prostori¹² oziroma bunkerji, kamor se ilegalci skrijejo. Velikokrat skušajo ilegalni prebežniki vstopiti kot slepi potniki v motornih vozilih, tovornjakih, vlakih in kontejnerjih. Pogost način prevoza je tudi prevoz v votlih delih vagonov na mednarodnih vlakih ali med tovorom v tovornih vlakih. Prehajanje zunanjih morskih meja pa ponavadi poteka z večjimi ribiškimi čloni, hitrimi čloni in potniškimi ali tovornimi ladjami. Prav tako pa veliko ilegalnih migrantov pride na ozemlje Evropske unije z letali in s ponarejenimi dokumenti.

Lokacije ilegalnega prehajanja se v določenih časovnih obdobjih spreminjajo zaradi večje ali manjše aktivnosti policije v obmejnem pasu nekega obdobja. Ko policija preseka posamezne ilegalne kanale, se voščiči takoj preusmerijo na druge lokacije ali pa spremenijo svojo taktiko.

Za pobege tujcev je značilno, da se v večini primerov, potem ko ilegalno prestopijo državno mejo z Republiko Hrvaško in Republiko Madžarsko, poskušajo tudi ilegalno prebiti v notranjost države in naprej v sosednji državi (Italijo oziroma Avstrijo). Prebijanje v Italijo in Avstrijo je značilno za tujce, ki jim je Slovenija ni ciljna oziroma imigrantska država, in tiste tujce, ki imajo sorodnike v drugih

¹¹ Med drugimi so bili odkriti predelani tovorni avtomobili tujih registracijskih območij, obstajajo pa tudi podatki, da se s takšnim načinom prevozom ukvarjajo tudi določeni slovenski prevozniki. Dobro organizirane mednarodne kriminalne združbe so najemale ali kupovale že odpisana, starejša tovorna vozila, tudi cisterne in jih opremljale s ponarejenimi dokumenti. Predelavo tovornih vozil v bunkerje za skrivanje ilegalcev so nato zaupali nekaterim zagrebškimi obrtnikom (Batis 1999).

¹² V teh posebej prerejenih prikritih prostorih so organizatorji večinoma tihotapili večje skupine državljanov Turčije, Bangladeša, Iraka, Pakistana, Kitajske in ZRJ. Ilegalne poti so vodile preko BIH, Hrvaške, Slovenije v zahodno Evropo (Batis 1999).

zahodnoevropskih državah. Nekateri tujci pa v notranjosti države iščejo stike in zatočišče za prebivanje.

Prevozniki ilegalce postopoma pripeljejo v Slovenijo in jih namestijo v naprej predvidena stanovanja. Od tukaj pa jih prevzamejo drugi prevozniki. Prostori, kamor namestijo ilegalce na prenočevanje, so v večini primerov neprimerni za bivanje¹³. Z organiziranim vodenjem preko državne meje se ukvarjajo tudi mednarodne kriminalne združbe, ki za logistično podporo uporabljajo lokalne vodiče. Skozi Slovenijo tako tranzitirajo večje skupine ilegalcev iz različnih kriznih območij. Potujejo po etapah do lokacij – skrivališč, kjer jih prevzemajo drugi, specializirani vodiči za posamezne etape. Posamezni vodiči prevažajo ilegalce v skrajno nečloveških razmerah¹⁴(Batis 1999).

Vodiči oziroma prevozniki, ki se pojavljajo na območju Slovenije, so državljani različnih držav, med seboj pa so zelo dobro povezani.

Smeri

Ilegalci prihajajo v Republiko Slovenijo v glavnem iz treh večjih smeri:

- Budimpešta – Lenti – Dolga vas;
- Zagreb – Obrežje oziroma Zagreb – Varaždin – Čakovec in
- Reka – Jelšane – Ilirska Bistrica oziroma Reka – Dragonja.

Za odhod v Slovenijo uporabljajo omenjene pomembnejše cestne in železniške komunikacije, v manjšem primeru pa cestne komunikacije na območju Novega mesta oziroma Ljubljane, kar je razumljivo, saj je to območje zaradi naravnih in vremenskih razmer težko prehodno (Gorjanci, Kolpa) (Batis 1999).

Batis navaja, da v veliko primerih tujci ob prijettu pri sebi nimajo osebnih dokumentov, zaradi česar jih policija ne more vračati tujim varnostnim organom. Pogosto pa so tudi brez sredstev za preživljanje. S postopki vračanja tujcev so dobro seznanjeni tudi vodiči in prevozniki, ki ilegalcem odvzamejo ali uničijo osebne dokumente (potne liste, vozovnice, hotelske račune in podobno) in druge dokaze, da so bili na Madžarskem ali Hrvaškem. Nemalo število ilegalcev se, potem ko uspešno

¹³ V glavnem gre za barake, garaže, opuščene ali nedokončane stanovanjske hiše, zidanice in podobne objekte. Vodiči so ilegalce namestili celo v prostore svinjske farne. Samo prebivanje in nameščanje ilegalcev je izredno nehumano in sanitarno oporečno (Batis 1999).

¹⁴ Odkrit je bil primer, ko je prevoznik stlačil v kombi kar 29 odraslih oseb, tako da je imel vsak na voljo le 0,15 kvadratnega metra prostora, neredki pa so tudi primeri, ko vodiči številne ilegalce prevažajo kar v prtljažnih prostorih ali celo v cisternah (Batis 1999).

prestopi mejo, kar samo preda policistom, saj vedo, da jih bodo morali nastaniti v prehodnem domu¹⁵. Drugi pot nadaljujejo z različnimi prevoznimi sredstvi, največkrat s taksiji in z drugimi kombiniranimi vozili. V zadnjem obdobju je opaženo, da uporabljajo tudi javna prevozna sredstva. Vodiči ilegalce v manjših skupinah, v različnih časovnih obdobjih pripeljejo na različne avtobusne postaje, jim kupijo vozovnice v smeri italijanske meje ter zadevo spremljajo v samem avtobusu. Način prevoza pogosto menjajo in kombinirajo z ostalimi prevoznimi sredstvi. Prav tako pa uporabljajo različne cestne smeri, od lokalnih do regionalnih cest. Tako ilegalci ne potujejo do končnih avtobusnih postaj v bližini državne meje, temveč izstopajo po navodilih vodičev že veliko prej (Šempas, Cesta, Ajdovščina, Kozina, Črni kal ipd.). Od tu naprej pa jih usmerjajo proti državni meji peš ali z osebnimi avtomobili (Batis 1999).

Ugotovili so tudi več primerov kraje osebnih vozil, motornih koles in celo koles, in sicer na območjih, kjer potekajo koridorji beguncev. Z vozili se nato ilegalci pripeljejo do bližine državne meje z Republiko Italijo, kjer jih pustijo in pot čez mejo nadaljujejo peš (Batis 1999).

Osebe, ki bežijo neorganizirano, si pomagajo na različne načine. V Romuniji si mnogi ilegalci preko časopisnih oglasov priskrbijo osnovne podatke o načinu potovanja. Po podatkih Batisa so leta 1998 morali plačati takratnih 150 DEM. Med ilegalci tako celo kroži posebno pismo, v katerem je natančno opisana pot od Romunije do italijanske meje, čas potovanja, orientacijske točke, kakor tudi način delovanja in kontrola mejnih policijskih organov. Več takšnih pisem je slovenska policija zasegla ujetim Romunom. Mnogi ilegalci, ki potujejo, so v pomanjkanju denarja, zato si samostojno poiščejo kontaktno osebo oziroma vodiča šele v neposredni bližini državne meje ali v krajih, kot so Zagreb, Karlovec, Reka, Umag, Lenti ipd. Tu operirajo pogosto obmejni, lokalni vodiči, ki niso sestavni del večjih organiziranih kriminalnih združb. Pogosto gre tudi za kriminalce iz notranjosti države, ki so se šele začeli ukvarjati z ilegalnim vodenjem, ali pa gre za najrazličnejše druge osebe, ki hočejo na hitro

¹⁵ Zagotavljanje zaščite tujcem, ki so v matični državi ogroženi zaradi vere, rase, političnega prepričanja ali pripadnosti določeni družbeni skupini, je ena izmed obveznosti in dolžnosti Republike Slovenije, ki izhaja iz Konvencije o statusu beguncev. Prav tako pa iz teh dokumentov izhaja temeljna obveznost Republike Slovenije do spoštovanja načela nevračanja (non-refoulement), kar pomeni, da odstranitev tujca iz države, ki bi bil s tem lahko ogrožen ali podvržen mučenju ali nehumanemu ravnanju, ni dovoljena (Dovžan 2002, 43).

zaslužiti. Neredko imajo ilegalci pri sebi celo telefonske naslove posameznih vodičev ali krajev, kjer se takšne osebe nahajajo.

Prezelj in Gaberjeva navajata tudi primere, ko so prevozniki ilegalcev bili vozniki taksijev (Prezelj in Gaber 2005, 27).

4.1 Usklajenost slovenske migracijske politike z zakonodajo Evropske unije

Evropska unija združuje elemente klasične mednarodne organizacije in nekakšne zveze suverenih držav. Temelji na spoštovanju človekovega dostojanstva in pravic (vključno s pravicami pripadnikov manjšin), svobode, demokracije, enakosti in pravne države. Glavni cilji Evropske unije so:

- doseči uravnotežen in trajnosten razvoj na vseh področjih;
- uveljaviti identiteto Evropske unije na mednarodnem prizorišču;
- razvijati državljanstvo Evropske unije;
- ohranjati in razvijati Evropsko unijo, kot območje svobode, varnosti in pravice;
- ohranjati in izpopolnjevati pravni red Evropske unije;
- zagotoviti štiri temeljne svoboščine: prost pretok blaga, storitev, kapitala in ljudi (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 12).

Oblikovanje sodobne migracijske politike za Slovenijo in Evropsko unijo predstavljata prednostno nalogo, sodobna migracijska politika pa pomeni več kot le uvajanje ustavnih in drugih mednarodnopravnih odločb. Gre za vzpostavljanje pogojev, v katerih bi lahko migracijski procesi predstavljali vzpodbudo ekonomskemu, kulturnemu in socialnemu razvoju imigrantskega okolja.

Potreba po oblikovanju (usklajevanju) migracijske politike se je pojavila šele v zadnjem dvajsetletnem obdobju, ko se je močno povečal pritisk migrantov na države članice Evropske skupnosti, politika do državljanov tretjih držav pa je bila v preteklih letih predvsem v domeni posameznih držav. Šele rastoča brezposelnost, ki posledično sproža odklonilen odnos do priseljencev, povečan mednarodni (organizirani) kriminal, tihotapstvo ljudi in drugi razlogi so narekovali oblikovanje migracijske politike.

V Maastrichtskem sporazumu (1992) so bila prvič podrobneje razčlenjena določila, ki predstavljajo skupni interes pri uresničevanju ciljev Evropske unije o sodelovanju na področju pravosodja in notranjih zadev.

Z uveljavitvijo Amsterdamske pogodbe, 1. 5. 1999, je Evropska unija prvič pridobila obširne pristojnosti za sprejemanje predpisov na področju mejne kontrole, priseljevanja, viznih zadev, azila in policijskega sodelovanja. Evropska unija ima torej pravico izdajati neposredno veljavne pravne akte na obmejnih področjih. To pomeni, da Evropska unija postane pristojna za sprejemanje prava Evropske unije, ki ima neposredno veljavo v vseh državah Evropske unije (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 12).

Pravo Evropske unije sestavljajo primarno pravo, sekundarno pravo in mednarodne pogodbe, ki jih je Evropska unija sklenila z drugimi državami ali organizacijami. Temu se po letu 1999, na podlagi Amsterdamske pogodbe in Schengenskega protokola, pridruži še schengensko pravo – Schengen acquis (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 12).

Zaradi migracijskih trendov v zadnjih letih, kot so povečanje ilegalnih migracij in vedno večje število prošenj za azil, se je nadzor priseljevanja poostiril (Malenšek 2002, 2).

Pravni red Republike Slovenije je na celotnem področju migracij v veliki meri usklajen s pravnim redom Evropske unije. Gibanje in prebivanje tujcev v Republiki Sloveniji ureja Zakon o tujcih (Zakon o tujcih 2008). Pravni red Republike Slovenije na področju vračanja in izгона je v celoti usklajen s pravnim redom Evropske unije. Pravno ureditev na tem področju predstavljajo Zakon o tujcih, Zakon o nadzoru državne meje, Zakon o zaposlovanju tujcev in Zakon o policiji.

Novi Zakon o tujcih omogoča učinkovitejše izvajanje izгона in posebno varstvo mladoletnikov, policiji pa daje tudi pooblastilo, da lahko tujca, ki je ilegalno v državi oziroma mu ni več dovoljeno legalno bivanje, privede do diplomatsko-konzularnega predstavništva države, katere državljan je, ga napoti čez državno mejo ali izroči predstavnikom tuje države. V primeru, da tujca ni možno takoj odstraniti, se zanj odredi bivanje v Centru za odstranjevanje tujcev. Določba zakona o tujcih, v povezavi z Zakonom o policiji, omejuje bivanje tujca pod strožjim policijskim nadzorom za največ šest mesecev. Podatki o ukrepu prepovedi vstopa v državo se vnesejo v informacijski sistem Ministrstva za notranje zadeve. Na podlagi teh podatkov lahko

policija pri mejni kontroli in policija ali upravni organ ob prijavi bivanja tujca preprečijo prihod ali bivanje v državi v času veljavnosti ukrepa. Realizacijo vseh odstranitvev tujcev iz države policijske enote sproti beležijo v informacijski sistem Ministrstva za notranje zadeve, kar omogoča nadzor nad policijskimi postopki in je hkrati vir podatkov za pripravo ter izvajanje ukrepov za preprečevanje ilegalnih migracij (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve).

Peter Jeglič povzema, da sodobna migracijska politika pomeni veliko več kot le uveljavljanje ustavnih in drugih mednarodnopravnih določb, preprečevanje in zatiranje nezakonitih migracijskih tokov, ne nazadnje gre tudi za vzpostavljanje pogojev, v katerih bi lahko migracijski procesi predstavljali vzpodbudo ekonomskemu, kulturnemu in socialnemu razvoju imigrantskega okolja (Jeglič 2001, 26).

Evropa potrebuje migracijsko politiko, ki ne bo več tako močno utesnjena v oklepu nacionalnih interesov, pobud in državnega protekcionizma samo nekaterih držav članic. Temeljiti bo morala na enotnejših (skupnih) standardih in pozitivnih izkušnjah iz preteklosti ter postati bolj fleksibilna (Malec 2007, 21).

4.2 Uveljavljanje schengenskega nadzora pri varovanju zunanje meje Evropske unije

Osnovna ideja schengna je **zagotavljanje pravice do prostega prehajanja notranjih meja**. Protiutež ukinitvi kontrole na notranjih mejah je temeljitejši mejni nadzor na zunanjih schengenskih mejah, predvsem zato, da se ustavi nezakonito priseljevanje, tihotapljenje drog, trgovina z ljudmi in druge nezakonite dejavnosti. V izjemnih primerih, zaradi interesa nacionalne varnosti, ko gre za resne grožnje javnemu redu ali notranji varnosti, je le za nujno potreben čas možno, da država članica ponovno uvede mejno kontrolo. Poleg **skupnih pravil za kontrolo na zunanjih mejah** schengenskih držav, ki se izvajajo na mejnih prehodih in na državljane vplivajo neposredno, pa so v boju proti organiziranemu kriminalu in za zagotavljanje varnosti na celotnem schengenskem območju zelo pomembni tudi čezmejno policijsko sodelovanje, usklajevanje zakonodaje držav članic, pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah, skupna vizumska politika, izmenjava podatkov v centralnem schengenskem informacijskem sistemu idr. Te ukrepe imenujemo tudi **izravnalni ukrepi**, saj se z

njimi »izravnava« varnostni primanjkljaj, ki nastane z ukinitvijo kontrole na notranjih mejah. Zato na območjih ob notranji meji oz. na področjih, kjer varnostna problematika to zahteva, slovenska policija ustanavlja policijske postaje za izravnalne ukrepe. Njihova osnovna naloga je odkrivati in preprečevati čezmejno kriminaliteto ter nezakonito priseljevanje. V notranjosti, vključno z obmejnim območjem, bodo policisti lahko tudi v prihodnje preverjali, ali tujci izpolnjujejo pogoje za bivanje na ozemlju držav članic, ali imajo pri sebi potrebne dokumente za prestop meje in bivanje idr. (Ministrstvo za notranje zadeve 2007b, 5–6).

Izhajajoč iz zahteve, da ukinitve mejnih kontrol na notranjih mejah ne sme pomeniti manj varnosti, so se schengenske države dogovorile, da do ukinitve mejne kontrole lahko pride šele po tem, ko se ugotovi, da je država članica (kandidatka za schengen) sposobna ustrezno izvajati nadzor zunanje meje in izpolnjevati ostale obveznosti. Zato schengen pozna dvostopenjski uveljavitveni mehanizem. Prvi korak je pravna veljavnost (za Slovenijo je bilo to ob vstopu v Evropsko unijo) in drugi korak dejanska uveljavitev, kar pomeni ukinitve kontrole na notranjih mejah (Božnik 2008, 5).

Na zasedanju Evropskega Sveta v Koebenhavnu, dne 13. decembra 2002, so se zaključila pogajanja o vstopu Republike Slovenije v Evropsko unijo. Evropska unija se je obvezala, da bo prevzela del stroškov, ki so potrebni za vzpostavitev in vzdrževanje schengenske meje, medtem ko je Slovenija zagotovila, da bo v obdobju od leta 2004 do 2006, ravno tako namenila določena sredstva in uskladila nacionalno zakonodajo z schengenskim pravnim redom. Država pristopnica lahko postane del schengenskega območja, ko uskladi s schengenskim pravnim redom nacionalne predpise, ki urejajo migracije, azilno in vizno politiko, prehajanje državne meje in policijsko sodelovanje. Usklajena zakonodaja je ena izmed temeljnih zahtev, da lahko schengensko območje sploh zaživi (Lazar 2006, 116).

Slovenija je postala država članica schengenskega območja 21. decembra 2007, ko je odpravila nadzor na notranjih kopenskih in morskih mejah s članicami Evropske unije. 30. marca 2008 pa je sprostila nadzor še na zračnih mejah.

Dragutin Mate, tedanji slovenski notranji minister, je ob tem dogodku poudaril, da je »širitev schengenskega prostora povezana predvsem s stanjem varnosti« (Lampret 2008, 7).

Priprave na ta zgodovinski trenutek so stekle leta 1999 s pričetkom pogajanj za vstop v Evropsko unijo in pregledom usklajenosti zakonodaje s pravnim redom Evropske unije oziroma schengenskim pravnim redom. Na podlagi ugotovitev t.i. screeninga je bil leta 2001 v sodelovanju več ministrstev pripravljen Schengenski akcijski načrt, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije in je postavljal časovne in vsebinske okvire potrebnih dejavnosti. Na podlagi navedenega načrta, ki je bil dopolnjen leta 2005, je Slovenija spremenila zakonska in podzakonska določila glede nadzora državne meje, tujcev, kazenskega postopka in varovanja osebnih podatkov. Sklenjeni so bili meddržavni sporazumi s sosednjimi državami, ki omogočajo izvajanje čezmejnih oblik policijskega sodelovanja (npr. izmenjava informacij, čezmejno zasledovanje in opazovanje) in neposredno izhajajo iz Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma. Postopno se je povečalo število policistov za nadzor zunanje schengenske meje (usposobili so tudi t.i. policiste nadzornike državne meje), izboljšala se je infrastruktura na mejnih prehodih ter nabavila specialna oprema za varovanje državne meje oziroma opravljanje mejne kontrole. Pri tem so bila izkoriščena tudi finančna sredstva Evropske unije. Priprave policistov so potekale v obliki intenzivnega usposabljanja, tudi s pomočjo strokovnjakov iz Avstrije, Nemčije in Španije. Znanje za izvajanje schengenskega pravnega reda so si slovenski policisti pridobili tudi v tujini (Policija).

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004 nase prevzela vse odgovornosti članstva, med katerimi je tudi vzpostavitev ustreznega schengenskega režima. Z vstopom v Evropsko unijo je začela Slovenija delno izvajati določila schengenskega pravnega reda, in sicer z izvajanjem določil vizumske politike Evropske unije in z okrepljenim nadzorom ilegalnega preseljevanja. Na mejah z Avstrijo, Italijo in Madžarsko je začel veljati spremenjen režim, saj so bile ukinjene carinske izpostave. Republika Slovenije je morala vzpostaviti tudi varnostni, carinski in inšpekcijski nadzor na svojem delu zunanje meje Evropske unije s Hrvaško in zagotoviti, da se izvaja po standardih Evropske unije. Na vstop v schengen se je Slovenija sistematično pripravljala več let.

Evalvacija o pripravljenosti na vstop v schengensko območje – ocena kopenske, morske in zračne meje, policijskega sodelovanja, varstva osebnih podatkov ter

vizumske politike – se je pričela v začetku leta 2006. Na podlagi ocenjevanja se je v letu 2007 izvedel še proces ocenjevanja vzpostavitve in uporabe schengenskega informacijskega sistema in s 1. septembrom 2007 je Slovenija začela uporabljati sistem SIS I (Božnik 2008, 5).

8. novembra 2007 je Svet Evropske unije sprejel politično odločitev, da je vseh devet kandidatk za schengensko širitev (med njimi tudi Slovenija) pripravljenih na odpravo nadzora na svojih notranjih mejah Evropske unije, tako glede fizičnega varovanja meje kot tudi za uporabo schengenskega informacijskega sistema. Njegovo odločitev je novembra na plenarnem zasedanju v Strasbourgu potrdil tudi parlament. Dokončno so širitev schengenskega območja s 15 na 24 držav na zasedanju 6. decembra 2007 potrdili notranji ministri držav članic Evropske unije.

Slovenija je z vstopom v schengensko območje odpravila mejni nadzor na mejah z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, obenem pa okrepila nadzor na meji s Hrvaško, ki je postala schengenska zunanja meja. Slednje pomeni, da Slovenija v imenu držav članic schengenskega območja izvaja nadzor zunanje meje na meji s Hrvaško. Poleg schengenskega nadzora se na zunanjih mejah Evropske unije opravlja tudi fitosanitarni, carinski in inšpekcijski nadzor na posebej določenih nadzornih točkah¹⁶ (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje).

Z vstopom v schengen smo prevzeli torej zelo odgovorno nalogo – v imenu vseh držav članic varovati skupno zunanjo mejo po schengenskih standardih. Učinkovito izvajanje nalog na državni meji pa je tudi v varnostnem interesu Slovenije, saj bomo z ukrepi na zunanji meji in v notranjosti preprečevali ilegalne migracije in druge oblike čezmejne kriminalitete (Ministrstvo za notranje zadeve 2007b).

Proces schengenske širitve je bil zaključen s prenehanjem opravljanja mejne kontrole na notranjih letih, kar se je zgodilo minuto čez polnoč 30. marca 2008. Policija lahko še vedno in kadarkoli, če za to obstajajo razlogi, opravi kontrolo v okviru izravnalnih ukrepov. Mejno kontrolo policisti odslej izvajajo le še na neschengenskih letih oz. na letih, kjer gre za prestop zunanje schengenske meje. Čez mejno kontrolo morajo vsi potniki, ki vstopajo v schengenski prostor ali izstopajo iz njega (MM, BP, MG 2008, 40–41).

¹⁶ V Sloveniji je takšnih točk šest, tri na kopenski meji (mejni prehod Gruškovje, Obrežje, Jelšane), ena železniška točka (mejni prehod Dobova), ena na Letališču Jožeta Pučnika in ena v Luki Koper (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje).

Kljub ukinitvi mejne kontrole na državni meji z Italijo, Avstrijo in Madžarsko, se varnost v notranjosti ni poslabšala, saj se izvaja vrsta t.i. izravnalnih ukrepov¹⁷ (tj. ukrepov, ki izravnavajo varnostni primanjkljaj, ki nujno nastane ob ukinitvi mejne kontrole na notranjih mejah). Ti ukrepi se izvajajo tako na notranjih mejah kot v notranjosti države v okviru čezmejnega policijskega sodelovanja, v okviru skupnega informacijskega sistema, imenovanega schengenski informacijski sistem (SIS).

Po besedah Danijela Lorbka je slovenska policija z ustanovitvijo policijskih enot za izravnalne ukrepe na policijskih upravah vzdolž notranje schengenske meje zaokrožila niz organizacijsko-kadrovskih sprememb, ki jih je bilo potrebno uvesti pred popolno uveljavitvijo schengenskega pravnega reda (Lorbek in Schoenwetter 2008, 7).

5 Problemi v zvezi z ilegalnimi migracijami

Ilegalne migrante se obtožuje za kar nekaj negativnih vplivov na varnost: negativen vpliv na gospodarstvo države (grožnja ekonomski blaginji, zaposlovanje na črno, nelegalne oblike zaposlovanja), negativen vpliv na socialne razmere (grožnja socialnemu redu, ogroženost samih ilegalcev), negativen vpliv na kulturne vrednote (integracija tujcev v socialno okolje je s strani domačinov onemogočena, saj ti do tujcev čutijo strah), negativen vpliv na politično stabilnost (ogroženi so odnosi med ciljno državo in državo izvora). Ilegalni prebežniki so potencialni »krivci« za epidemiološke grožnje (predvsem zaradi razmer v katerih potujejo in zaradi drugačnih higienskih standardov), ilegalni prebežniki predstavljajo za državo finančno breme, ki je povezano z njihovo nastanitvijo ali odstranitvijo iz države. Mediji s svojim negativnim poročanjem o ilegalnih prebežnikih le še vzpodbujajo negativen odnos do teh ljudi, zaradi česar se pojavljajo stereotipi in ksenofobija (Doupona Horvat 1996).

Analiza Anite Leskovec Sedmak je pokazala, da je televizijama¹⁸ s svojim načinom poročanja dejansko uspelo prepričati prebivalce Slovenije, da so ilegalni migranti umazani, agresivni, grdi in nevarni. V prispevkih je bilo odkritih kar nekaj ideoloških

¹⁷ Več v poglavju 7.3.

¹⁸ Televizija Slovenije in POP TV.

mitov, ki so značilni za Slovenijo¹⁹. V družbi navedeni miti niso vidni ločeno, temveč so med seboj povezani in prepleteni. Skupaj sestavljajo koherentno sliko naše socialne realnosti, dominantno ideologijo (Leskovec Sedmak 2002).

Ogrožanje varnosti zaradi ilegalnih prebežnikov je bilo pri ljudeh zaznati tudi ob analiziranju slovenskega javnega mnenja o ogrožanju varnosti Republike Slovenije. Javnomnenjska raziskava iz leta 2001 (SJM nacionalna in mednarodna varnost 2001 v Prezelj 2002) je temeljila na reprezentativnem vzorcu (N=1095) slovenske populacije. Respondenti so na štiristopenjski lestvici²⁰ ocenjevali 19 vojaških in nevojaških pojavov, ki bi utegnili ogrožati varnost Slovenije. Zaznavanje ogroženosti varnosti Slovenije, ki jo predstavljajo »begunci, ilegalci, priseljenci«, so respondenti uvrstili na 12. mesto s povprečno vrednostjo odgovora 2,74 (Prezelj 2002, 433).

Bojan Oblak v svojem uvodnem nagovoru z naslovom Ilegalne migracije ali Kako si Šiškarji postali »ksenofobi« ponazarja razmere, v katerih so se znašli prebivalci Ljubljane, ki živijo tik ob Centru za tujce, kamor so se zatekli številni ilegalni prebežniki. Leta 1999 so se razmere zaradi prenatrpanosti azilnega doma povzpele na višek. Okoliški prebivalci so se počutili ogrožene (Oblak 2001).

Tudi Aldo Milohnič navaja, da je ksenofobija prisotna v vsaki, tudi najbolj tolerantni družbi. Pravi tudi, da je ogroženost zelo delikatna stvar, ki se tiče vsakega posameznika. Strah ljudi²¹ ob srečanju s prebežniki je povsem upravičen, saj je naraven, človeški. To pa še ne pomeni, da gre za agresivnost ali ksenofobnost (Miholič v Škerl 2005).

Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS) navaja, da se zelo pogosto fenomen mednarodnih migracij povezuje s številnimi negativnimi poudarki, ki so povezani s percepcijami zlorabe azilnih sistemov, pomanjkanjem nadzora

¹⁹ Slovenci se upirajo vsemu, kar je novo in drugačno; ilegalci vplivajo na vsako družino, na vsakega člana družine; tujci so nevarni, ker grozijo otrokom, ker zasedajo igrišča v Ljubljani, hodijo mimo otrok v vrtcih, kamor lahko prenesejo bolezni; ponavadi po vaseh ljudje niso zaklepali hiš ali avtomobilov, nikogar se niso bali, lahko so mirno spali, sedaj pa je vse to ogroženo s tujci, ki ilegalno prehajajo našo mejo in vdirajo v domove, grozijo in kradejo (Leskovec Sedmak 2002).

²⁰ Ponujene pojave so opredeljevali kot veliko grožnjo (4), srednjo grožnjo (3), majhno grožnjo (2) ali nikakršno grožnjo (1) (Prezelj 2002).

²¹ V enem od dokumentarcev o meji so novinarji spraševali starejšo gospo, ki živi sama v hiši ob meji s Hrvaško, kakšen je njen odnos do prebežnikov. Povedala je, da je nikakor ne moti, če si kdo želi drugim, če želi prestopiti mejo in zaživeti na novo. Nikakor pa ji ni prijetno, če kdo od prebežnikov sredi noči potrka na njeno okno in jo prosi za hrano ali pomoč. Živi sama in jo je strah (Miholič v Škerl 2005).

državnih meja, grožnjo nacionalni in mednarodni varnosti in stabilnosti. Mnogo kje obstaja odklonilen odnos delov domačega prebivalstva do priseljevanja in priseljencev, ki ga je mogoče povezati z visokimi stopnjami brezposelnosti in mnenji, da bi priseljenci lahko postali ekonomsko breme ali ogrožali politično in družbenoekonomsko stabilnost, medtem ko so predvsem nedokumentirani posamezniki pogosto videni kar kot kriminalci (Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije 2002, 1.).

Vlasta Jalušič je kot izhodišča za razpravo in vprašanja na okrogli mizi naštel naslednje predsodke, ki jih je v zelo kratkem času vzpostavilo močno ksenofobično javno mnenje: (1) Imigranti (ilegalni in ostali) predstavljajo grožnjo splošni varnosti; (2) ogrožajo teritorialno celovitost in suverenost Slovenije; (3) so potencialna ekonomska in socialna grožnja (v smislu trenutnega vzdrževanja, torej kratkoročno in odžiranja delovnih mest dolgoročno); (4) ogrožajo nacionalno, lokalno in drugo kulturo, navade, jezik itd.; (5) so kriminalci – ker ilegalno vstopajo, povzročajo kriminal ali so sami del kriminalnih združb (Jalušič 2001, 1037).

Javnost v razvitih zahodnih državah skrbi, da bi množične migracije ogrozile identiteto in kulturo skupnosti, in sicer prek preobrazbe etične, kulturne, religiozne in lingvistične sestave prebivalstva, in hkrati integriteto države (Malešič 2000/2001, 227).

Množične migracije ogrožajo varnosti tudi na ekonomski in okoljski ravni, še posebej če migranti imigranti preobremenijo občutljivo okolje ali tekmujejo za redke vire (Buzan v Kopač 2007, 195).

5.1 Varnostni problem

V obdobju po letu 1990 je bilo zaznано povečanje števila ilegalnih migracij v Evropo, katere del je postala tudi Slovenija. Slovenija je bila predvsem tranzitna država, s polnopravnim članstvom v Evropski uniji pa postaja vse bolj zanimiva kot ciljna država. Slovenija, ki leži na razpotjih migracijskih tokov, se s problematiko nedovoljenega priseljevanja spopada že vrsto let. V prvih letih po osamosvojitvi je predstavljala vmesni cilj za množice migrantov iz nekdanjih jugoslovanskih republik, ki so se preko Slovenije usmerjali naprej proti zahodni Evropi. Z vstopom v Evropsko

unijo pa je Slovenija postala tudi ciljna država predvsem za migrante iz kriznih območjih bivše Jugoslavije. Slovenijo so začeli preplavljati tudi migranti iz Bližnjega vzhoda in Azije (največ jih je bilo v letu 2000 zaradi težkih socialno-gospodarskih razmer), katerih cilj so bile predvsem Francija, Nemčija in Švica, saj tam že obstajajo številčne njihove skupnosti. Število pribežnikov je po letu 1996 začelo strmo naraščati, svoj višek pa je doseglo prav leta 2000, ko je policija obravnavala 35.892 ilegalnih prebežnikov. Takrat je zgodba o negativnem vplivu ilegalnih migracij na varnost dosegla svoj višek z opravičilom, da nekontrolirano priseljevanje povzroča varnostne probleme in ustvarja družbene nestabilnosti in krize.

»Neobvladljivo priseljevanje ustvarja družbeno nestabilnost, krize, spremembe gospodarskopolitične strukture, siromaštvo, nezaposlenost, razpadanje družin, tja do kriminala, še posebej, ker so migranti lahek plen organiziranih (etičnih) kriminalnih skupin, ki jih določajo bodisi za storilce bodisi za žrtve«, ugotavlja Pečar (Pečar 1998, 152).

Oberstar meni, da se vse (pre)več pozornosti posveča varnostnemu vidiku in manj zaščiti žrtev. Pri zaščiti žrtev so dejavne nevladne organizacije, kar je značilno tako za Evropsko unijo kot Slovenijo (Oberstar 2002, VI).

Številni avtorji so navajali povezavo med ilegalnimi migracijami in grožnjo varnosti. Poglejmo si nekatere:

»Vedno večje število ilegalnih migracij pomeni tudi varnostno grožnjo Sloveniji, Evropi in celotnemu svetu, saj imajo negativen vpliv na gospodarstvo, socialne razmere in kulturne vrednote. Ilegalni migranti so pogosto povezani z zaposlovanjem na črno, s prostitucijo, z izsiljevanjem, izkoriščanjem in drugimi kaznivimi dejanji, so pa tudi eden pomembnih dejavnikov za širitev organiziranih kriminalnih združb« (Brodarič 2004, 49).

Na ilegalne migracije je mogoče gledati tudi kot na grožnjo varnosti v mednarodnih odnosih, in sicer na treh ravneh:

- zaznavanje masovnih mednarodnih populacijskih premikov kot grožnje ekonomski blaginji, socialnemu redu, kulturnim in verskim vrednotam in politični stabilnosti v ciljnih in tranzitnih državah;
- ogroženi so odnosi med državami, med državami izvora in ciljnimi državami;
- ogrožena je tudi varnost samih migrantov (Lohrman v Brodarič 2004, 49).

Pri učinku ilegalnih migracij na nacionalno varnost moramo upoštevati, da določene kategorije ilegalnih migrantov pomenijo večjo grožnjo varnosti kot druge. Ilegalni migranti, ki so mladi, samski, revni in moški, so že sami po sebi zaznamovani z lastnostmi, ki so značilne za kriminalce, zato je verjetnost, da se bodo začeli ukvarjati z dejavnostjo organiziranega kriminala veliko večja kot pri majhnih deklicah, ki prihajajo iz kulturnega okolja, podobnega gostujoči državi (Kopač 2007, 202).

Da nenadzorovani in ilegalni migracijski tokovi odpirajo novo varnostno dimenzijo v sodobnem svetu ugotavlja tudi Kontnik-Dvojmoč, ki tudi med organiziranim kriminalom med drugim izpostavlja tihotapljenje ljudi (Kotnik-Dvojmoč 2000/2001). Anita Leskovec Sedmak pravi, da je obseg nezakonitih prehajanj državne meje v okviru migracijskih tokov že tako pereč, da se odraža tudi v povečanju druge varnostne problematike, zlasti na področju splošne varnosti ljudi in premoženja, kriminalitete, zdravstvenega varstva, ekologije (Leskovec Sedmak v Eka Cinac 2003, 42). Batis je mnenja, da lahko nekontrolirano priseljevanje povzroča varnostne probleme in ustvarja družbene nestabilnosti in krize (Batis 2004, 59).

Med negativnimi vplivi sta zagotovo najpomembnejša primarna kriminaliteta (kazniva dejanja, ki jih neposredno storijo ilegalci, npr. vlomi, tatvine vozil, ropi, napadi na policiste ...) in sekundarna kriminaliteta (organiziran kriminal, povezan s tihotapljenjem ljudi, trgovina z belim blagom, prostitucija, nedovoljena trgovina s človeškimi organi ...) (Eka Cinac 2003, 42). Pri tem pa moramo posebej poudariti, da so migranti tako storilci kot žrtve kaznivih dejanj.

K primarni kriminaliteti štejemo kazniva dejanja, ki jih neposredno storijo ilegalni prebežniki in ta so: zloraba potnih listin, ilegalni prehodi državne meje, ropi, tatvine, napadi, vlomi, poškodovanja tuje lastnine, posilstva, promet z mamili, ponarejanje raznih listin, goljufije itd.

V državah, ki postajajo ciljne države ilegalnih pribežnikov, se v zadnjih letih z veliko pozornostjo zanimajo za kriminal in druge negativne pojave, ki se povezujejo s priseljenci. Zgodi pa se, da so priseljenci ravno zaradi večje nadzorstvene pozornosti in sumničavosti pogosto storilci kaznivih dejanj, motilci javnega reda in miru, povzročitelji raznih socialnih, kulturnih, zdravstvenih in celo prehranjevalnih problemov.

Na drugi strani pa povezanost med migracijami in kriminalom na področju organiziranega kriminala nikoli ni bila dokazana, čeprav nekatera uradna poročila

različnih varnostnih organov poudarjajo vpletenost imigrantov v ilegalne migracije in trgovino z drogami (Barbagli in Pelidda v Kopač 2007, 195–196).

Tujci največkrat skrbijo za nezakonito trgovino z ženskami, za različna opravila v zvezi z mednarodnim tihotapljenjem ljudi vključno s prodajo otrok in trgovino z deli človekovega telesa za presajanje, s čimer seveda ni rečeno, da hkrati ne postajajo tudi sredstvo domačega kriminalnega podzemlja, ki jih izrablja za svoje cilje in jih uporablja kot nižje »ešalone« v organizaciji kriminalnega sveta. Pečar pa prav tako ugotavlja, da se nedovoljeno priseljevanje vedno in povsod opira tudi na organizirano podporo posameznih skupin tujega prebivalstva, ki svoje sonarodnjake izrablja za sebične namene (Pečar 1998, 156).

Sekundarna kriminaliteta obsega področje organiziranega kriminala, ki se kaže kot tihotapljenje ljudi, trgovina z belim blagom, prostitucija, trgovina s človeškimi organi in krvjo, trgovina z mamili, razna ponarejanja, trgovina z otroki, gospodarski kriminal.

Zasluzki s tihotapljenjem ljudi so brezmejni. Morebiti prav zaradi tega, ker je tihotapljenje ljudi zapleteno, hkrati pa izredno natančno organizirano mednarodno sodelovanje, ki zahteva zaupnost, spretnost, varnost, tveganje in seveda predvsem usklajenost in uspešnost. Ob tihotapljenju migrantov se razvija mafijsko trgovanje z garantnimi pismi in ponarejanje potnih listov, pri čemer so potni listi določenih držav veliko dražji od drugih. Potreba po potnih listinah vzpodbuja tatvine tovrstnih dokumentov, ki imajo zopet različno ceno in prav tako pridobivanje vizumov. Vizumska politika je eno od ključnih vprašanj omejevanja kriminalnih migracij. Ponekod je zelo lahko priti do ponarejenih potnih listov (zlasti v nekaterih novih vzhodnoevropskih državah), s katerimi je nato mogoče dobiti vizume za potovanje na zahod. S tem se ukvarjajo podkupljivi uslužbenci celo nekaterih varnostnih služb. Zelo donosno je izrabljanje žensk – migrantk za prostitucijo. Zvodniki, gangsterji, kriminalci in drugi služijo na račun migrantov, izkoriščajo njihovo stisko, jih goljufajo, jih kradejo, jih celo ubijajo, ali prepuščajo usodi, če je ogrožena njihova varnost ali ravnajo z njimi brezobzirno, kruto in povsem nečloveško. Hkrati pa prihaja tudi do nasprotnih dejanj, da ilegalci goljufajo vodnike, se izogibajo plačilu njihovih uslug ali jih celo fizično ogrožajo. Ilegalce je treba prehranjevati, jih nastaniti, transportirati, poskrbeti za najnujnejše telesne in druge potrebe v močno omejevalnih razmerah, ki ustvarjajo najrazličnejše konflikte (Pečar 1998).

S samim preseljevanjem, zlasti ilegalnim, so povezani najrazličnejši dogodki, in sicer od odločitve o spremembi prebivališča do prihoda v ciljno državo, kar je odvisno od načina oziroma vrste selitve. »Selitev« je torej okoliščina, ki jo v sedanjih razmerah čedalje bolj upošteva organizirani kriminal, ki svoje »kliente« spreminja v žrtve. Ta pojav je čedalje bolj internacionaliziran in kaže na moč in motiviranost skupin, ki izrabljajo migracije za kriminalne cilje, ki se izražajo v kriminalnem podjetništvu, čestokrat na način, ki mu mednarodna skupnost ni kos. To pa dokazuje in prikazuje prilagodljivost in iznajdljivost (mednarodnega) kriminala, ki zna iz vsake človeške stiske ustvariti svoj dobiček (Pečar 1998, 155).

Glede na države izvora in nevdružne higienske razmere med potjo tujci predstavljajo tudi epidemiološko grožnjo. Ker Slovenija za nekatere migrante postaja tudi ciljna država, to lahko pomeni negativne posledice tudi na področju zaposlovanja in socialne varnosti. Vrsto težav pa prinaša tudi integracija tujcev v socialno okolje. Zaradi povečanega števila tujcev se je med državljani začela pojavljati tudi ksenofobičnost (Eka Cinac 2003, 42).

5.2 Humanitarni problem

Jeglič v svojem članku navaja, da številčnost priseljencev in iskalcev azila, predvsem pa nenadzorovanost in nezakonnost gibanja (večina priseljencev vstopa v države nezakonito, s ponarejenimi ali prenašenimi dokumenti, izven mejnih prehodov), povzroča v ciljnih državah odpor in negotovanje. V očeh posameznih državljanov ali skupin so priseljenci zaznamovani kot ljudje, ki izkoriščajo njihovo socialno blaginjo, povzročajo ali širijo kriminalno dejavnost ter vzbujajo skrb za zaposlovanje lastnih državljanov. V tem kontekstu se ta »nov« migracijski val sooča tudi s pojavi ali z nastajanjem rasističnih in ekstremističnih gibanj v številnih evropskih državah, vzpostavlja se nekakšna »obrambna identifikacijska črta« med domačim prebivalstvom in »ostalimi« (priseljenci) (Jeglič 2001, 19).

Migranti so žrtve različnih predsodkov, diskriminacije in segregacije. Ogrožajo jih rasistične, nacionalistične in etnocentristične ideologije ter različni ekstremizmi, tja do ksenofobije, s čimer so povezana čisto določena kazniva dejanja, ki jih uvrščajo v t.i. »hate crime«. Migranti imajo težave pri sporazumevanjem z domačim

prebivalstvom, ne dojemajo njihovih življenjskih razmer, upirajo se poskusom asimilacije in kulturi okolja, v katerem prebivajo. Zato razvijajo svoj defenzivni kolektivizem, nehote poudarjajo rasne, etične, socialne in druge razlike, zaradi česar je javno mnenje o tujcih največkrat neugodno, saj ga obvladujejo razni predsodki oziroma stereotipi, ki že po svoji pojavnosti nastajajo iz nepreverljivih ali celo neresničnih dejstev (Pečar 1998, 157).

Migranti so zato pogosto prisiljeni sprejemati kakršnokoli delo, ki jim omogoča preživetje. Zato prav v zvezi z zaposlovanjem, z ilegalnim priseljevanjem, plačevanjem vodnikov, prevažanjem ter nastanjevanjem na njihovih »hrbtih« nastaja najrazličnejši (tudi organizirani) kriminal, ki jih hkrati brezobzirno izkorišča. Zatiranje zaposlovanja ilegalne delovne sile pa je danes po mnenju Pečarja povsod po svetu najbolj uspešna metoda omejevanja nezakonitih migracij, kar dokazujejo številni dogovori in sporazumi (Pečar 1998, 157).

Policisti na meji sicer priznavajo, da jih kdaj stisne pri srcu, ko sredi zamočvirjenega polja z baterijo posvetijo v oči človeški bedi, ki je obtičala med pol poti med slabšim in slabim. Tudi Darko Postrak pravi, da razume osebne razmere pribežnikov, ki so zapustili dom in se napotili v človeka vredno življenje. Vendar ti prebežniki ne vedo, da jih v Evropi v največ primerih čaka delo v napol suženjskih razmerah (Škerl 2005, 12).

Vsak tujec je v veliki meri določen s specifično kulturo območja, s katerega prihaja. Poleg države izvora na njegovo doživljanje sveta in ljudi vplivajo tudi specifične družbene značilnosti njegovega kraja odraščanja in življenja, njegova rasa, vera, narodnostna pripadnost, pripadnost posebni družbeni skupini ali političnemu prepričanju. Prosilci za azil in posebej begunci (s priznanim statusom) so zaradi preživetih travm, preganjanja s strani matičnih držav ali skupin, vojnih grozot nedvomno najbolj občutljiva kategorija migrantov. Zato jim je na podlagi Ženevske konvencije in njenih protokolov namenjeno posebno mednarodno pravno varstvo. To so osebe, ki naj bi se po določenem času integrirale v novo družbo. Integracija²² je dvostranski proces med tujcem (beguncem) in državo (družbo), v katero takšna oseba (i)migrira (Jazbec 2005).

²² Poznamo različne modele integracije: multikulturni model, model diferencialnega izključevanja ali segregacije, asimilacijski model, model integracije.

5.3 Zdravstveni problem

Problematika zdravstva tudi z ilegalnimi migracijami narašča in sicer kot posledica dveh dejstev. Velikost in raznolikost ilegalnih migrantov narašča, na drugi strani pa se bolezni in življenjska okolja ljudi po svetu med seboj zelo razlikujejo. Ilegalni prebežniki prihajajo iz različnih držav, kjer je raven zdravstvenega sistema bistveno nižja kot pri nas. S seboj lahko prinašajo različne nalezljive ali nenalezljive bolezni, katerim se morajo zdravstvene službe ciljnih držav prilagajati in se nanje tudi ustrezno odzvati. Največji problem pa predstavljajo nevzdržne higienske razmere, v katerih ilegalni prebežniki potujejo (nekateri tudi več mesecev), in te razmere lahko postanejo vzrok za različne bolezni.

Teoretično se mora zdravstveni sistem RS prilagajati vsem različnim boleznim, ki jih migranti lahko prinesejo seboj. V realnosti pa so razmere manj zaskrbljujoče, saj vse nalezljive bolezni niso neposredno nevarne za okužbo²³. Nevarnost velikih epidemij, kot so sars, ebola ali ptičja gripa, pri nas ni, saj so tem grožnjam prilagojeni zdravstveni ukrepi in ravnanje pristojnih služb, ki se pri svojem delu srečujejo z nezakonitimi migranti (Eka Cinac 2009, 6).

6 Ilegalne migracije na območju Policijske uprave Maribor

Slovenija je razdeljena na enajst policijskih uprav, ki na regijski ravni skrbijo za varnost ljudi in njihovega premoženja. Policijska uprava je območna organizacijska enota policije, ki jo Vlada ustanovi na določenem območju države, določi pa tudi njen sedež.

Policijska uprava opravlja v zvezi z varovanjem državne meje naslednje naloge:

- usklajuje in usmerja delo policijskih postaj, jim daje strokovna navodila, izvaja nadzor nad njihovim delom ter jim zagotavlja strokovno pomoč;
- odkriva in preiskuje določena kazniva dejanja, odkriva in prijema storilce takih dejanj in jih izroča pristojnim organom;

²³ Bolezni, ki jih prenašajo insekti (malarija, kuga, rumena mrzlica ...), so za okužbo nevarne le, če ti insekti živijo tudi pri nas. Bolezni, ki se prenašajo s hrano ali vodo (kolera, diareja, hepatitis A, tifus ...), so nevarne le v slabih higienskih razmerah. Večjo nevarnost predstavljajo bolezni, ki se prenašajo s telesnim stikom (hepatitis B, HIV ...) (Eka Cinac 2009, 6).

- zagotavlja in izvaja določene naloge za mejno kontrolo in varovanje državne meje;
- izvaja postopke s tujci;
- sodeluje z obmejnimi policijskimi organi sosednjih držav;
- izdaja na prvi stopnji odločbe v zadevah prehajanja čez državno mejo;
- izvaja določene naloge vzdrževanja informacijskega in telekomunikacijskega sistema policije (Policija).

Slika 6. 1: Policijske uprave v Republiki Sloveniji

Vir: Policija.

Policijska uprava Maribor je območna organizacijska enota policije, ustanovljena na območju Podravja. Njena naloga je predvsem usklajevanje, usmerjanje, nadziranje in nudenje pomoči policijskim postajam na svojem območju, raziskovanje težjih kaznivih dejanj in sprejemanje vseh klicev na interventno številko 113 (Policija).

Razdeljena je na sektorje, center in službo²⁴. **Sektor uniformirane policije pri Policijski upravi Maribor** spremlja, analizira, proučuje in ocenjuje varnostne razmere ter učinkovitost in uspešnost policijskega dela in uporabe pooblastil. Organiziranost Sektorja uniformirane policije pri Policijski upravi Maribor je razdeljena na Oddelek za splošne policijske naloge, Oddelek za promet, Oddelek za državno mejo in tujce. **Oddelek za državno mejo in tujce** spremlja, analizira, proučuje in ocenjuje varnostne razmere in učinkovitost ter uspešnost policijskega dela in uporabe pooblastil pri varovanju državne meje, mejni kontroli, preiskovanju mejnih incidentov ter postopkih s tujci. Posreduje mnenja, izdaja odločbe na prvi stopnji in

²⁴ Sektor kriminalistične policije, Sektor uniformirane policije, Operativno komunikacijski center in Služba za operativno podporo.

soglasja v zvezi s prehajanjem državne meje ter gradnje in postavitve objektov in naprav na mejnih prehodih ter objektov na državni meji (Policija).

Slika 6. 2: Policijska uprava Maribor

Vir: Kolenc (2002, 125).

Območje, ki ga pokriva Policijska uprava Maribor, obsega severovzhodne predele države Republike Slovenije in meri 2.167,78 kvadratnih kilometrov. Na severu meji z Republiko Avstrijo, na zahodu z občino Radlje ob Dravi (Policijska uprava Slovenj Gradec), na jugu z občinama Slovenske Konjice in Šmarje pri Jelšah (Policijska uprava Celje), na jugovzhodnem predelu na občini Ljutomer in Gornja Radgona (Policijska uprava Murska Sobota) ter na Republiko Hrvaško.

Severna meja z Republiko Avstrijo je dolga 50 kilometrov in različno konfigurirana. Južna meja z Republiko Hrvaško je dolga 90 kilometrov.

V prirodno geografskem pogledu obsega območje, ki ga pokriva Policijska uprava Maribor, dve povsem različni pokrajinski enoti, in sicer hribovito gorski in gozdnati svet Pohorja in Kozjaka na zahodu, ki ju loči reka Drava z Dravsko dolino in gričevnati svet Slovenskih gor in Haloz z nadmorskimi višinami od 300 do 400 metri in relativnimi višinami od 60 do 120 metri na vzhodu. Vmes sta večji ravninski ploskvi – Dravsko in Ptujsko polje.

Na območju, ki ga pokriva Policijska uprava Maribor po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2002 živi 310.743 prebivalcev. Za obvladovanje varnostnih razmer na področju Policijske uprave Maribor deluje sedemnajst policijskih postaj in enajst policijskih pisarn (Policija).

Na področju Policijske uprave Maribor deluje tudi **policijska postaja za izravnalne ukrepe Maribor (PPIU Maribor)**, ki se nahaja v Šentilju v Slovenskih goricah. Policijske postaje za izravnalne ukrepe opravljajo določene naloge s področja varovanja državne meje tako na sami državni meji kot v notranjosti države, odkrivajo čezmejno kriminaliteto in prepovedane migracije, tihotapstvo drog, orožja, streliva in ukradenih vozil, odkrivajo uporabo ponarejenih, prenarejenih in tujih listin ter po potrebi opravljajo druge policijske naloge (Policija).

Slika 6. 3: Policijske postaje na področju Policijske uprave Maribor

Vir: Policija.

6.1 Statistični pregled ilegalnih prehodov v Republiki Sloveniji med letoma 1998 in 2008

V letu 1998 je bilo skupno zabeleženih 13.740 ilegalnih prehodov državne meje. Največ nedovoljenih prestopov državne meje je bilo storjenih s strani državljanov ZRJ in sicer 4.796. Največje število ilegalcev je bilo prejetih na meji z Republiko Hrvaško, to je 4.921.

Naslednji dve leti se je pritisk ilegalcev na slovensko ozemlje še povečeval, dokler ni v letu 2000 dosegel viška. Vse bolj množično tihotapljenje ljudi iz manj razvitih držav čez Slovenijo v države Evropske unije se je odrazilo v povečanju kaznivih dejanj prepovedanega prehoda čez državno mejo. V letu 1999 sta bili najbolj ogroženi meji z Madžarsko in s Hrvaško.

Skupno so v letu 1999 policisti obravnavali 18.695 oseb zaradi ilegalnih prehodov državne meje ali za 36,1 odstotek več kot v letu 1998. Največ je bilo državljanov ZRJ²⁵, predvsem albanske narodnosti (8.261 oseb). Tako kot v letu 1998 je bilo tudi v letu 1999 največ ilegalnih prehodov storjenih na meji z Republiko Hrvaško in sicer 8.212 (Policija; Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije 2002, 2.).

Na področju ilegalnega prehajanja državne meje so se razmere izjemno zaostriale predvsem v drugi polovici leta 2000. Število ilegalnih prehodov je bilo največje oktobra leta 2000, predvsem zaradi ilegalnih prehodov večjih skupin državljanov Irana. Policija je svoje delo pri varovanju državne meje prilagodila stanju ogroženosti in takoj začela izvajati dodatne ukrepe za preprečitev nedovoljenih migracij.

Policija je za učinkovito preprečevanje naraščanja nedovoljenih prehodov čez državno mejo sprejela ukrepe, s katerimi je povečala možnost prijeteja ilegalnih migrantov čim bližje državni meji in s tem uspešnost njihovega vračanja policijam sosednjih držav. Najbolj obremenjenim policijskim enotam ob meji so pomagali policisti iz drugih policijskih enot. Oblikovane so bile tudi skupne mejne patrulje slovenskih in italijanskih policistov, v slovenske patrulje na meji s Hrvaško pa so bili kot opazovalci vključeni hrvaški policisti. Na zmanjšanje števila nedovoljenih prehodov

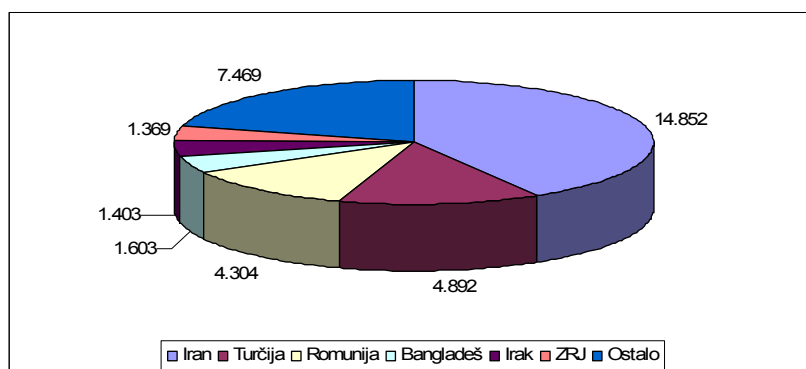
²⁵ Državljanji ZRJ so ilegalno državno mejo prehajali predvsem v prvi polovici leta 1999 (Policija).

čez državno konec leta 2000 pa je vplivala predvsem uporaba vizumov za državljane Irana, ki jih je vlada Bosne in Hercegovine uvedla na pobudo Evropske unije. Pri tej pobudi je sodelovala tudi slovenska policija, ki je na vseh dvostranskih in večstranskih srečanjih policijskih strokovnjakov opozarjala na problem množičnih nedovoljenih prihodov državljanov Irana s sarajevskega letališča prek Hrvaške v Slovenijo.

V letu 2000 se je nadaljevalo večletno naraščanje nedovoljenih prehodov čez državno mejo. Najbolj ogroženi sta bili meji z Madžarsko in s Hrvaško. Policija je varovanje državne meje prilagajali njeni ogroženosti, zato je v drugi polovici leta začela izvajati dodatne ukrepe za preprečevanje nedovoljenih migracij. Na Regionalni ministrski konferenci, ki je 1. oktobra 2001 potekala na Brdu pri Kranju, so ugotovili, da statistični kazalci, struktura in značilnost migracijskih tokov kažejo, da je Slovenija predstavljala predvsem prehodno državo, kar se je delno izražalo tudi v izkoriščanju instituta ali pravice do azila, saj je želela večina tujcev nadaljevati svojo pot naprej v Evropo (Policija; Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije 2002, 2.).

Policisti so v letu 2000 obravnavali 35.892 oseb zaradi ilegalnih prehodov državne meje ali za 92 odstotka več kot v letu 1999, ko je bilo nedovoljenih prehodov 18.695. Največ je bilo državljanov Irana (14.852), Turčije (4.892) in Romunije (4.304), sledili pa so jim državljani Bangladeša (1.603), Iraka (1.403), ZR Jugoslavije (1.369) in drugi.

Graf 6. 1: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo leta 2000 po državljanstvu

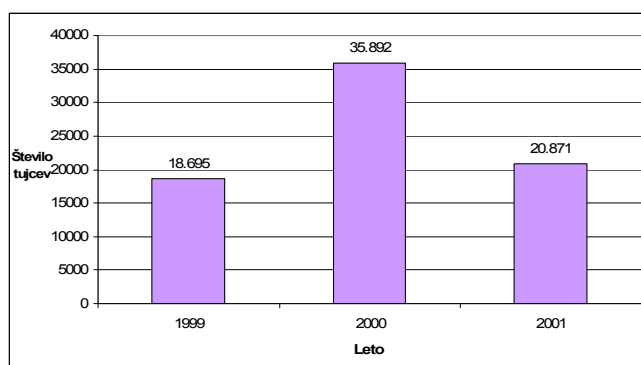

Vir: Policija.

Največ ilegalnih prehodov je bilo na meji s Hrvaško, kjer se je njihovo število tudi najbolj povečalo. Skoraj polovica vseh tujcev je bilo državljanov Irana, ki so prišli v Slovenijo preko Bosne in Hercegovine. Število državljanov Irana se je možno zmanjšalo konec leta, ko je vlada Bosne in Hercegovine zanje uvedla vizume.

Največ ilegalnih prehodov v letu 2000 je bilo na meji s Hrvaško in sicer 8.212, kjer se je njihovo število tudi najbolj povečalo (za 66,9 %).

Graf 6. 2: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo v letih 1999–2001 v Republiki Sloveniji

Vir: Policija

V letu 2001 je bilo v primerjavi z letom prej število obravnavanih ilegalnih prehodov manjše za 41,9 odstotkov. Ilegalno je mejo prestopilo 20.871 oseb. Poleg številčnega znižanja, pa se je spremenila tudi struktura ilegalnih migrantov. Predvsem je upadlo število ilegalcev iz Irana. Skozi vso leto 2001 je bilo med ilegalci največ državljanov Romunije, Iraka, Turčije, ZRJ in Makedonije. Število nedovoljenih prehodov državne meje se je opazno zmanjšalo predvsem v zadnjem trimesečju leta 2001. Ocenjeno je bilo, da je bilo zmanjšanje ilegalnih prehodov predvsem posledica ukrepov policije, saj je bilo za večjo učinkovitost pri varovanju državne meje sprejetih vrsto ukrepov²⁶, med ostalimi tudi boljše sodelovanje s sosednjimi varnostnimi organi ter s carinsko službo. Potekali so skupni poostreni nadzori predvsem na hrvaški meji, kjer je bilo število ilegalnih prehodov največje. Izvedeni so bili številni ukrepi, ki so povečali »ceno« nedovoljenega prehajanja ozemlja Republike Slovenije. Ukrepi so bili

²⁶ V okviru usklajevanja dela slovenske policije s schengenskimi standardi je bil uspešno končan twining projekt vzpostavitve učinkovitega sistema nadzora državne meje II. Policija je začela te standarde postopno uvajati pri varovanju bodoče zunanje meje Evropske unije. Pripravljeni so bili tudi predlogi novega zakona o nadzoru državne meje in mednarodnih sporazumov s tega področja (Policija).

usmerjeni predvsem proti osebam, ki so se ukvarjale s tihotapljenjem ljudi čez državno mejo (Policija).

Največ nedovoljenih prehodov državne meje je bilo na območju Policijskih uprav Koper in Nova Gorica. Policisti so intenzivirali vse oblike varovanja ob meji, v varovanje pa so bile pogosteje vključene enote vodnikov službenih psov, konjenikov in posebna ter letalska policijska enota. Nekaterim policijskim enotam ob državni meji je bila dodeljena oprema iz manj obremenjenih enot, policijske enote pa so na obmejno območje začasno prerazporedile tudi policiste iz notranjosti države. Odkrivanje ilegalnih prebežnikov je potekalo tudi v notranjosti države, predvsem njihovih prevozov proti Italiji. Na območju Policijske uprave Nova Gorica se je po dogovoru z italijanskimi varnostnimi organi nadaljevalo sodelovanje v obliki mešanih policijskih patrolj, na območju policijskih uprav na meji s Hrvaško pa so slovenski policisti skupaj s hrvaškimi opravljali ogleda kraja nedovoljenih prehodov čez državno mejo (Policija).

V letu 2002 je bilo zaznano precejšnje zmanjšanje nedovoljenih migracij. Zaradi postopno umirjajočih se konfliktnih razmer na Balkanu ter v preteklih letih pridobljenih izkušenj policije na področju boja zoper nedovoljene migracije, boljše opremljenosti obmejnih policijskih enot ter okrepljenega sodelovanja z varnostnimi organi sosednih držav se je migracijski tok preusmeril vzhodno od slovenskih meja. Po drugi strani pa je policija ugotovila, da so kriminalne skupine, ki tihotapijo ilegalne pribežnike, vse bolj organizirane, tudi mednarodno, zato jih je vse težje odkriti. V letu 2002 je bilo na območju Slovenije zabeleženih 6.926 ali za 66,8 odstotkov manj ilegalnih prehodov državne meje kot v letu 2001. Najpogosteje so bili obravnavani državljani ZRJ, teh je bilo 2.015, sledijo jim državljani Makedonije (1.221). Največ ilegalnih prehodov ali več kot polovica je bilo obravnavanih na meji s Hrvaško, in sicer 4.828. Zraven številčnega znižanja pa se je spremenila tudi struktura ilegalnih migrantov. Opazno je upadlo predvsem število državljanov Romunije, Iraka in Moldavije. Manjše pa je tudi število državljanov ZRJ in Makedonije. Glede na zmanjšano število ilegalnih prehodov v primerjavi z letom 2001 je bilo vračanje oseb tujim varnostnim organom v letu 2002 bolj učinkovito. K učinkovitejšemu delu na

področju varovanja državne meje je pripomogla Specializirana enota za nadzor državne meje²⁷, ki je začela z delom julija 2002 (Policija).

Leta 2003 je bilo na območju Slovenije obravnavanih 5.018 ali za 27,5 odstotka manj ilegalnih prehodov državne meje kot leta 2002. Republika Slovenija je bila ocenjena predvsem kot tranzitna država, skozi katero poskušajo številni ekonomski migranti ilegalno potovati v Italijo in naprej v države zahodne Evrope (Policija).

Leta 2003 je potekalo prilagajanje standardom Evropske unije predvsem pri vzpostavljanju nadzora južnega dela državne meje, zato je bilo veliko pozornosti namenjene izvajanju schengenskega načrta na kadrovske in informacijsko-telekomunikacijskem področju ter na področju vzpostavitve ustrezne infrastrukture na prihodnji zunanji meji. Kljub zmanjševanju števila nedovoljenih prehodov čez državno mejo je policija namenjala posebno pozornost preprečevanju nedovoljenih migracij, kar je že vrsto let bilo eno izmed pomembnejših področij delovanja policij v državah Evropske unije in drugih držav v regiji. V evropskem prostoru je prišlo do številnih pobud za večjo učinkovitost pri odkrivanju in preprečevanju nedovoljenih migracij (Policija).

Na območju Slovenije je bilo v letu 2004 zabeleženih 5.646 ali za 12,5 odstotka več ilegalnih prehodov državne meje kot v letu 2003. Najpogosteje so bili obravnavani državljani Srbije in Črne gore (1.323), Albanije (1.153), Turčije (734), Bosne in Hercegovine (470), Makedonije (413), Moldavije (269), Hrvaške (194), Romunije (192) in Iraka (89) (Policija).

Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo leta 2004 postala soodgovorna za varnost vseh članic in s tem tudi enakopravna partnerica pri zagotavljanju varnosti na območju združene Evrope. Pri izvajanju mejne kontrole in varovanju državne meje je začel veljati pravni red Evropske unije, ki ureja pravice iz državljanstva članic Evropske unije, in večji del schengenskega pravnega reda, ki je bil v celoti uveljavljen šele z vključitvijo Slovenije v schengenski informacijski sistem. Polnopravno članstvo Slovenije v Evropski unije je prineslo veliko odgovornost predstavnikom policije, ki sodelujejo v delovnih telesih organov Evropske unije. Slovenija je postala tudi

²⁷ Njene najpomembnejše naloge so bile odkrivanje in prijemanje ilegalnih pribežnikov in vodičev neposredno po nedovoljenem prehodu čez državno mejo. Policisti te enote so med drugim opravili 72 prijetij ilegalnih prebežnikov (Policija).

polnopravna članica Europolu, kar je za policijo pomenilo dodatne obveznosti pri odkrivanju, preiskovanju in poročanju o nacionalnih oblikah kriminalitete.

Razmere glede nedovoljenih migracij so se v letu 2004 stabilizirale. Število nedovoljenih prehodov čez državno mejo se je v primerjavi s prejšnjim letom nekoliko povečalo.

Policija je začela izvajati nekatere oblike sodelovanja po sporazumu o čezmejnem policijskem sodelovanju s Hrvaško (mešane patrulje, neškodljiv prehod) in po vstopu Slovenije v Evropsko unijo prevzela mejno kontrolo na mejnih prehodih za obmejni promet na državni meji z Italijo in Madžarsko (Policija).

V letu 2004 se je povečalo število nedovoljenih prehodov čez državno mejo, zmanjšalo pa se je število tujcev, ki so jih tuji varnostni organi vrnil v našo državo, in tujcev, ki so jih naši varnostni organi vrnil tujim.

Policija je tudi v letu 2004 izvajala ukrepe za preprečevanje nedovoljenih migracij. Izvajala je vse oblike varovanja²⁸ državne meje na mejni črti in ob njej ter v notranjosti države. K učinkovitejšemu delu na državni meji in v notranjosti države je pripomogla tudi Specializirana enota za nadzor državne meje. Potekalo je tudi sodelovanje v obliki mešanih policijskih patrulj. Na državni meji z Avstrijo je bilo uvedeno varovanje državne meje po t.i. sistemu šahovnice. Preventivno dejavnost so izvajali predvsem vodje policijskih okolišev²⁹ ob državni meji (Policija).

Na območju Slovenije je bilo v letu 2005 obravnavanih 5.890 ilegalnih prehodov državne meje ali za 4,3 odstotka več kot v letu 2004. Med obravnavanimi kršitelji je bilo največ državljanov Srbije in Črne gore, Albanije in Turčije. Več kot tri četrtine (79,1 odstotkov) nedovoljenih prehodov je bilo na meji s Hrvaško. Največ ilegalnih prehodov je bilo obravnavanih marca, aprila, maja in septembra, ob koncu leta (novembra in decembra) pa se je njihovo število zmanjšalo. V letu 2005 se je povečalo predvsem število obravnavanih državljanov Bangladeša, Moldavije, Srbije in Črne gore ter Bosne in Hercegovine. Nekoliko se je povečalo tudi število

²⁸ V varovanje so bile vključene enote vodnikov službenih psov, konjenikov in letalska policijska enota, policisti pa so uporabljali tudi vozila z napravami za optoelektronsko opazovanje (Policija).

²⁹ Udeleževali so se sestankov v krajevnih skupnostih in zborov občanov, sodelovali so z lokalnimi skupnostmi, društvi in združenji, kot so lovske in ribiške družine ob meji, in na ta način vzpodbujali tamkajšnje prebivalce k obveščanju policije o sumljivih osebah ob državni meji. Prebivalce ob meji s Hrvaško so seznanjali tudi z vsebino schengenskega pravnega reda in novega zakona o nadzoru državne meje, pojasnjevali pa so jim tudi določila sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju s Hrvaško (Policija).

državljanov Makedonije in Turčije, zmanjšalo pa se je število državljanov Romunije, Albanije in Hrvaške. Vzrok ilegalnih migracij so zlasti slabše ekonomske razmere v državah izvora. Preko Slovenije so se migranti večinoma usmerjali proti Italiji in naprej v druge države Evropske unije (Policija).

Dejavnosti policije pri nadzoru državne meje in preprečevanju nedovoljenih migracij so bile usmerjene predvsem v sooblikovanje in nadaljnje izvajanje pravnega reda Evropske unije, prilagajanje organiziranosti schengenskim standardom nadzora zunanje meje Evropske unije, zagotavljanje in usposabljanje kadrov, tehnično opremljanje policijskih enot iz sredstev Evropske unije, zagotavljanje infrastrukture in prilagajanje informacijsko-telekomunikacijskega sistema policije schengenskemu sistemu. Policija se je začela pripravljati tudi na obisk evalvacijskih skupin, ki so ocenjevale izpolnjevanje določb schengenskega pravnega reda (Policija).

V letu 2006 je bilo na območju Republike Slovenije zabeleženih 3.992 ilegalnih prehodov državne meje ali za 32,2 odstotka manj kot v enakem obdobju leta 2005. Med ilegalci je bilo zabeleženih predvsem manj državljanov Moldavije, Turčije ter Bosne in Hercegovine, nekoliko več pa je bilo državljanov Hrvaške in Romunije. Večina ilegalcev je poskušala preko Slovenije ilegalno potovati proti Italiji in naprej v ostale države Evropske unije. V letu 2006 so bile dejavnosti policije usmerjene v izvajanje projektov in drugih nalog, povezanih s članstvom v Evropski uniji, in prevzemanjem t.i. schengenskih standardov nadzora zunanje meje Evropske unije (Policija).

Priprave na vstop Slovenije v schengensko območje so potekale na podlagi dopolnjenega Izvedbenega načrta za uveljavitev schengenskih standardov nadzora zunanje meje Evropske unije 2005–2007.

V letu 2006 je število organiziranih oblik kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja upadlo, kar je posledica uspešnega varovanja državne meje in sodelovanja z varnostnimi organi sosednjih držav, čez katere potekajo tihotapske poti. V letu 2006 je policija nadaljevala s številnimi dejavnostmi za zagotavljanje nadzora državne meje ter odkrivanje in preprečevanje nedovoljenih migracij. Sodelovala je pri pripravi sprememb in dopolnitvi Zakona o tujcih in Zakona o nadzoru državne meje. Pripravila je Navodilo o zavrnitvi vstopa v Republiko Slovenijo državljanom Evropske unije in Navodilo o izvajanju pomoči v primeru tranzita tujca, ki se prisilno odstranjuje po zračni poti ter druge predpise, z Ministrstvom za notranje zadeve pa je

sodelovala pri opredelitvi ukrepov za omejitev zlorab azilnega postopka. Predstavniki policije so v delovnih skupinah Sveta Evropske unije sodelovali pri pripravi Zakonika o schengenskih mejah in skupnega priročnika (Policija).

Med tujci, ki so ilegalno prestopili državno mejo, so najpogosteje obravnavali državljane Srbije in Črne gore ter Albanije. Policisti so ilegalne migrante odkrili večinoma neposredno na državni meji ali v njeni bližini, nekatere pa v notranjosti države. Ti so bili po nedovoljenem prehodu čez državno mejo s Hrvaško ali Madžarsko najpogosteje namenjeni v Italijo (Policija).

V letu 2007 so policisti na območju Republike Slovenije obravnavali 2.479 ilegalnih prehodov državne meje ali za 37,9 odstotka manj kot v letu 2006. Tudi v letu 2007 se je nadaljeval trend zmanjševanja ilegalnih prehodov državne meje v primerjavi z letom 2006 in s prejšnjimi leti. V primerjavi z letom 2006 se je povečalo le število obravnavanih državljanov Gruzije (za 104 %), ki so v Republiko Slovenijo večinoma nedovoljeno vstopali iz Madžarske, število državljanov večine drugih držav pa se je zmanjšalo (Policija).

Tako kot za prejšnja leta je tudi v letu 2007 večina tujcev v Republiko Slovenijo ilegalno vstopila iz Republike Hrvaške. Večina tujcev je bila namenjena v druge države Evropske unije, tako da je bila Republika Slovenija v letu 2007 pretežno tranzitna država. Po uspešni vključitvi v obstoječi schengenski informacijski sistem in oceni ustanov schengenskega pravnega reda, je z 21. decembrom 2007 Slovenija postala polnopravna članica schengenskega območja. S tem dnem je v celoti začel veljati Zakonik o schengenskih mejah. Policisti so prenehali opravljati mejno kontrolo na meji z Avstrijo, Italijo in Madžarsko, ukinjeni pa so bili tudi mejni prehodi. Za zagotovitev visoke stopnje varnosti po odpravi mejne kontrole je bilo ustanovljenih šest policijskih postaj za izravnalne ukrepe (Policija).

Z uveljavitvijo Prümske pogodbe, s katero so se povečale možnosti sodelovanja držav pogodbenih v boju proti čezmejni kriminaliteti, terorizmu in nedovoljenim migracijam, se je policija začela prilagajati informacijskim zahtevam za izmenjavo podatkov med državami pogodbenicami.

Policijska dejavnost na področju organizirane kriminalitete je bila usmerjena predvsem v odkrivanje kriminalnih združb, ki so po t.i. balkanski poti tihotapile visoko obdavčljivo blago, prepovedane droge in ljudi. Na upad organizirane kriminalitete je po oceni policije vplivala zajezitev nedovoljenih migracij. Delo

policije v letu 2007 je bilo v znamenju izvajanja nalog, povezanih s popolnim prevzemom schengenskega pravnega reda pri nadzoru zunanje meje Evropske unije (Policija).

Policija je namenila veliko pozornosti odkrivanju in preprečevanju nedovoljenih migracij in čezmejne kriminalitete. V sodelovanju z Evropsko agencijo za vodenje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah (Frontex) je bila na območju Policijskih uprav Koper in Postojna s policisti drugih držav izvedena skupna operacija za preprečevanje in odkrivanje ilegalnih prehodov državne meje.

Na zakonodajnem področju je policija sodelovala pri pripravi sprememb in dopolnitev Zakona o tujcih, novega Zakona o nadzoru državne meje, Pravilnika o izvajanju zakona o nadzoru državne meje in Pravilnika o označevanju mejne črte, mejnih prehodov in drugih zakonskih in podzakonskih predpisov, katerih določbe se nanašajo na nadzor državne meje in tujcev. Pri varovanju državne meje so bile glede na ocene ogroženosti uporabljene različne oblike policijskega dela, sodelovale pa so tudi specializirane policijske enote. Za varovanje državne meje iz zraka je bil nabavljen nov helikopter, opremljen za nočno letenje. Za učinkovitejše preprečevanje nedovoljenih migracij in čezmejne kriminalitete na državni meji s Hrvaško so bile na 115 mejnih komunikacijah zunaj uradno določenih mejnih prehodov postavljene različne ovire, največkrat zapornice, upravičenci (državljeni Slovenije in Hrvaške) pa so dobili v uporabo ali souporabo ključ za odpiranje zapornic (Policija).

V obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2008 so policisti na območju Republike Slovenije obravnavali 1.186 ilegalnih prehodov državne meje, kar je 52,2 odstotka manj kot v letu 2007. Najpogosteje so bili obravnavani državljani Srbije (216), Hrvaške (160), Turčije (155), Kosova (150), Bosne in Hercegovine (127), Makedonije (69) in Albanije (63). Od skupnega števila ilegalnih prehodov jih je bilo največ obravnavanih na meji s Hrvaško, in sicer 1000, vendar še vedno 48,2 odstotkov manj kot v letu 2007 (Policija).

Iz Sektorja mejne policije pri Upravi uniformirane policije ocenjujejo, da je padec števila ilegalnih prehodov državne meje v letu 2008 občuten. Tako je bilo doseženo najmanjše število obravnavanih ilegalnih prehodov od osamosvojitve Slovenije leta 1991. Takšno ugodno stanje je predvsem rezultat učinkovitejšega izvajanja nalog slovenske policije na področju preprečevanja in odkrivanja nedovoljenih migracij, števila policistov, njihove strokovne usposobljenosti in sodobne tehnične

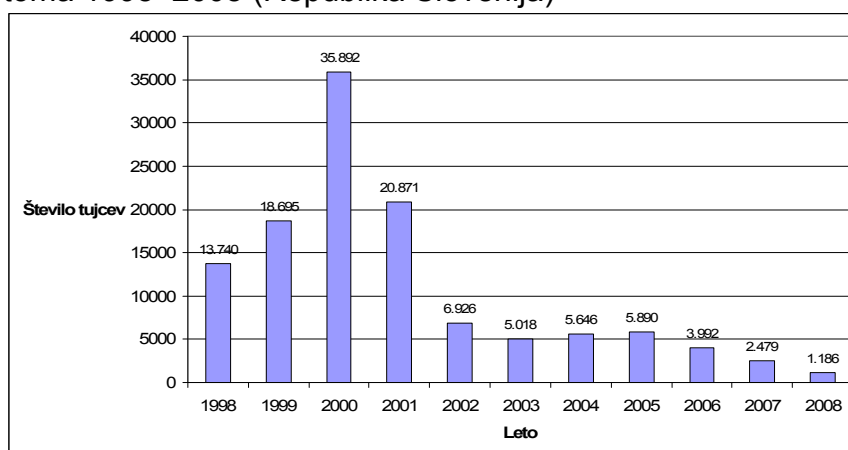
opremljenosti. Eden od razlogov pa je tudi v spremembi tokov ilegalnih migracij po balkanski poti (Policija).

Konec marca 2008 je bila odpravljena še mejna kontrola na notranjih letih med schengenskimi državami, s čimer je bil zaključen projekt vključitve Slovenije v schengensko območje. Za preprečevanje nedovoljenih migracij in čezmejne kriminalitete na notranjih mejah od tedaj skrbijo predvsem policijske postaje za izravnalne ukrepe.

Policijska dejavnost na področju organizirane kriminalitete je bila usmerjena predvsem na odkrivanje kriminalnih združbi, ki so po t.i. balkanski poti tihotapile ljudi, prepovedane droge in eksploziv ter visoko obdavčljivo blago. Najbolj se je povečalo število organiziranih oblik kaznivih dejanj prepovedanega prehajanja državne meje oziroma ozemlja države. Razkritje večjega števila osumljencev je bila posledica uveljavitve schengenskih standardov nadzora državne meje in dobrega sodelovanja s tujimi varnostnimi organi pri odkrivanju tihotapljenja ljudi po t.i. balkanski poti (Policija).

Policija je na področju nadzora državne meje namenila veliko pozornost ukrepom v notranjosti države in učinkovitemu delu³⁰ policijskih postaj za izravnalne ukrepe. Ne glede na zmanjševanje števila nedovoljenih prehodov čez državno mejo zunaj mejnih prehodov so policisti še naprej nadzorovali državno mejo z vso razpoložljivo tehnično opremo (Policija).

Graf 6. 3: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo v med letoma 1998–2008 (Republika Slovenija)

Vir: Policija.

³⁰ Na podlagi preverjanj v schengenskem informacijskem sistemu se je na mejnih prehodih povečalo število ukrepov, število zavrženih oseb zaradi prepovedi vstopa v schengenski prostor pa se je povečalo šele po vključitvi Švice v informacijski sistem (Policija).

Tabela 6. 1: Število tujcev vrnjenih od tujih organov, število tujcev vrnjenih k tujim organom in število ilegalnih prestopov državne meje med letoma 1998 in 2008 v Republiki Sloveniji

LETO	vrnjeni od tujih organov	vrnjeni k tujim organom	št.illegalnih prestopov drž.meje
1998	3.070	3.502	13.740
1999	4.657	4.017	18.695
2000	4.091	5.740	35.892
2001	3.251	5.885	20.871
2002	1.369	2.373	6.926
2003	948	2.159	5.018
2004	768	1.707	5.646
2005	784	2.024	5.890
2006	608	2.013	3.992
2007	337	1.210	2.479
2008	244	824	1.186

Vir: Policija

6.2 Statistični pregled ilegalnih migracij na območju Policijske uprave Maribor med letoma 1998 in 2008

V letu 1998 je bilo obravnavanih 1.397 ilegalnih prestopov državne meje, kar je 43,5 odstotkov več kot leta 1997, ko je bilo ilegalnih prestopov meje 790. Od navedenega števila je bilo leta 1998 največ ilegalcev obravnavanih na meji z Republiko Hrvaško (705 prehodov), 407 na meji z Republiko Avstrijo, 258 ilegalcev pa je bilo s strani policijskih enot prijetih in obravnavanih v notranjosti. Vzrok porastu organiziranih oblik nelegalnih migracij v četrtem trimesečju 1998 so bile izredne razmere v ZRJ na območju Kosova. Najbolj ogrožena je bila državna meja z Republiko Hrvaško, kjer je bilo obravnavanih skoraj 50 odstotkov vseh ilegalcev na območju PU Maribor, posebej pa je izstopalo območje policijske postaje Ormož in neposredna bližina mejnih prehodov Gruškovje, Zavrč in Središče ob Dravi. Večini migrantov, ki so pripotovali v našo državo, ta ni bila ciljna država, temveč le tranzitna na poti k zahodni Evropi v smeri Republike Avstrije in Italije. Večina ilegalnih prehodov v letu 1998 je bila organizirana in vodena čez državno mejo z vozili ali peš. Problematika nedovoljenih migracij je v tem obdobju bila že kar nekaj let v nenehnem porastu, prevladovala pa so predvsem organizirane oblike spravljanja oseb čez državno mejo. Za nedovoljene migracije je bila značilna notranja struktura migrantov, med katerimi je bilo največ državljanov Romunije, ZRJ, Turčije, Makedonije, Irana, Iraka,

Bangladeša, Kitajske, Indije itd. Šlo je za populacijo, ki je prihajala iz socialno in ekonomsko rizičnega območja vzhodne Evrope in Azije. Pri tem pa je bilo značilno, da je večina navedenih migrantov prihajala legalno v Republiko Hrvaško iz Madžarske in Bosne in Hercegovine, od tam naprej pa ilegalno v Republiko Slovenijo, v glavnem ob pomoči organizatorjev in vodičev. Porast organiziranih oblik nelegalnih migracij v četrtem trimesečju 1998 so narekovale izredne razmere v ZRJ na območju Kosova (Policijska uprava Maribor 1999).

Problematiko nedovoljenih migracij in povečanje števila ilegalnih prehodov državne meje na območju Policijske uprave Maribor so v letu 1999 pogojevali razni varnostni dogodki v svetu, najbolj pa intervencija pakta Nato v Jugoslaviji. Povečanje števila ilegalcev so narekovale tudi zaostrene razmere v nekaterih državah Azije in Afrike. V letu 1999 je bilo na območju Policijske uprave Maribor obravnavanih 1692 oseb (ali 21,1 odstotek več oseb kot v letu 1998) zaradi poskusa ali uspelega ilegalnega prestopa državne meje. Za območje Policijske uprave Maribor je značilno, da večina ilegalcev prihaja v Republiko Slovenijo preko Republike Hrvaške, največkrat iz Bosne in Hercegovine in Madžarske. Za ilegalce v tem letu Slovenija ni bila posebej zanimiva (delno samo za državljane ZRJ in Makedonije albanske narodnosti iz ekonomskih razlogov), temveč so ilegalne poti od tukaj naprej vodile proti državni meji z Republiko Avstrijo in še posebej proti Republiki Italiji. Skoraj vsi ilegalci, prijeti pri poskusu ilegalnega prestopa meje ali v notranjosti, so državno mejo prestopili na organiziran način. Ugotovili so, da so organizatorji in vodiči vedno bolj agresivni, saj ob prijettu poslušajo z vozilom ali peš zbežati, prav tako pa so se, saj je šlo večinoma za povratnike, poskušali na različne načine izogniti povezanosti med njimi in ilegalnim preходом. V letu 1999 so kot ilegalce obravnavali tudi državljane Armenije, Filipinov, Kazahstana in Pakistana, katerih v prejšnjih letih niso zaznali. To kaže, da je pot preko Balkana postala lažje prehodna, kot je bila v preteklosti, ko so tod potekali vojaški spopadi. Krajevno je bilo največ ilegalnih prehodov ugotovljenih na območju policijske postaje Ormož³¹, ostali ilegalni prehodi pa so bili v večini odkriti v bližini mejnih prehodov Gruškovje, Zavrč in Središče ob Dravi ter na cestnih komunikacijah v smeri proti Ptujju. Od vseh oseb, ki so ilegalno prestopile državno mejo med Republiko Slovenijo in Republiko Avstrijo, jih je največ prestopilo na

³¹ Na relaciji od naselja Središče ob Dravi do naselja Hermanci (Policija).

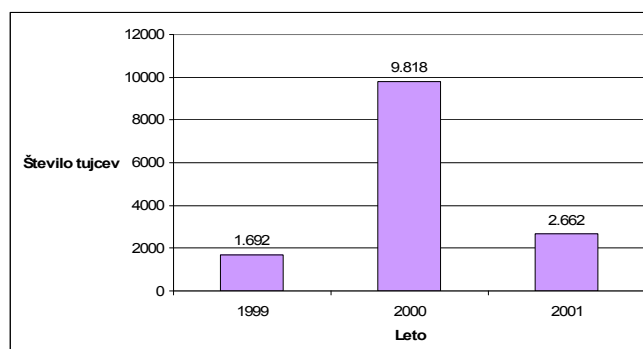
območju policijske postaje Šentilj. Ostali ilegalni prehodi so bili ugotovljeni na območju policijske postaje Ruše na območju Svetega duha na Ostrem vrhu. Delo policistov na področju Ukrepov zoper tujce v notranjosti države je bilo ocenjeno kot uspešno, saj je bilo izvedenih³² več ukrepov kot leto poprej. Od vseh obravnavanih tujcev je bilo največ državljanov ZRJ (med njimi največ Albancev iz Kosova), po številčnosti jim sledijo državljani Hrvaške, Makedonije, Romunije, Bangladeša, Bosne in Hercegovine, Turčije, Irana, Armenije. Tuji varnostni organi so na podlagi Sporazuma med vlado Republike Slovenije in vlado Republike Avstrije ter Pogodbe med vlado Republike Slovenije in Republike Hrvaške o prevzemu oseb na skupni državni meji vrnil 385 oseb, od tega so avstrijski varnostni organi Sloveniji vrnil 340 oseb in hrvaški varnostni organi 45 oseb. Med vrnjenimi osebami je bilo največ državljanov ZRJ, Slovenije, Makedonije, Irana in Turčije (Policijska uprava Maribor 2000).

Slovenski varnostni organi pa so tujim varnostnim organom izročili 645 oseb. 637 oseb izročenih hrvaškemu varnostnim organom, 3 avstrijskim varnostnim organom in 5 madžarskim varnostnim organom. Med izročeni je bilo največ državljanov Hrvaške, ZRJ, Irana, Romunije, Bosne in Hercegovine, Bangladeša, Kitajske, Makedonije, Turčije (Policijska uprava Maribor 2000).

Po sporazumu o vračanju oseb na državni meji so tuji varnostni organi leta 2000 vrnil 166 tujcev, ki so k njim prišli ilegalno z ozemlja Republike Slovenije, Policijska uprava Maribor pa je tujim varnostnim organom vrnila 1.464 tujcev. Ilegalno je državno mejo v letu 2000 prestopilo 9.818 oseb, oziroma 82 odstotkov več kot v letu 1999, ko je bilo ugotovljenih 1.692 ilegalnih prehodov (Policijska uprava Maribor 2000).

³² Na posameznih območjih Policijske uprave Maribor je bilo izvedenih 12 poostrenih nadzorov po akciji »MIGRANT« II in III ter trije poostreni nadzori nad ilegalnimi prevozi tujcev na cestnih komunikacijah (Policijska uprava Maribor 2000).

Graf 6. 4: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1999–2001 (Policijska uprava Maribor)

Vir: Policija.

Ilegalno je v letu 2001 prestopilo mejo 2.622 oseb, kar je za 73,7 odstotkov manj kot v letu 2000. Med osebami, ki so ilegalno prestopile državno mejo, prevladujejo državljani Iraka (551), Irana (496), Hrvaške (335), Turčije (301), ZRJ (188) in Alžirije (152). Po sporazumu o vračanju oseb na državni meji je bilo vrnjenih 76 tujcev, ki so ilegalno prestopili državno mejo, iz območja Policijske uprave Maribor pa je bilo tujim državnim organom vrnjenih 976 tujcev, ki so na ozemlje Republike Slovenije ilegalno prišli iz njihovega ozemlja (Policija).

Ilegalno je v letu 2002 državno mejo prestopilo 918 oseb, kar je v primerjavi z letom prej 65 odstotkov manj ilegalnih prestopov državne meje na območju Policijske uprave Maribor. Med osebami, ki so ilegalno prestopile državno mejo, je bilo največ državljanov ZRJ, to je 236. Nato so jim sledili državljani Makedonije (201), državljani Hrvaške (176), Turčije (97), Slovenije (70) in Iraka (44 oseb). Po sporazumu o vračanju oseb na državni meji so tuji varnostni organi vrnili 159 tujcev, ki so k njim prišli ilegalno iz ozemlja Republike Slovenije, Policijska uprava Maribor pa je tujim varnostnim organom vrnila 414 oseb, ki so prišle na ozemlje Republike Slovenije oziroma na ozemlje Policijske uprave Maribor ilegalno iz njihovega ozemlja (Policija).

V letu 2003 so na PU Maribor odkrili 590 ilegalnih prestopov državne meje. V primerjavi z letom 2002 je to 35,7 odstotkov manj ilegalnih prehodov. Tujim varnostnim organom so vrnili 257 oseb, od tujim varnostnih organov pa so sprejeli 70 oseb, ki so k njim ilegalno prišli iz ozemlja Republike Slovenije (Policija).

Po sporazumu o vračanju oseb na državni meji so tuji varnostni organi Policijski upravi Maribor leta 2004 vrnil 51 oseb, ki so k njim prišle ilegalno iz ozemlja Slovenije, Policijska uprava Maribor pa je tujim varnostnim organom v letu 2004 vrnila 296 tujcev. Ilegalno je v tem obdobju prestopilo državno mejo 627 oseb, kar je 6,4 odstotka več kot v letu 2003 (Policija).

V letu 2005 so na Policijski upravi v Mariboru obravnavali 891 primerov ilegalnega prehoda državne meje, kar je 42,1 odstotek več kot v letu 2004, ko je bilo 627 ilegalnih prestopov. Policijska uprava Maribor je po sporazumih o vračanju oseb tujim varnostnim organom vrnila 384 oseb, k njim pa je bilo vrnjenih 68 oseb, ki so na ilegalen način prestopile mejo (Policija).

Ilegalno je v letu 2006 državno mejo prestopilo 642 oseb oziroma 28 odstotkov manj kot leta 2005, ko je bilo zabeleženih 891 oseb. Med obravnavanimi kršitelji prepovedanega prehoda državne meje je bilo največ državljanov Srbije in Črne gore, to je 232, Hrvaške 90, Albanije 86, državljanov Makedonije 75. Po sporazumih o vračanju oseb na državni meji so tuji varnostni organi vrnil 68 oseb, ki so k njim prišle ilegalno iz ozemlja Slovenije, Policijska uprava Maribor pa je tujim varnostnim organom vrnila 405 tujcev, ko so k nam prišli ilegalno iz njihovega ozemlja (Policija).

Varnostne razmere na območju Policijske uprave Maribor v letu 2007 so bile v Poročilu o delu Policijske uprave Maribor ocenjene kot dokaj stabilne. Delo policistov v letu 2007 so zaznamovale aktivnosti v zvezi uspešne izvedbe schengenske evaluacije in uporabe sistema SIS-1, vstop v schengensko območje, dokončna vzpostavitev zunanje meje Evropske unije na meji s Hrvaško. Ukinjena je bila Postaja mejne policije Šentilj. 1. decembra 2007 pa je bila ustanovljena Policijska postaja za izravnalne ukrepe Maribor, ki je pričela z izvajanjem nalog s področja čezmejne kriminalitete in nedovoljenih migracij ob notranji meji Evropske unije. Na področju kriminalitete so na Policijski upravi Maribor že nekaj let opažali porast števila kaznivih dejanj, kar je bila po njihovem mnenju posledica predvsem sekundarne kriminalitete. Obsežnejša preiskava je potekala zaradi organiziranega spravljanja oseb preko državne meje (Policija).

Ugotovljeno je bilo, da se večje število prevozov ilegalnih migrantov vrši iz območja Murske Sobote, preko Lenarta v Maribor in nato v Avstrijo. V Mariboru so locirali več stanovanj, kjer storilci tujce skrivali do nadaljnjega prevoza v ciljne države (Policija).

Problematika prepovedanega prehajanja državne meje se je v letu 2007 zmanjšala. Obravnavanih je bilo 404 prepovedanih prehodov državne meje ali 37,1 odstotek manj kot leta 2006, ko je bilo zabeleženih 642 prepovedanih prehodov državne meje. Med obravnavanimi kršitelji je bilo največ državljanov Srbije, Albanije, Makedonije, Bosne in Hercegovine in Hrvaške. Največ prepovedanih prehodov meje je bilo ugotovljenih na državni meji s Hrvaško (281), 28 na državni meji z Avstrijo, šest na državni meji z Italijo, v notranjosti pa so prijeli še 31 tujcev, za katere ni bil ugotovljen kraj prehoda državne meje. Razloge za zmanjševanje števila prepovedanih prehodov državne meje na Policijski upravi Maribor pripisujejo učinkovitejšemu varovanju državne meje s Hrvaško, kar je posledica novih zaposlitev v enotah ob zunanji meji Evropske unije in s tem posledično večjim številu policistov, ki izvajajo naloge varovanja državne meje. Pri varovanju državne meje so uporabljali vse oblike policijskega dela, sodelovali so tudi policisti vodniki službenih psov in konjeniki, letalska policijska enota in specializirana enota za nadzor državne meje. Pri varovanju državne meje so stalno uporabljali vozilo z optoelektronskim sistemom za opazovanje, uporabljene pa so bile tudi ročne termovizije. Vozila in naprave so uporabljali glede na trenutno oceno ogroženosti državne meje. Na podlagi mednarodnih sporazumov in Zakona o tujcih so iz Policijske uprave Maribor tujim varnostnim organom vrnili oziroma iz države odstranili 328 tujcev, tudi varnostni organi pa so vrnili 64 oseb (Policija).

Na državni meji z Avstrijo so mesečno izvajali skupne ciljno usmerjene akcije, s poudarkom na preprečevanju ilegalnih migracij, odkrivanju čezmejne kriminalitete in izvajanju mejne kontrole. Udeležili so se več delovnih razgovorov s predstavniki varnostnih organov v zvezi z izvajanjem določb Sporazuma o čezmejnem policijskem sodelovanju in Sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju (Policija).

Varnostne razmere na območju Policijske uprave Maribor so bile v letu 2008 ocenjene kot stabilne, dejavnost policije pa kot učinkovita na večini delovnih področij, saj so se varnostne razmere izboljšale. Prosti pretok ljudi iz nekaterih

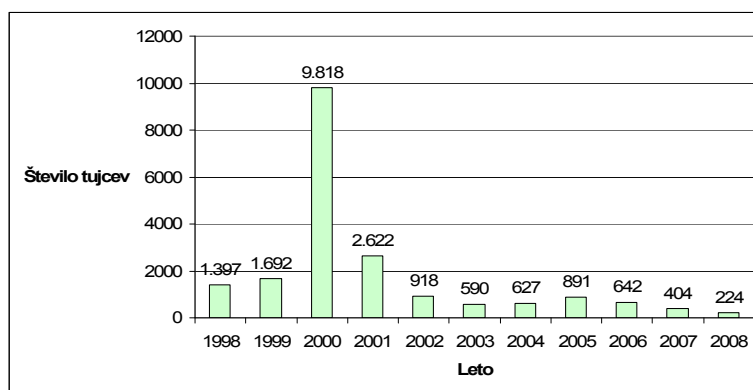
vzhodnoevropskih držav³³ je z zadnjo širitvijo Evropske unije vplival na povečano kriminaliteto na vseh področjih. S popolnim prevzemom schengenskega pravnega reda in ukinitvijo meje je bila kot odgovor na varnostni primanjkljaj ustanovljena Policijska postaja za izravnalne ukrepe (PP IU Maribor), ki je na svojem področju delovanja dosegala pričakovane rezultate dela. V policijskih postopkih tako na meji kakor tudi pri izvajanju ukrepov globinskega varovanja državne meje se je učinkovito in uspešno uporabljal schengenski informacijski sistem (SIS) (Policija).

V letu 2008 je bilo zabeleženih 224 prepovedanih prehodov državne meje, kar predstavlja 44,6 odstotkov manj kakor leta 2007. Med obravnavanimi kršitelji je bilo največ državljanov Hrvaške, Srbije, Kosova, Bosne in Hercegovine in Turčije. Največje število prepovedanih prehodov je bilo ugotovljenih na državni meji z Republiko Hrvaško (178), na državni meji z Avstrijo 16 in eden na državni meji z Madžarsko. V notranjosti države so prijeli še 29 tujcev, za katere pa ni bilo ugotovljeno mesto prehoda državne meje. Tuji varnostni organi so na podlagi mednarodnih sporazumov o vračanju oseb vrnilo 33 oseb, Policijska uprava Maribor pa je tujim varnostnim organom vrnila ali izročila 174 tujcev (Policija).

Pri varovanju državne meje so bile uporabljene vse oblike policijskega dela, navedene v Zakoniku o schengenskih mejah in schengenskemu priročniku. Sodelovali so tudi policisti vodniki službenih psov in konjeniki, letalska policijska enota in specializirana enota za nadzor državne meje. Pri varovanju državne meje je bilo stalno uporabljeno vozilo z optoelektronskim sistemom za opazovanje, prav tako pa so bile uporabljene ročne termovizije.

³³ Posebej zaskrbljujoča je zaznana navzočnost navedenih tujcev, ki organizirano izvajajo kazniva dejanja na našem območju, prav tako se kriminalne združbe z našega območja povezujejo s kriminalnimi združbami iz sosednjih držav v večnacionalne kriminalne združbe (Policija).

Graf 6. 5: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1998–2008 (Policijska uprava Maribor)

Vir: Policija.

Tabela 6. 2: Število tujcev vrnjenih od tujih organov, število tujcev vrnjenih k tujim organom in število ilegalnih prestopov državne meje med letoma 1998 in 2008 na področju Policijske uprave Maribor

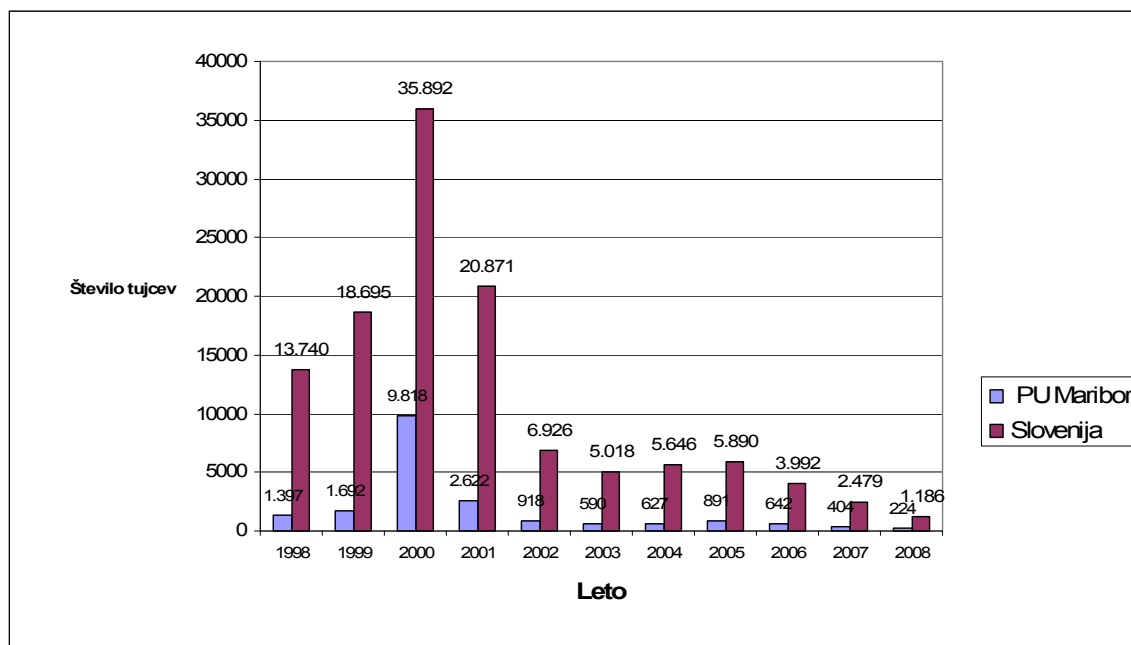
LETO	vrnjeni od tujih organov	vrnjeni k tujim organom	št.illegalnih prestopov drž.meje
1998	308	272	1.397
1999	385	645	1.692
2000	166	1.464	9.818
2001	76	976	2.622
2002	159	414	918
2003	70	257	590
2004	51	296	627
2005	68	384	891
2006	68	405	642
2007	64	328	404
2008	33	174	224

Vir: Policija.

S spodnjim grafom (Graf 6. 6) želim ponazoriti trende naraščanja in upadanja ilegalnih prehodov državne meje v Sloveniji in na področju Policijske uprave Maribor. Pri obeh obravnavanih področjih zasledimo enake tendence naraščanja in padanja števila nedovoljenih prehodov čez državno mejo. Največ tujcev je bilo obravnavanih v letu 2000, ko je v Sloveniji na nedovoljen način državno mejo prestopilo 35.892 tujcev, na področju Policijske uprave Maribor pa 9.818 tujcev. V Tabeli 6. 3 sem z barvami ponazorila, v katerih letih je bilo glede na prejšnje leto zaznano padanje oziroma naraščanje nedovoljenih prehodov. Do leta 2000 je število nedovoljenih prehodov državne meje naraščalo. Po letu 2000 smo bili deležni upadanja, ki se je nato ponovno

povečalo v letu 2004 in naraslo v letu 2005. Od leta 2005 sledimo ponovno padanje števila prehodov, ki so storjeni na nedovoljen način.

Graf 6. 6: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo med letoma 1998–2008 (Republika Slovenija in Policijska uprava Maribor)

Vir: Policija.

Tabela 6. 3: Naraščanje ali zmanjšanje števila prepovedanih prehodov državne meje glede na prejšnje leto (Republika Slovenija in Policijska uprava Maribor)

LETO	Število SLO	%	Število PU MB	%
1998	13.740		1.397	
1999	18.695	36,10%	1.692	21,10%
2000	35.892	92,00%	9.818	82,80%
2001	20.871	-41,90%	2.622	-73,70%
2002	6.926	-66,80%	918	-65,00%
2003	5.018	-27,50%	590	-35,70%
2004	5.646	12,50%	627	6,30%
2005	5.890	4,30%	891	42,10%
2006	3.992	-32,20%	642	-28,00%
2007	2.479	-37,90%	404	-37,10%
2008	1.186	-53,20%	224	-44,60%

Vir: Policija.

6.3 Organizacijski, pravni, operativni in drugi ukrepi za zmanjševanje ilegalnih prehodov državne meje in zunanje meje Evropske unije

Upoštevajoč položaj Slovenije v svetovnem in evropskem migracijskem sistemu, mednarodno obvezujoče dokumente in večstranske ter dvostranske pogodbe in v skladu s cilji zakonitega priseljevanja bo Republika Slovenija preprečevala nezakonite migracije zlasti s:

- preventivnimi ukrepi, med njimi z učinkovitim vizumskim režimom, ki bo usklajen tudi z evropsko zunanjo in varnostno politiko;
- učinkovitim nadzorom meja in mejnih prehodov;
- ustreznim notranjim nadzorom;
- ustrezno kaznovalno politiko;
- mednarodnim informativnim, pravnim, carinskim in policijskim sodelovanjem za preprečevanje nezakonitih migracij, še posebno tistih, povezanih s terorizmom, nezakonitim trgovanjem z mamili, tihotapljenjem ljudi in drugimi resnimi oblikami mednarodnega organiziranega kriminala (Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije 1999, 4.).

Anton Travner je med razmišljanji o ukrepih, s katerimi bi zajezili pritisk ilegalnih migracij na Republiko Slovenijo in ob upoštevanju vseh znanih okoliščin ilegalnih migracij, prišel do teze o vplivu stroškov na odločitve za ilegalno emigriranje in izbiro poti. Najmočnejši dejavnik, ki vpliva na posameznikovo odločitev, ali naj emigrira, je razlika v kakovosti življenja v državi, v kateri je, in v državi, kamor želi priti, koliko ga bo to stalo (njega, sorodnike in njegove potomce), ali kaj bo moral pretrpeti na drugi strani. Travnerjeva teorija cene se glasi:

»Verjetnost, da se bo posameznik odločil za ilegalno emigriranje, je pod pogojem, da ni neposredno ogroženo njegovo življenje ali življenje njegovih bližnjih, ob upoštevanju njegovih psihosocialnih razmer, sorazmerna z njegovimi predstavami o življenju v ciljni državi in hkrati obratno sorazmerna s ceno, ki jo bo moral za pot plačati oziroma s težavami, ki jih na poti ali v ciljni državi pričakuje« (Travner 2002, 35). Iz navedenega izhajajo vsaj trije pomembni dejavniki, na katere lahko odločilno vplivajo represivni organi posameznih držav (v glavnem so to organi, ki nadzorujejo državne meje). Posameznikova predstava o tem, kaj ga čaka v ciljni državi v

primerjavi z njegovim dosedanjim življenjem (1), cena, ki jo bo moral posameznik plačati na poti ali za na pot (2) in (3) težave, ki jih na poti ali v ciljni državi posameznik pričakuje. Na posameznikovo predstavo, kaj ga v ciljni državi čaka, vplivajo predvsem javna občila, izkušnje tistih, ki so emigrirali pred njim, govornice, obljube, agitacije oseb, ki se ukvarjajo z organiziranim »vodenjem« ljudi čez državno mejo, njegov življenjski standard, družina. Pri ceni, ki jo bo posameznik plačal na poti ali za pot, je pomembno dejstvo, da se večina, ki se za ilegalno migriranje odloči, na začetku sploh ne zaveda, kakšna bo njihova pot v resnici, saj so o tem pogosto povsem napačno obveščeni. Jasno pa jim je, da bodo morali že na začetku plačati določen znesek. In Travnerjevo mnenje je, da višji kot bo znesek, manjša je verjetnost, da se bo posameznik za ilegalno migriranje dejansko tudi odločil. Kot tretji pomemben dejavnik so težave, ki jih na poti ali v ciljni državi posameznik lahko pričakuje. Enako kot velja za ceno, se posameznik (pre)pogosto na začetku ne zaveda težav, ki ga čakajo na poti v ciljno državo in v ciljni državi, saj organizatorji pogosto realno predstavo zameglijo s povsem napačnimi informacijami. Zato Travner v zvezi s težavami posameznika ugotavlja, da če se posameznik težav na poti in v ciljni državi zaveda, lahko to odločilno vpliva na njegovo odločitev za ilegalno migriranje. Če Travnerjevo teorijo poenostavimo, pomeni, da tudi za ilegalno migriranje (ekonomske migracije) veljajo osnovne tržne zakonitosti. Posameznikova odločitev je torej v precejšnji meri rezultat tehtanja po načelu cost/benefit. Cena ilegalne poti je dejanska cena, ki jo bo posameznik moral plačati za pot in težave, ki jih na tej poti lahko pričakuje. Povsem samoumevno je, da bo posameznik izbral pot, ki se mu bo zdela najoptimalnejša. Na izbiro poti vpliva več dejavnikov: denarni znesek, ki ga bo moral plačati organizatorju na eni strani, na drugi strani pa verjetnost, da bo cilj dosežen in s tem povezane pričakovane težave. Najbolj negativen dejavnik je realna nevarnost, da bo že med potjo prijet in vrnjen v matično državo. Večina bo zato izbrala pot, ki je cenejša in na kateri jo čaka manj dejanskih kot tudi potencialnih nevarnosti. V univerzalnem smislu se bo posameznik odločil za cenejšo pot (Travner 2002).

Na podlagi zgoraj omenjene teorije in z njeno pomočjo se je Slovenska policija odločala za ukrepe, ki jih je sprejela v boju zoper ilegalne migracije. Travner navaja ugotovitev, da je bilo za Republiko Slovenijo značilno, da je večina tujcev, ki so nedovoljeno prestopili državne meje, slovensko ozemlje le prečkalo. Zato so v slovenski policiji izvedli vrsto ukrepov, ki so bili usmerjeni v to, da bi Slovenija

postala za tujce, ki so ilegalno prečkali naše ozemlje, čim dražja in bi se tujci pri izbiri poti izognili naši državi. Ukrepe lahko v grobem razdelimo v dve večji skupini:

- Ukrepi zoper organizirane kriminalne združbe, ki se ukvarjajo z vodenjem ljudi preko državnih meja.

Kriminalne združbe se praviloma obnašajo po čistih (elementarnih) tržnih principih. Za svoj »vložek« želijo iztržiti kar največji dobiček. Večji je vložek, večji dobiček pričakujejo. Policija in ostali organi, ki so vključeni v proces odkrivanja in kaznovanja, so storili veliko za odkritje in razbitje kriminalnih mrež in s tem dosegli, da ukvarjanje z ilegalnimi prehodi preko meje ni več tako donosno. S tem je »vložek v ta posel« postal večji, kajti večja verjetnost je, da bo tisti, ki se s tem ukvarja, prijet, večja je verjetnost, da bo hitro procesuiran, večja je verjetnost, da bo kaznovan z zaporno kaznijo. Zaradi »rizika« se je cena za omenjeno »storitev« povečala, kar pa je posledično (po elementarnih tržnih načelih) povzročilo zmanjšanje povpraševanja. Večina »multinacionalnih« kriminalnih združb je nemudoma reagirala na spremenjene okoliščine in svoje dejavnosti preusmerila na druge poti, ki pomenijo nižjo ceno oziroma za doseg istih ciljev zahtevajo manjše investicije.

- Ukrepi zoper tujce, ki nedovoljeno prečkajo državno mejo.

Interes tujcev je, da čimbolj neovirano in čim ceneje pridejo do svojega cilja. Če jim na njihovi poti grozi, da bodo kaznovani, prisilno odstranjeni, pridržani in da azilnega postopka ne bodo morali izrabiti, se pojavijo pomisleki, ali ne bi bilo morda bolje izbrati druge poti (Travner 2002).

Vodja Sektorja mejne policije v Uradu uniformirane policije Generalne policijske uprave (UUP GPU) Danijel Lorbek komentira izkušnje slovenske policije pri uvajanju schengenskega sistema in izravnalnih ukrepov zaradi ukinitve mejne kontrole na mejah z Avstrijo, Italijo in Madžarsko. »Poti ilegalnih migracij so se spremenile, cena prehoda slovensko-hrvaške meje se je namreč dvignila. Več je tudi zavrženih oseb na mejnih prehodih. Število zasegov ponarejenih dokumentov se povečuje«, je dejal Lorbek (Lampret 2009, 32).

Po enem letu izvajanja schengenskega pravnega reda na UUP GPU z zadovoljstvom ocenjujejo, da so bile priprave uspešne in da so se oblikovane rešitve na zakonodajnem, organizacijskem in kadrovskem področju izkazale kot pravilne in učinkovite. Pri ocenjevanju ne gre prezreti dejstva, da zaradi ukinitve mejnih kontrol

ni prišlo do poslabšanja splošnih varnostnih razmer v naši državi, kar kažejo tudi izvedeni ukrepi. Na zunanji meji že četrto leto zapored ugotavljajo padajoče gibanje nedovoljenih prestopov državne meje, ki je še zlasti izrazito po vstopu v schengenski prostor, saj so v letu 2008 zaradi ilegalnega prehoda državne meje obravnavali več kot 1.000 oseb. Spomnimo se velikih skupin ilegalnih prebežnikov, ki so jih leta 2000 našteali več kot 35.000, še leta 2004, ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo, pa je bilo prijatih skoraj 6.000. Tudi Agencija za vodenje operativnega sodelovanja na zunanji meji Frontex ugotavlja, da so se glavni tokovi nedovoljenih migracij v širši regiji zahodnega Balkana preusmerili proti Grčiji in Madžarski. Na mejnih prehodih so policisti v zadnjem letu zavrnilo preko 8.000 oseb, ki niso izpolnjevale pogojev za vstop v schengensko območje. K uspešnemu delu, tako na mejnih prehodih kot tudi v notranjosti, pa je pripomogla tudi uporaba podatkov, vsebovanih v schengenskem informacijskem sistemu³⁴. Kot izjemno uspešna in učinkovita se je izkazala ustanovitev šestih policijskih postaj za izravnalne ukrepe, katerih osnovna naloga je odkrivanje in preprečevanje nedovoljenih migracij in drugih oblik čezmejne kriminalitete (Petric in Lorbek 2009, 39–41).

O delovnih rezultatih in ugotovitvah policije pri nadzoru državne meje tako na meji kot v notranjosti države in odkrivanju ilegalnih prebežnikov Marko Gašperlin, pomočnik direktorja UUP, komentira naslednje:

»Slovenije je odgovorna za 670 kilometrov kopne zunanje schengenske meje in bolj simboličen del morske meje in lahko zatrdimo, da je to eden najbolj varnih delov zunanje meje. Nenazadnje tudi analize agencije Frontex kažejo, da je daleč najbolj izpostavljena morska meja, sledijo letališča, v bistveno manjšem obsegu kopenske meje. Te iste analize kažejo, da se je na t.i. balkanski smeri, na zahodnem Balkanu, tok ilegalnih migracij preusmeril s slovensko-hrvaškega dela zunanje meje predvsem na srbsko-madžarski del. Ne samo ilegalne migracije, ampak tudi uspešno preprečevanje ostalih oblik čezmejnega kriminala, kažejo, da uspešno obvladujemo oziroma opravljamo nalogo, ki nam je bila zaupana v imenu vseh držav članic Evropske unije.«

³⁴ Od 1. 9. 2007, ko so pričeli z njegovo uporabo, so opravili 21 milijonov poizvedb in pri tem imeli več kot 8000 zadetkov. Ti podatki kažejo, da je SIS postal pomembno in učinkovito »orodje« pri policijskem delu (Lampret 2009).

Podobno komentira stanje tudi Danijel Lorbek, vodja sektorja mejne policije v UUP GPU:

»Na zunanji meji že četrto leto zapored ugotavljamo padec števila nedovoljenih prehodov državne meje, ki je še posebej izrazit po vstopu v schengenski prostor, saj smo v prvih 11 mesecih leta 2008 zaradi ilegalnega prehoda državne meje obravnavali 1.089 oseb, kar je 53,6 odstotkov manj kot v enakem obdobju leta 2007. Med prijetimi osebami prevladujejo državljani Srbije, Kosova, Hrvaške, Turčije ter Bosne in Hercegovine. Zelo velik padec, za več kot 80 odstotkov, pa je prijetih državljanov Albanije, razlog je preusmeritev glavnih tokov nedovoljenih migracij proti Grčiji in Madžarski« (Petric in Lorbek 2009, 39–41).

V prihodnosti se bo treba prilagoditi tudi predvidenim spremembam v policijskih postopkih na zunanji meji. Obveznost preverjanja vizumskih obveznikov v vizumskem informacijskem sistemu (VIS) se nezadržno približuje. Tudi razprave o uvedbi vstopno-izstopnega sistema (entry-exit system), ki naj bi temeljil na policistovi obveznosti, da registrira vstop in izstop s sistematičnim zajemanjem in z verifikacijo prstnih odtisov državljanom tretjih držav pri vsakem vstopu in izstopu, so se že pričele. S tem sistemom bi nadomestili obvezno ročno žigosanje potnih listin in precej zamudno računanje trajanja zadrževanja državljanov tretje države na ozemlju držav članic. Na Generalni policijski upravi ocenjujejo, da se varnostne razmere v Sloveniji zaradi vstopa v schengenski prostor niso poslabšale in da je del zunanje meje Evropske unije eden najvarnejših nasploh. Izzivov in ciljev pri delu mejne policije ne bo zmanjkalo. Osnovni cilj pa tudi v prihodnje ostaja enak – zagotavljanje najvišjega standarda varnosti oseb in premoženja, ne samo v naši državi, temveč na celotnem schengenskem območju (Petric in Lorbek 2009, 39–41).

7 Vloga in naloge policije

Osnovni namen dela policije na državni ravni je zagotavljanje varnosti Republike Slovenije in njenih državljanov. Uspešnost izvajanja nalog je odvisna od zagotavljanja zakonitosti (upoštevanje pozitivne zakonodaje Republike Slovenije in mednarodnih sporazumov) ter strokovnosti pri vseh postopkih (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 3).

Pri varovanju in nadzoru državne meje na mejnih prehodih in zunaj njih so nepogrešljivi tudi policijski psi. Dejstvo je, da je tudi danes, v 21. stoletju, ko je tehnološki razvoj pripomogel k razvoju tehničnih pripomočkov na vseh področjih, pasji nos nenadomestljiv. Zato bodo tudi v prihodnje pri mejni kontroli in varovanju državnih ter schengenskih meja Evropske unije, **vodniki službenih psov** in njihovi štirinožni partnerji imeli pomembno vlogo (Huselja 2008, 39).

Naloge **policistov konjenikov** so podobne nalogam drugih policistov, ki opravljajo svoje naloge peš ali z motornimi vozili. Razlike so predvsem v načinu in kraju opravljanja. Konji so zaradi svojih fizičnih lastnosti in odlične mobilnosti nepogrešljivi tudi kot pomoč drugim policistom na zahtevnih terenih, kot so gozdovi in obrežja rek, pri širših blokadah, pri načrtovanih akcijah za iskanje oseb in prijetje storilcev kaznivih dejanj ter za iskanje nasadov konoplje. Med pomembnejšimi je tudi delo na državni meji, zlasti na območjih, na katerih je vožnja z vozili otežena ali pa so celo neprevozna. Njihove naloge na državni meji so usmerjene predvsem v preprečevanje vstopa nezakonitih priseljencev ter vnosa prepovedanih drog in orožja zunaj mejnih prehodov (Policija).

Pri nadzoru državne meje sodeluje tudi **Letalska policijska enota** s helikopterji.

7.1 Ukrepi in naloge na mejnih prehodih

Državna meja

Meje lahko obravnavamo iz več vidikov: političnega, pravnega, vojaškega-strateškega, geodetskega, geografskega, etičnega³⁵, zgodovinskega. Od pojma državna meja je treba ločiti podobne pojme meje, ki se ne ujemajo vedno z državno mejo – etična meja, ekonomska meja, meje interesnih sfer³⁶ (Rotar v Celar 2002, 198).

Meje lahko delimo tudi na »naravne« in »umetne«. Po Cerarju so naravne meje tiste, ki izkoriščajo naravne značilnosti, kot so vodotoki (potoki, reke), jezera, gorski grebeni in doline. Umetne meje pa so meje, ki jih je človek določil na območjih, kjer ni izrazitih naravnih mej. V mednarodnem pravu pomeni izraz »meja« črto, ki določa mejo teritorialnega območja jurisdikcije držav ali drugih entitet, ki imajo mednarodni

³⁵ Etična meja označuje prostor, kjer živi zaključena narodnostna skupina, za Slovenijo velja, da je etična meja izven državne meje (Rotar v Cerar 2002, 198).

³⁶ Meje interesnih sfer označujejo širši prostor, v katerem uresničujejo svoje interese, neka država ali skupina držav (Rotar v Cerar 2002, 198).

status. Meja v tem smislu pogojuje sodobno teritorialno državo (Rotar v Celar 2002, 212).

Teritorij države³⁷ je opredeljen z državno mejo. Z državno mejo običajno razumemo pas ali črto, ki deli ozemlja sosednjih držav in označujejo do kod sega suverenost ene države in kje se prične suverenost druge države. Državna meja pa nikakor ni samo črta, ampak je določen prostor treh dimenzij, ki se razprostira nad zemeljsko površino v višino, na površini tal v zemeljsko globino (Debelak in Rakočević 2006, 199). Podobno definicijo državne meje navaja Rotar, ko citira Andrassyja, da državna meja ni črta, temveč je ploskev nepravilne oblike, ki omejuje površino tal, zračni prostor in podzemlje, ki so sestavni del območja države (Rotar v Cerar 2002, 212).

Državna meja po Zakonu o nadzoru državne meje (ZNDM-2) je kopenska in morska meja ter letališča in pristanišča, prek katerih poteka mednarodni promet (Zakon o nadzoru državne meje 2007, 3. čl.).

Državna meja ima najmanj dvojno funkcijo. Omejuje območje državne jurisdikcije oziroma določa zunanjo mejo ozemeljske suverenosti in predstavlja obrambno črto. Državne meje v sodobnem svetu ne smejo biti le ločnice med državami, temveč tudi razlog za upravičeno potrebo po mednarodnem sodelovanju na državni (vladni), regionalni in lokalni ravni (Rotar v Celar 2002, 213–217).

Varovanje državne meje

Države zaradi zavarovanja svojega lastnega ozemlja sprejemajo ustrezne ukrepe za varovanje svoje državne meje.

Cilj uspešnega varovanja državne meje je predvsem preprečevanje nedovoljenih migracij (nezakonito prehajanje državne meje – ilegalni prihodi, odhodi, tranzitiranje preko ozemlja Slovenije) in s tem povezanimi varnostnimi pojavi organizirane kriminalitete (tihotapljenje orožja, drog, eksploziva in drugih nevarnih snovi, oseb, živali in rastlin), nedovoljenega bivanja, dela na črno, preprečevanje kršitev nedotakljivosti državne meje (ugotavljanje in preprečevanje mejnih incidentov), odkrivanje in izvajanje ukrepov zoper osebe, ki so nezakonito vstopile v Slovenijo, odkrivanje oseb nevarnih za varnost države (mednarodni teroristi, vojni zločinci,

³⁷ Država je teritorialna organizacija. Vsaka država obsega določeno geografsko območje – določen teritorij, vezana je na ta teritorij. Teritorij je imanentna lastnost vsake države (Debelak in Rakočević 2006, 199).

plačani morilci), preprečevanje nedovoljenega ribolova in podvodnih aktivnosti na morju, rekah in jezerih (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 3).

Varovanje državne meje opravljajo pristojne policijske enote s standardom kontrole mejnega območja. Ta obsega kontrolo ozemlja (zelene meje), kontrolo morja (modre meje) in kontrolo zračnega prostora.

Uspešno varovanje državne meje izven mejnih prehodov je možno le, če se poleg ukrepov na sami mejni črti operativni ukrepi izvajajo tudi v notranjosti države. Varovanje državne meje izven mejnih prehodov in mejnih prehodov izven uradno določenega časa je usmerjeno v tri glavne segmente: – kontrolo gibanja oseb na in ob državni meji (opazovanje, patroljiranje, zasede); – drugo operativno-tehnično delovanje ob meji in v obmejnem območju (delo v policijskih okoliših, delo patrolj na vpadnicah, opazovalna dejavnost na železniških in avtobusnih postajah, v lokalih, varnostne akcije, helikopterski nadzor; – operativno-tehnično delovanje v notranjosti (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 3).

Nadzor državne meje in mejna kontrola

Uradni list Evropske unije navaja, da nadzor meje ni samo v interesu države članice, na katere zunanji mejah se opravlja, temveč tudi v interesu vseh držav članic, ki so odpravile nadzor na svojih notranjih mejah. Nadzor meje bi moral pomagati v boju proti nezakonitemu priseljevanju in trgovini z ljudmi in preprečiti katerokoli grožnjo notranji varnosti, javnemu redu, javnemu zdravju in mednarodnim odnosom držav članic (Uradni list Evropske unije 2006, 6. čl.).

Nedotakljivost državnih meja je splošno priznано načelo mednarodnega prava in vsaka kršitev pomeni takšen ali drugačen mejni incident. Vsaka država določa s svojimi predpisi režim prehoda preko državne meje, kamor sodi tudi ustrezna mejna kontrola (Debelak in Rakočević 2006, 200). Debelak in Rakočević nadalje razlagata, da se vrsta vprašanj glede režima prehoda preko državne meje ureja tudi z meddržavnimi sporazumi – predvsem bilateralnimi s sosednjimi državami ali pa tudi z drugimi državami, in multilateralnimi sporazumi. Tako tudi shengenski sporazum prinaša razlikovanje med t.i. notranjimi mejami med državami podpisnicami in zunanjimi mejami z državami, ki niso podpisnice sporazuma. V tem sporazumu so države podpisnice določile tudi osnovne pojme iz sporazuma, ki so prvi del sporazuma (Debelak in Rakočević 2006, 200).

Ureditev prehajanja preko državne meje pomeni sistem pravil in ukrepov, s katerimi se opravlja nadzor državne meje. Nadzor državne meje ali mejna kontrola je kontrola, ki jo na državni meji opravljajo pristojni državni organi izključno zaradi nameravanega prehoda državne meje. Mejna kontrola obsega osebno kontrolo, kontrolo prevoznega sredstva in kontrolo stvari. Z varovanjem državne meje pa se razume kontrola gibanja oseb na državni meji z namenom preprečevanja nedotakljivosti državne meje (Debelak in Rakočević 2006, 200).

Za nadzor prehajanja državne meje je pristojna policija, ki je organ Ministrstva za notranje zadeve. Za kontrolo blaga je pristojna carinska služba, ki je organ Ministrstva za finance. Na državni meji opravlja policija temeljno in temeljito mejno kontrolo. Temeljna mejna kontrola obsega kontrolo veljavnosti potne listine in identitete potnika na osnovi dokumenta. Temeljita mejna kontrola pa obsega preverjanje vseh pogojev za vstop, kot jih določa Zakon o tujcih (namen potovanja, finančna sredstva, veljavnost vizuma itd.). Temeljita mejna kontrola je obvezna za vse državljane rizičnih držav in vseh potnikov, ki potrebujejo vizum za Slovenijo ali Schengenski vizum, tudi če gre samo za tranzit. Za kontrolo dokumentov ima policija na vseh mejnih prehodih na razpolago določeno tehnično opremo (raven opremljenosti je odvisen od vrste mejnega prehoda, obsega in strukture potnikov). Preverjanje po tiraličnih registrih je možno v informacijskem sistemu Ministrstva za notranje zadeve, do katerega imajo on-line dostop vse policijske enote in vsi mejni prehodi. V okviru informacijskega sistema policije za področje meja je na vseh enotah policije zagotovljen sproten vnos podatkov o zavrženih osebah na mejnih prehodih in o osebah, obravnavanih zaradi ilegalnega prehoda meje. Varovanje »zelene« in »modre« meje opravlja policija, kot to določajo Zakon o nadzoru državne meje, Zakon o tujcih in Zakon o policiji. Koncept varovanja temelji na pooblastilih policije, ki ji omogočajo preverjanje dokumentov ne le neposredno v obmejnem območju, ampak na ozemlju celotne države (Anželj 2002).

S predpisi, ki urejajo prehajanje državne meje, se določijo predvsem pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za vstop in odhod iz države, kraji, na katerih je dovoljeno prestopati državno mejo, način mejne kontrole in območje mejne kontrole ter gibanje oseb v tem območju. Državno mejo se lahko legalno prestopi samo na mejnih prehodih, ki so za

to določeni in v času, ki je za to določen z veljavno potno listino (Debelak in Rakočević 2006, 200).

Po 3. členu Zakona o nadzoru državne meje je mejni prehod poleg kraja, določenega v Zakoniku o shengenskih mejah, do uveljavitve Sklepa Sveta Evropske unije na podlagi drugega odstavka 3. člena Akta o pogojih pristopa Češke republike, Republike Estonije, Republike Cipra, Republike Latvije, Republike Litve, Republike Madžarske, Republike Malte, Republike Poljske, Republike Slovenije in Slovaške Republike in prilagoditvi pogodb, na katerih temelji Evropska unija (Uradni list RS – MP, št. 3/04) v Republiki Sloveniji tudi kraj, na katerem se lahko prestopa državna meja z Republiko Avstrijo in Republiko Madžarsko (Zakon o nadzoru državne meje 2007, 3. čl.).

Debelak in Rakočević navajata, da je mejni prehod kraj, ki je določen za prehod državne meje. Vsakdo, ki gre preko mejnega prehoda, to je vsak, ki vstopa ali zapušča državo, pa se je dolžan podvreči mejni kontroli (Debelak in Rakočević 2006, 201).

Mejni prehod

V Sloveniji poznamo različne kategorije mejni prehodov³⁸ in sicer:

- mejni prehod za mednarodni promet (70) - namenjeni so za prehod slovenskih državljanov in tujcev;
- mejni prehod za meddržavni promet (14) - namenjeni so za prehod slovenskih državljanov in državljanov sosednih držav;
- mejni prehodi za obmejni promet (60) - namenjeni so prehodu slovenskih državljanov z določenega območja Slovenije in državljanov sosednje države, prav tako samo iz določenega območja države (Policija).

V Zakonu o nadzoru državne meje (ZNDM-2) je v 17. členu navedeno, da mejne prehode, delovni čas in obseg uporabe mejnih prehodov določi Vlada Republike Slovenije z uredbo. Po 22. členu vsakemu mejnemu prehodu, razen mejnim prehodom, določenim v 18. členu tega zakona, pripada območje mejnega prehoda, ki zajema neposredno okolico z objekti, ki so potrebni za smotrno in varno odvijanje prometa. Območje, ki je potrebno za opravljanje mejne kontrole, je sestavni del območja mejnega prehoda. Prva točka 23. člena navaja, da se mejni prehod in njegovo območje označita z opozorilnimi, obvestilnimi in dopolnitvenimi tablam. Za nadzor

³⁸ Prehodi so: cestni, železniški, morski in rečni. Za mejni prehod se šteje tudi planinski mejni prehod ali drugi prehodi po posebnih predpisih (Debelak in Rakočević 2006, 201).

državne meje je pristojna policija (Zakon o nadzoru državne meje 2007). Po 3. členu Zakona o policiji spada med naloge policije med drugim tudi varovanje državne meje in opravljanje mejne kontrole (Zakon o policiji 2006, 3.čl.).

Zakonik o schengenskih mejah v 7. členu, navaja, da se mejne kontrole izvajajo na način, pri katerem se v celoti spoštuje človekovo dostojanstvo. Nadzor meje se izvaja na strokoven in spoštljiv način ter sorazmerno s cilji, ki se zasledujejo (Uradni list Evropske unije 2006, 7. čl.)

Na uradni strani slovenske policije je mejna kontrola definirana takole: mejna kontrola je kontrola na državni meji, ki se izvaja izključno na osnovi nameravanega prestopa meje. Mejna kontrola je obvezna za vse potnike. Osnovni cilj mejne kontrole je preprečiti prihod tistih tujcev v Slovenijo, katerih bivanje bi bilo nezakonito, katerih bivanje bi bilo povezano z izvajanjem kaznivih dejanj ali prekrškov in tistih tujcev, ki bi vstop zlorabili za ilegalni odhod v drugo državo (Policija).

Policist sme pri mejni kontroli:

- zahtevati predložitev veljavnih dokumentov, ki so po predpisih potrebni za prestop meje za osebe in stvari;
- vnesti v dokumente za prestop meje potrebne podatke o pravno pomembnih okoliščinah, vključno z datumom prehoda meje ali o zavrnitvi vstopa v državo;
- opraviti osebno kontrolo, kontrolo prometnega sredstva in kontrolo stvari;
- dati potrebna navodila in odredbe za pravilno in smotrno ter hitro odvijanje mejne kontrole;
- ugotoviti namen potovanja in preveriti dokumentacijo, s katero tujec utemeljuje namen potovanja;
- preveriti veljavnost vizuma za vstop, če je bil predhodno izdan, in izpolnjevanja pogojev, na osnovi katerih je bil izdan;
- preveriti veljavnost vizuma za tranzit in vstop v naslednjo tranzitno državo ali ciljno državo in preveriti pogoje za vstop pri varnostnih organih sosednjih držav;
- preveriti finančno sposobnost tujca;
- opraviti tiralčno-tehnično kontrolo o ukrepih in predhodnih postopkih (Policija).

Glavni vzroki zavrnitve tujcev na mejnem prehodu: tujec nima sredstev za preživljanje, nima veljavnih dokumentov in kot tretje, nima urejenih dokumentov za vstop v tretjo državo (Vukan in Virjent, 2001).

Zakon o nadzoru državne meje (ZNDM-2)

Zakon o nadzoru državne meje (ZNDM-2) v 1. členu določa organizacijo in način izvajanja nadzora državne meje, izvajanje policijskih ukrepov v notranjosti in mednarodno policijsko sodelovanje. Za nadzor državne meje po tem zakonu se štejejo ukrepi za varovanje državne in mejna kontrola. Za policijske ukrepe v notranjosti se štejejo ukrepi za preprečevanje oziroma odkrivanje ilegalnega bivanja in prekomejne kriminalitete (Zakon o nadzoru državne meje 2007, 1.čl.).

Zakon o nadzoru državne meje v 2. členu (namen nadzora državne meje) navaja, da se nadzor državne meje opravlja z namenom, da se:

- zavaruje življenja in zdravje ljudi;
- preprečujejo in odkrivajo kazniva dejanja ter odkrivajo in prijemajo njihovi storilci;
- preprečujejo nedovoljene migracije;
- zagotavlja varnost ljudi, premoženja in okolja na ozemlju Republike Slovenije;
- preprečujejo in odkrivajo druge nevarnosti za javno varnost in red (Zakon o nadzoru državne meje 2007, 2. čl.).

Svet ministrov Evropske unije za pravosodje in notranje zadeve je na zasedanju 21. februarja 2006 v Bruslju sprejel Uredbo o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja ali krajše Zakonik o Schengenskih mejah³⁹. Uredba opredeljuje pogoje za vstop in načela za izvajanje mejne kontrole ter nadzora na zunanjih mejah in zavrnitve vstopa tujcev (Ministrstvo za notranje zadeve).

Uredba 562/2006/ES (**Zakonik o schengenskih mejah**) je začela veljati 13. 10. 2006 in določa, da se osebe pri prehajanju notranjih meja držav članic Evropske unije ne kontrolirajo, kot tudi pravila za kontrolo oseb pri prehajanju zunanjih meja držav članic Evropske unije (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 23).

Kot del prava Evropske unije v obliki Uredbe je Zakonik o schengenskih mejah zavezujoč in se neposredno uporablja v vseh državah članicah Evropske unije, razen v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske ter v Irski, za Francijo in

³⁹ Zakonik o schengenskih mejah je razdeljen na uvodna pojasnila (preambulo) in štiri vsebinske sklope, vsebuje pa tudi priloge.

Nizozemsko pa velja le za tista ozemlja, ki so v Evropi, za Španijo pa velja tudi za Ceuto in Melillo, ki sta sicer v Maroku (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 23).

Glavni namen varovanja meje je preprečevanje osebam izognitvi mejni kontroli, nezakonitih prehodov meja, odvracanje čezmejne kriminalitete in izvedba ukrepov proti osebam, ki so prestopile mejo nezakonito. Policijsko varovanje se izvaja na način, ki preprečuje in odvraca osebe od tega, da bi se skušale izogniti kontroli na mejnih prehodih. Varovanje med mejnimi prehodi opravljajo mejni policisti, katerih število in metode se prilagodijo obstoječemu stanju tveganj in groženj. Vključuje pogoste in nepredvidene spremembe obdobj varovanja, tako da bodo nezakoniti prehodi meje vedno v nevarnosti, da se jih odkrije. Varovanje se izvaja s stacionarnimi ali mobilnimi enotami, ki opravljajo svoje naloge z obhodi ali zasedejo mesta, ki so znana po nezakonitih prehodih meje, cilj takega varovanja pa je prijati posameznike, ki nezakonito prehajajo mejo. Varovanje se lahko izvaja tudi s tehničnimi sredstvi, vključno z elektronskimi sredstvi (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a, 5).

7.2 Varovanje zelene in modre meje

Namen varovanja zunanjih meja na mestih, ki niso mejni prehodi, in varovanja teh prehodov izven delovnega časa so: preprečevanje nezakonitih prehodov meje in odvracanje od tega, odvracanje čezmejne kriminalitete, uporaba ali izvedba ukrepov proti osebam, ki so prestopile mejo nezakonito. Treba je izvajati pogoste in nepredvidene spremembe obdobj varovanja, da se učinkovito odkrije nezakonito prehajanje meje. Glavne naloge obhodov so: spremljati območje, na katerem delujejo; zagotoviti, da na območju obhodov ni tveganja za javni red in notranjo varnost; kontrolirati listine oseb, ki se nahajajo na tem območju in patroljni skupini niso poznane; zaustaviti vse sumljive osebe, ki nimajo nobenih listin, in od njih zahtevati podrobno razlago razlogov za prisotnost na tem območju; zaustaviti in priversti do najbližje postaje mejne policije osebe, ki so nezakonito prečkale ali poskušale prečkati mejo. Med obhodi je treba uporabljati posebne pse za sledenje. Prav tako je treba uporabljati helikopterje, patroljne čolne in terenska vozila, da se okrepijo obhodi in nadzorovanje meje. Glavne naloge zasedbe mest so: opazovati mesta, ki so znana po nezakonitih prehodih meje ali tihotapljenju; zaustaviti ali priversti do postaje mejne

policije osebe, ki so nezakonito prečkale ali poskušale prečkati mejo. V skladu s pridobljenimi informacijami je treba organizirati zasede, da se ujamejo žrtve trgovine z ljudmi in tihotapci. Varovanje je treba opravljati, kadar je to primerno, tudi z uporabo tehničnih in elektronskih sredstev (tj. radarji, senzorji in oprema za nočno gledanje s pomočjo infrardeče svetlobe) (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a).

Kontrola zelene meje obsega: kontrolo glavnih in stranskih komunikacij, ki vodijo do državne meje; kontrolo potnikov, prevoznih sredstev in prtljage; kontrolo mejnega območja izven komunikacij in kontrolo mejne črte in mejnih oznak.

Kontrola modre meje obsega kontrolo: plovil (turistične ladje, trajekti, ribiške ladje, tovarne ladje); kontrolo drugih plovnih sredstev (čolni, jahte, vodni skuterji); ekološko kontrolo in kontrolo mejne črte (Ministrstvo za notranje zadeve 2007a).

7.3 Specializirana enota za nadzor državne meje in izravnalni ukrepi

Specializirana enota za nadzor državne meje (SENDM) je bila ustanovljena konec junija 2002 za uspešnejše in učinkovitejše preprečevanje nekontroliranih migracij, kar je bil eden izmed prvih korakov uresničevanja schengenskega pravnega reda na področju vzpostavljanja organizacijsko-kadrovskega koncepta slovenske policije za izvajanje nadzora državne meje in izravnalnih ukrepov po schengenskih standardih. Temeljne naloge specializirane enote za nadzor državne meje so poostreni, v naprej načrtovani ciljni nadzori državne meje, odkrivanje čezmejne kriminalitete, zlasti ilegalnih migrantov in vodičev, tihotapstva mamil, orožja, streliva in ukradenih vozil ter uporabe ponarejenih, prenarejenih tujih listin. Sodeluje pri usposabljanju za posebne veščine ali znanja, ki spadajo v neposredno delovno področje (Policija).

Specializirana enota za nadzor državne meje na območju Republike Slovenije opravlja policijske naloge, za katere so poleg splošnih potrebne tudi posebne veščine ali znanja in specializirana oprema ter jih je potrebno v celotni policiji izvajati usklajeno in sicer:

- izvaja nadzor državne meje z optoelektronskimi sistemi in preglede prevoznih sredstev z elektronskimi in fiberoptičnimi napravami;

- opravlja poostrene in vnaprej načrtovane ciljne nadzore na državni meji, na obmejnem območju in v notranjosti države za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje čezmejne kriminalitete, ilegalnih migracij, tihotapstva mamil, orožja, streliva, ukradenih vozil ter uporabe neveljavnih in ukradenih listin;
- sodeluje pri pripravi in izvedbi usposabljanja za posebne veščine in znanja s tega delovnega področja;
- skrbi za vzdrževanje, racionalno uporabo in preizkuse materialno-tehničnih sredstev za delo enote;
- opravlja naloge prekrškovnega organa v skladu s predpisi;
- sodeluje pri pripravi sistemizacije in standardizacije ter načrta nabave materialno-tehničnih sredstev za delo enote (Policija).

Med nalogami SENDM, ki ima tudi posebno vozilo, t.i. schengenbus (z vso opremo, ki je tudi na mejnih prehodih, tako da gre za nekakšen »mobilni mejni prehod«), je, da lahko tudi v notranjosti države odkriva ilegalne migrante in njihove prevoznike (npr. na avtocestnih povezavah), preprečuje čezmejno kriminaliteto, odkriva ponarejene ali prenarejene listine, tihotapstvo prepovedanih drog, orožja, eksploziva, ukradena vozila idr. prepovedane stvari ter ugotavlja nezakonito bivanje na območju Slovenije. Policisti SENDM opravljajo dela in naloge na območju celotnega ozemlja Slovenije, tako na zunanji in notranji schengenski državni meji kot tudi v notranjosti državne meje. Svoje znanje ves čas nadgrajuje, predvsem z izmenjavo izkušenj s podobnimi enotami avstrijske in nemške policije. Policisti pri svojem delu uporabljajo specialno opremo⁴⁰. Poleg SENDM, ki jo zaradi načina dela prištevamo med enote za izvajanje izravnalnih ukrepov, so ob vstopu v schengenski prostor na policijskih upravah na območjih z notranjo državno mejo oziroma na področjih, kjer varnostna problematika to zahteva, ustanovili še **policijske postaje za izravnalne ukrepe (PPIU)**⁴¹. Gre za policijske enote, ki so odgovorne predvsem za preprečevanje čezmejne kriminalitete in ilegalnih migracij. S temi enotami policija zagotavlja dodatne sile za opravljanje policijskih nalog na območjih v notranjosti države. PPIU so vezene predvsem na

⁴⁰ Endoskopi, IR kamere, naprave za nočno opazovanje, ročne termovizijske kamere, testerje CO₂, laserski merilci razdalje, detektorji za odkrivanje narkotikov in eksploziva, daljnogledi ipd. (Lorbek in Schoenwetter 2008, 5–7).

⁴¹ Za območje Policijske uprave Murska Sobota je bila policijska enota za izravnalne ukrepe ustanovljena junija 2006, oktobra 2006 je bila ustanovljena tudi policijska postaja za izravnalne ukrepe Ljubljana, policijske postaje za izravnalne ukrepe v Mariboru, Kranju, Novi Gorici in Kopru pa so začele z operativnim delom takoj po ukinitvi mejnih kontrol na notranjih mejah (Lorbek in Schoenwetter 2008, 5–7).

pooblastila nacionalne zakonodaje, ker splošno določenih standardov na tem področju ni. Najbolj pomembna določila za delovanje PPIU so Zakon o policiji, Zakon o nadzoru državne meje, Zakon o tujcih ter Zakon o prekrških. Žarišče delovanja PPIU je na mednarodnih prometnih povezavah in objektih, pomembnih za čezmejni promet, velika pozornost je namenjena tudi ugotavljanju nedovoljenega bivanja in tranzita tujcev čez ozemlje naše države. Policisti PPIU delujejo glede na smeri nedovoljenih prevozov preko naše države (npr. velik del nezakonitih migracij še vedno poteka proti ostalim državam schengenskega območja) (Lorbek in Schoenwetter 2008, 5–7).

Od 1. septembra 2007 Slovenije uporablja tudi schengenski informacijski sistem (SIS) kot enega glavnih izravnalnih ukrepov. Policijsko sodelovanje s sosednjimi državami je prav tako izjemno pomembno za ohranjanje visoke stopnje varnosti v državi, zato vodstvu policije in ministrstva skušata to sodelovanje – predvsem s sosednjimi državami – še izboljšati.

Naloga **Oddelka za izravnalne ukrepe**, ki deluje v Sektorju mejne policije pod Upravo uniformirane policije, so: analizira in ocenjuje varnostne razmere in učinkovitost ter uspešnost policijskega dela pri izvajanju izravnalnih ukrepov; načrtuje, organizira, strokovno usmerja in nadzoruje opravljanje izravnalnih ukrepov; na svojem delovnem področju usmerja in usklajuje delo policijskih uprav v primerih, ko je potrebno usklajeno delovanje na širšem območju; na svojem delovnem področju zagotavlja strokovno pomoč in nadzoruje zakonitosti in učinkovitost policijskega dela; na svojem delovnem področju sodeluje pri izpopolnjevanju taktike in metod policijskega dela; pripravlja strokovna navodila s svojega delovnega področja ter načrtuje ukrepe za učinkovito delovanje policije; na svojem delovnem področju sodeluje s tujimi varnostnimi organi in z mednarodnimi organizacijami; z delovnega področja sektorja organizira obiske tujih delegacij in strokovne posvete s tujimi varnostnimi organi in uradniki za zvezo; spremlja pripravo dokumentov Evropske unije z delovnega področja sektorja; pripravlja gradiva za sodelovanje v delovnih telesih Evropske unije za področje pravosodja in notranjih zadev (Policija).

8 Zaključek

S problemi, ki so vezani na ilegalne migracije se soočajo vse evropske države in razvitejše države po svetu. Ugotovimo lahko, da so v ozadju ilegalnega prehajanja državne meje dobro organizirane mednarodne kriminalne skupine z izdelano in razvejano logistično podporo, ki vključuje novačenje migrantov v izhodiščnih državah, do organiziranja njihovega transporta, ponarejanja dokumentov in tudi zaposlitve v cilji državi. Ilegalne migracije nikakor ne morejo biti problem samo posameznih držav, pač pa problem, ki prizadene vse segmente družbe tako v izhodiščnih državah kot v tranzitnih in ciljnih. Med državami in njihovimi organi je potrebno zagotoviti ustrezno stopnjo sodelovanja in pretok informacij (mednarodno sodelovanje in izmenjava informacij).

Če problematiko ilegalnih migracij gledamo skozi oči držav, ki se z ilegalnimi migranti srečujejo masovno, lahko rečemo, da je vpletenost Slovenije v ilegalne migracijske tokove relativno zanemarljiva in neproblematična. Ne moremo pa zanikati dejstva, da je Slovenija na robu zgodovinsko zelo nestabilnega in konfliktnega področja.

Migracije, najsi bodo iz kakršnih koli razlogov spreminjajo strukturo družb v sociokulturnem, ekonomskem in političnem smislu, kar ustvarja nove pogoje za nastanek drugačnih odnosov med državljani določene države in priseljenci. S tega vidika lahko prvo hipotezo (H1) potrdim. Posledice množičnih ilegalnih migracij so lahko socialne, ekonomske, infrastrukturne, kulturne, verske, varnostne, lahko pa imajo tudi negativen učinek na avtoriteto oblasti, še posebej če država ni sposobna nadzirati teh migracij. Ilegalne migracije lahko postanejo izrazito politični problem, ko postanejo množične in s tem ustvarjajo notranjevarnostno nestabilnost, meddržavne napetosti in ogrožajo meddržavno varnost. Javnost v razvitih zahodnih državah skrbi, da bi ilegalni migranti ogrozili identiteto in kulturo skupnosti.

Hipotezo H2 potrjujem s primerjavo števila ilegalnih prehodov na področju Policijske uprave Maribor in celotne Slovenije, kar prikazuje Graf 6. 6 in Tabela 6. 3. Število ilegalnih prestopov državne meje je od leta 1998 do 2000 naraščalo tako na področju Policijske uprave Maribor kot v celotni Sloveniji. Višek je doseglo leta 2000, ko je bilo na področju Slovenije obravnavanih rekordnih 35.892 ilegalnih prestopnikov in 9.818 ilegalcev na področju Policijske uprave Maribor. Po letu 2000 zaznamo

upadanje tako na območju celotne Slovenije kot tudi na območju Policijske uprave Maribor. Rahlo povečanje je opazno še v letu 2005. Razvidno je, da se struktura državljanstva tujcev, ki prestopijo državno mejo na nedovoljen način iz leta v leto spreminja glede na varnostne razmere držav, iz katerih prihajajo.

Število prepovedanih prehodov državne meje se od leta 2006 naprej znižuje tako v Sloveniji kakor tudi na območju Policijske uprave Maribor. Po podatkih agencije Frontex so razlogi za zmanjšanje števila prepovedanih prehodov državne meje učinkovitejše varovanje državne meje s Hrvaško in spremenjeni tokovi ilegalnih migracij preko drugih držav članic.

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004 prevzela vse obveznosti članstva, med katerimi je bila tudi vzpostavitev ustreznega schengenskega režima. Učinkovito izvajanje nalog na državni meji je tudi v varnostnem interesu Slovenije, saj bomo z ukrepi na zunanji meji in tudi s t.i. izravnalnimi ukrepi v notranjosti preprečevali ilegalne migracije in čezmejno kriminaliteto, ki ni omejena samo na ožje območje ob državni meji. Po vstopu v schengenski prostor se je verjetno marsikdo spraševal, ali bomo tudi odslej uspešno preprečevali ilegalne migracije in uspešno preprečevalo tudi drugo čezmejno kriminaliteto. Ali bodo domnevni »varnostni primanjkljaj« res uspešno nadomestili izravnalni ukrepi in delo policistov na policijskih postajah za izravnalne ukrepe? Rečemo lahko, da so bile priprave na vstop v schengenski prostor, ki so potekale v obliki intenzivnega usposabljanja (tudi s pomočjo tujih strokovnjakov), uspešne, pravilne in učinkovite. Varnostne razmere se v Sloveniji zaradi vstopa v schengensko območje niso poslabšale. Na zunanji meji je v zadnjih štirih letih opažen padec števila nedovoljenih prestopov državne meje.

Strokovnjaki še naprej poudarjajo, da izzivov in ciljev pri delu mejne policije ne bo zmanjkalo. Osnovni cilj slovenske policije pa ostaja enak tudi v bodoče: zagotavljanje najvišjega standarda varnosti oseb in premoženja, ne samo v Republiki Sloveniji, temveč na celotnem schengenskem območju.

Naj diplomsko delo zaključim še drugače – s citatom Evripidesa:

»Na svetu ni večje izgube, kot je izguba domovine« (Evripides, 431 pnš.). Ta citat bi nas moral opominjati na strahote in stiske, ki jih preživljajo ljudje, ki so zapustili svojo domovino. Zamislimo se, kaj bi nam pomenilo izgubiti nekaj, kar se nam trenutno zdi samoumevno: imeti svojo domovino, nato pa svojo domovino izgubiti.

Odpraviti se »s trebihom za kruhom« in za seboj pustiti vse, kar nas je nekoč določalo.

9 Literatura

1. Anželj, Darko. 2002. Slovenska policija v procesu prilagajanja Evropski uniji. *Teorija in praksa* 39 (4): 705–719.
2. --- 2004. Slovenska policija in sodobni varnostni izzivi. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Branko Lobnikar, 13–29. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
3. Anžič, Andrej. 1997. *Varnostni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
4. Batis, Roman. 1999. Migracijski pritiski na Republiko Slovenijo: varnostne razsežnosti ilegalnih pobegov čez državno mejo v letu 1998. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 50 (3): 202–214.
5. --- 2004. Skozi Slovenijo na Zahod. *Revija obramba* 36 (6): 59–61.
6. Božnik, Dean. 2003. Odkrivanje in preprečevanje zlorab listin na MP. *Časopis policije Varnost* (3-4): 4–6.
7. --- 2008. O procesu vključevanja Slovenije v schengensko območje. *Časopis policije Varnost* (1): 4–6.
8. Brodarič, Dušan. 2004. *Ilegalne migracije – varnostni vidik*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
9. Celar, Branko. 2002. *Slovenija in njene meje*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
10. Debelak, Slavko in Slobodan Rakočević. 2006. *Upravnopravne notranje zadeve*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
11. *Delo*. 2002. Trdnjava Evropa: Pritisk ilegalnih priseljencev, (22. junij).
12. Dobovšek, Bojan. 2000. Organizirani kriminal kot sodobni varnostni problem. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 255–266. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
13. Doupona Horvat, Marjeta. 1996. Begunska politika v Sloveniji (od marca 1992 do konca leta 1993). *Časopis za kritiko znanosti* 23: 123–145.
14. Dovžan, Matjaž. 2002. (Ne)vloga »azila« v boju zoper ilegalne migracije. *Časopis policije Varnost* (1): 43–46.
15. Državni zbor. 2004. *Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroci, ki dopolnjuje konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu*. Dostopno prek: <http://www.dz->

- rs.si/index.php?id=101&mandate=1&o=3890&sb=4&showdoc=1&unid=SZ|C12563A400338836C1256E7E002E7A79 (17. februar 2009).
16. Eka Cinac, Zehra. 2003. *Ilegalne migracije kot varnostni problem v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 17. --- 2009. *Omejitev gibanja prosilcev za mednarodno zaščito zaradi ugotavljanja njihove istovetnosti*. Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije.
 18. Grizold, Anton. 2005. *Slovenija v spremenjenem varnostnem okolju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 19. Huselja, Adil. 2008. Standardizacija postopkov vodnikov službenih psov pri varovanju schengenskih meja. *Časopis policije Varnost* (4): 37–39.
 20. Jalušič, Vlasta. 2001. Okrogla miza »Lekcija ksenofobije ob 'imigrantski krizi' v Sloveniji: Kaj se lahko iz nje naučimo?« V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 1037–1038. Ljubljana: Visoka Policijsko-varnostna šola.
 21. Jazbec, Franci. 2003. Upravljanje migracij. *Revija Ampak*. 4 (12): 8–11. Dostopno prek: <http://www.odnos.si/index.php?id=70&lang=sl> (18. februar 2009).
 22. --- 2005. *Vloga upravnih enot na področju upravljanja migracij – postopki s tujci, prosilci za azil in begunci pri urejanju njihovih statusov*. Dostopno prek: <http://www.odnos.si/index.php?id=71&lang=sl> (29. november 2007).
 23. Jeglič, Peter. 2001. Migracijska gibanja kot izziv za oblikovanje skupne migracijske politike in varnostne politike Evropske unije. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 17–28. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
 24. Kanduč, Zoran. 2000. (Ne)varnost in (ne)varnostna politika v pozno modernih družbah. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 7–13. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
 25. *Kazenski zakonik (KZ-1)*. Ur. l. RS 55/2008. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/content?id=86833&part=&highlight=kazenski+zakonik> (17. februar 2009).
 26. *Kazenski zakonik (KZ-UPB1)*. Ur. l. RS 95/2004. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/content?id=51064&part=&highlight=kazenski+zakonik> (17. februar 2009).
 27. Kolenc, Tadeja. 2002. *Slovenska policija*. Ljubljana: Generalna policijska uprava.
 28. Kopač, Erik. 2007. Migracijsko ogrožanje nacionalne varnosti. V *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*, ur. Iztok Prezelj, 191–208. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.

29. Kos, Drago. 2000. Kriminal v Sloveniji ali Slovenija v kriminalu?. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 175–199. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
30. Kotnik-Dvojmoč, Igor. 2000/2001. Varnostna tveganja in grožnje v sodobnem svetu. *Ujma* 14/15: 215–223.
31. Kranjc, Marjan. 2000. Nekateri vidiki delovanja slovenske obveščevalno-varnostne agencije v razmerah tranzicije. V *Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 129–135. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
32. Lampret, Bartolo. 2008. Slovesno na mejnem prehodu Šentilj ob vstopu v schengenenski prostor. *Časopis policije Varnost* (1): 7.
33. --- 2009. Projekt nediskriminacije pri delu mejne policije. *Časopis policije Varnost* (1): 32.
34. Lazar, Alan. 2006. *Pravni in formalni vidiki Europol v luči policijskega in pravosodnega sodelovanja pri zatiranju organiziranega kriminala*. Kranj: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.
35. Leskovec Sedmak, Anita. 2002. Neobjektivno poročanje slovenskih televizij o problematiki ilegalnih migracij. V *Slovenski dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 1–11. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Elektronski vir.
36. Lorbek, Danijel in Dušan Schoenwetter. 2008. Izravnalni ukrepi za večjo varnost. *Časopis policije Varnost* (1): 5–7.
37. Malec, Gregor. 2007. Na poti k celovitejši migracijski politiki EU. *Časopis policije Varnost* (2): 19–21.
38. Malenšek, Alenka, 2002. Mednarodno migracijsko pravo in glavni mednarodni akterji. V *Slovenski dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 1–11. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Elektronski vir.
39. Malešič, Marjan. 2000/2001. Varnostna razsežnost begunskega fenomena. *Ujma* 14/15: 224–229.
40. *Ministrstvo za notranje zadeve*. Dostopno prek: <http://www.mnz.gov.si> (16. februar 2008).
41. Ministrstvo za notranje zadeve. 2007a. *Varovanje državne meje, tujci in azil*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
42. --- 2007b. *Slovenija, schengenska novinka*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.

43. MM, BP, MG. 2008. Schengenski režim za večjo varnost tudi v letalskem prometu. *Časopis policije Varnost* (2): 40–41.
44. Oberstar, Jože. 2002. Nekatera aktualna evropska migracijska vprašanja: pravo in praksa držav EU in Slovenije. *Pravna Praksa* 21/550 (6): I–XVI.
45. Oblak, Bojan. 2001. *Ilegalne migracije ali kako so Šiškarji postali »ksenofobi«*. Dostopno prek: <http://users.volja.net/drwega/docs/nastopfdv.html> (6. februar 2009).
46. Pečar, Janez. 1998. Migracije in kriminaliteta. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 49 (2): 151–159.
47. Petric, Brigita in Danijel Lorbek. 2009. Eno leto po vstopu v schengenski prostor. *Časopis policije Varnost* (1): 39–41.
48. *Policija*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/> (16. februar 2008).
49. Policijska uprava Maribor. 1999. *Zagotavljanje varnosti državne meje*. Maribor: Policijska uprava Maribor.
50. --- 2000. *Zagotavljanje varnosti državne meje*. Maribor: Policijska uprava Maribor.
51. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
52. Prezelj, Iztok in Marija Gaber. 2005. Smuggling as a Threat to national and International Security: Slovenia and Balkan Route. *Athena Papers Series No.5*. Dostopno prek: https://consortium.pims.org/filestore2/download/64/pfpc_athena_papers_05_2005_en.pdf (23. avgust 2009).
53. Prezelj, Iztok. 2002. Ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije in vključevanje v NATO. *Teorija in praksa* 39 (3): 426–441.
54. --- 2007. Uvod v ocenjevanje ogrožanja nacionalne varnosti. V *Model celovitega ocenjevanja ogrožanja nacionalne varnosti Republike Slovenije*, ur. Iztok Prezelj, 7–25. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
55. *Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije* (ReIPRS). Ur. l. RS 40/1999. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?stevilka=1991&urlid=199940> (6. februar 2009).
56. *Resolucija o izhodiščih nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Ur. l. RS 71/1993. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/1993/Ur/u1993071.pdf (28. avgust 2009).

57. *Resolucija o migracijski politiki Republike Slovenije (ReMPRS)*. Ur. l. RS 106/2002. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=39799&part=&highlight=ReMPRS> (6. februar 2009).
58. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV)*. Ur. l. RS 56/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=31969> (6. februar 2009).
59. *Služba vlade Republike Slovenije za razvoj in evropske zadeve*. Dostopno prek: <http://www.svrez.gov.si/si/> (3. september 2009).
60. Šalamon, Srečko. 2005. *Varstvo potencialnih žrtev trgovine z ljudmi*. Dostopno prek: <http://www.odnos.si/index.php?id=77&lang=sl> (16. december 2008).
61. Škerl, Uroš. 2005. *Trgovina z ljudmi. Slovenija, tranzitna država. Delo*, (22. januar).
62. Travner, Anton. 2002. *Slovenska policija v boju zoper ilegalne migracije. Časopis policije Varnost* (1): 34–39.
63. Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. *Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. Vstop v Schengen*. Dostopno prek: <http://evropa.gov.si/index.php?id=196> (10. maj 2009).
64. Uradni list Evropske unije. *Uredba (ES) 562/2006 evropskega parlamenta in sveta o Zakoniku Skupnosti o pravilih, ki urejajo gibanje oseb preko meja (Zakonik o schengenskih mejah)* (15. marec 2006).
65. Vukan, Branko in Bojana Virjent. 2001. *Povečani migracijski tokovi v Republiki Sloveniji – potreba po znanju tujih jezikov za uspešno izvedbo policijskih postopkov pri obravnavanju ilegalcev. V Dnevi varstvoslovja*, ur. Milan Pagon, 581–595. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
66. *Zakon o nadzoru državne meje (ZNDM-2)*. Ur. l. RS 60/2007. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/content?id=81137&part=&highlight=zakon+o+nadzoru+dr%C5%BEavne+meje> (5. oktober 2008).
67. *Zakon o policiji (ZPol-URB7)*. Ur. l. RS 66/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=93597&part=&highlight=zakon+o+policiji> (3. september 2009).
68. *Zakon o tujcih (ZTuj-1-UPB5)*. Ur. l. RS 71/2008. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=87651&part=&highlight=zakon+o+tujcih> (5. oktober 2008).

69. Zavratnik Zimic, Simona in Mojca Pajnik. 2004. Trgovanje z ženskami: perspektiva žrtve. *Teorija in praksa* 42 (1): 113–127.